

MEZEY KATALIN
RÉGI NAPOK
RENDJE

MC
238.521

elbeszélések

MAGYAR
NAPLÓ

MEZEY KATALIN
Régi napok rendje

MEZEY KATALIN

Régi napok rendje

(régí és új elbeszélések)

**MAGYAR
NAPLÓ**

Budapest, 2019

A könyv kiadását támogatta:

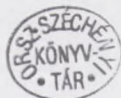
Nemzeti Kulturális Alap

ISBN 978-615-5721-76-2

© Mezey Katalin, 2019

© Magyar Napló, 2019

MC 238.521

2020

I.

BONYOLULT TÖRTÉNET

(1987)

BONYOLULT TÖRTÉNET

Ez a történet annyira bonyolult, hogy olvasását semmiképpen sem ajánlom annak, aki kapásból nem tud megoldani, mondjuk, egy másodfokú egyenletet. Azt hiszem különben, hogy jó lesz egy elsőfokú is, mivel valószínű jelenlegi leépült állapotában maga a szerző sem tudna megbirkózni egy másodfokú egyenlettel kapásból, a történet papírra vetését mégis megkísérli. Habár, nem áttallja bevallani, hogy csupán azért szándékozik lejegyezni, mert fejbentartása kezd már számára is kicsit terhessé válni.

Elöljáróban el kell mondania, hogy az itt következők nem hazánkban történtek, és nem is közönséges civilsorsú halandókkal. Ez a történet művésztörténet, mondjuk inkább színésztörténetnek, mert a színészek számára előny, minél több rosszat terjesztenek róluk, illetve ők maguk magukról.

Szóval ez a színésztörténet külföldön esett meg egy afféle színészházban, amilyen nálunk is található a vidéki színi intézmények mellett. (Ha egyáltalán megesett, mert igaz voltát természetesen nem áll módomban ellenőrizni. De hát a mese azért mese, a történet azért történet, hogy feltétel nélkül meghallgassuk, és ha lehet, szórakozzunk rajta.)

Nos, a mi színészházunkba évadkezdés idején annak rendje és módja szerint megérkeztek az újonnan szerződöttek is. Nevezetesen egy épp most végzett,

daliás fiatalember, ahogy mondani szokás, egy vérbeli hősszerelmes. Aztán érkezett egy még távolibb vidéki színházból egy nagyon fiatal, de már több éves színpadi múlttal rendelkező naiva, és végül a harmincas éveinek elején járó, kicsit kopaszodó karakterszínész, született Posa márki vagy Horatio, aki azonban szíve szerint épp úgy Don Carlost vagy Hamletet játszott volna, mint mindahány, aki valaha is a világot jelentő deszkák környékén élt. De mivel a vidéki színházak amúgy sem játszanak efféle klasszikusokat, hanem többnyire beérik a nagyvárosi bulvársikerek átültetésével, ezek a felhőjáró vágyak szerencsére csak vágyak maradtak.

A három újonnan érkezett ugyanazon az emeleten, mondhatni egymás mellett kapott szobát, közvetlenül a fiatal fővilágosító – meglehetősen kis növésű, gyakorlott elektromérnök – és felesége mellett. Az asszonyka, ugyancsak apró, kardos természetű nőszemély, hivatalosan a színház díszlettervezője volt, valójában a férje révén került a színi világba, mert sem díszlet, sem semmi egyéb tervezéséhez nem értett. Nem is volt rá nagy szükség, mert rendszerint vendég-rendezővel és scenikussal dolgoztak, akik egyenest a forrásvidékről importálták városunkba a bemutatókat egyszersmind jutányosan megszerezve a fővárosi, lehasznált díszleteket is. Így két pénzért egy munkát adott ugyan el a derék színekép-varázsló, de nem kell azt gondolnunk, hogy azért semmi dolga nem lett volna másodjára. Épp eleget toldozgatták-foldozgatták a máshova képzelt papírmásé és vászonfalakat, míg sikerült az új környezetben is illúziót keltővé tenniük. Lehet, hogy mire elkészültek, több

pénzt és időt fordítottak az oda nem illő illesztésére, mintha eleve újat terveztek volna, de így mégis mindenkinek meg volt az az ábrándja, hogy takarékoskodott. Az igazgató a pénzzel, a művész a fantáziájával. Kölcsönösen elégedettek voltak tehát egymással, minek figyeltek volna az örökösen elégedetlenkedők károolására. (Szerencse, hogy nem minden külföldi gyakorlatot veszünk át, így nálunk ilyesmi aligha fordul elő.)

Visszatérve azonban szereplőinkhez, el kell mondanunk, hogy az asszonyka korábban egy nagyvállalat vezérigazgatójának titkárnője volt, ügyes és tapasztalt fehérnép, aki a világ romlottságára bizony kettőnél jóval több példát tudott volna mondani, de egyikben sem lett volna semmi egyéb szerepe, mint a megbotránkozott szemlélőé.

Történt pedig, hogy a frissen végzett fiatalember, aki már néhány kisebb film- és egy tévé-főszerepet tudhatott maga mögött, meglehetősen rossz hangulatban érkezett ebbe a városkába, ami kizárólag annak volt köszönhető, hogy korábbi szép reményei ellenére sem sikerült egy valamire való, fővárosi társulathoz kerülnie. Ráadásul menyasszonya is elhagyta, akivel pedig annak előtte négy éven át együtt koptatták az iskolapadot és a kollégiumi vaságyat. A két balszerencse nem volt egymástól teljesen független. Sőt, kifejezetten egymás következményei voltak. Nevezetesen a jó sajtó-visszhangú tévéjáték után barátunkat szerződtetni kívánta az egyik fényes, körúti színház. A főrendező a délutáni lapban felsőfokon nyilatkozott az ifjú tehetségéről, és örömét fejezte ki, hogy társulata tagjainak sorába meghívhatja.

Mondani sem kell, hogy az elragadtatás kölcsönös volt. Laci, nevezzük az egyszerűség kedvéért így, valósággal röpült a boldogságtól. És hogy örömét megoszthassa avval, aki egyébként a legkedvesebb volt számára, elvitte magával reménybeli új társulatához egy alkalommal szép, szőke menyasszonyát is, akit legjobban akkor jellemzünk, ha született Margitnak mondjuk.

Nos, a látogatás következménye az lett, hogy a főrendező rádöbbsent: nem is annyira Faustra, mint Margitra, nem is annyira Rómeóra mint Júliára volna színházának szüksége. A felismerést felelős döntés követte: Laci barátunk az utolsó pillanatban épp hogy el tudott helyezkedni az általunk már megismert jelentéktelen, vidéki városban, míg volt menyasszonyában a körút új csillagát üdvözölhették a színházi lapok.

Szerződést kapott hát a fiatalember, de szerepet egyelőre nem. A neki való szerepeket évek óta sikerrel játszotta a kicsit megpocakosodott, de elévülhetetlen érdemekkel rendelkező helybeli hősszerelmes, a megyei vadásztársaság tiszteletbeli elnöke, az állami és egyházi ünnepek jeles reprezentánsa, aki egyébként nem átallott megye szerte rendkívüli irodalom órákat tartani a zsendülő ifjúságnak, mennydörgő basszusa a felnövő nemzedékek meghitt, közös, mondhatni összeforrasztó élménye volt. Nem látott hát senki alapos okot arra, hogy a járt utat hirtelenében elhagyják a járatlan kedvéért, a jött-ment színészpálántát fiatalsága ürügyén fölcseréljék a közöttük meggyökeresedett, tekintélyes fává növekedett derék tölgygyel. Ezt a példázatot egyébként az évad-

nyitás előtti tanácsi ülésen mondta a megye művészeti főosztályvezetője, aki egyben azt is jelezte, hogy a nevezett palántát nem ők igényelték a központi forrásokból, hanem pusztán szívességgként vetették a nyakukba, mivel ilyen vagy olyan okokból nem lett volna politikus a magas kérdésnek ellentmondani. Legyen hát társulatnál a fiú, de nem kell rögtön az élre állítani.

Így hát Laci barátunk naphosszat heverészett a szobájában, és legfőbb feladata az volt, hogy a reggeli órákban beszerzett borokat estig megiszogassa. Közben megebédelt és megvacsorázott a színház melletti étteremben, ahova a társulat étkezési utalványai szóltak.

Így ment ez már legalább egy hete, amikor, egy szombati napon, a vendéglő zsúfoltsága miatt csupán a fénymesterék asztalánál kapott helyet vacsorakor. Ennek egyenes következménye lett aztán, hogy a fővilágosítóné asszonnyal együtt indult haza, mivel a derék férj aznap este ügyelt. Az asszonyka meghívta magukhoz egy italra, kikérdezte cudar állapota felől – amiről egyébként a színházban amúgy is mindenki mindent tudott –, aztán, csupa részvétekből, viszonzta a látogatást a fiatalember szobájában, mégsem akarván ugyanazon az ágyon megvigasztalni őt, mint amelyiken a férje urát szokta.

Ez a vigasztalás utóbb némi rendszerességgel, helette többször megismétlődött, mindannyiszor, amikor a fények mérnökét színházi munkája a hazatérésben késleltette.

A fiúnak tulajdonképpen ízlése ellen volt ez a kapcsolat, túl fiatal és becsületes volt ahhoz, hogy élve-

zetet találjon a csalásban. És kényelmetlen volt számára az a sok nőies gonoszsággal megfigyelt apróság is, amit a feleség hitestársáról szeretőjének elmondott. De olyan elkeseredett és becsapott volt, hogy mind eme ellenérzés dacára is jól jött neki a fiatalasszony jószívűsége, anyás gondoskodása. Amúgy nem lett volna se csúnya, sem formátlan a díszlettervező, sőt, szemrevaló teremtésnek volt mondható. De arcának állandó vonásai, a kedélytelenség, kedvetlenség, keménység riasztóan hatott szemlélőjére. A viselkedésében nyoma sem volt bármiféle ellágyulásnak, szeretője miatti büntudatnak. Minden tettét határozott meggyőződés sarkallta, ezért Lacinak nem egyszer támadt olyan érzése, hogy szeretkezéseik más szemszögből nézve tulajdonképpen gyűlölködések, és hogy az asszony őt valaki vagy valami ellen, ítéletvégrehajtóként „alkalmazza.”

Így teltek hát munkába állásának első hetei. Rosszkedvét, életundorát csupán a vitriolos asszonyka látogatásai színesítették.

Ám egy szép napon – még jóval a következő fizetés ideje előtt – elfogyott a pénze, és mivel a bor, ami napjainak tartalmat adott, csupán pénzért volt kapható, úgy döntött, hogy kölcsönhöz folyamodik. Ilyen szándékkal semmiképp sem akart barátnőjéhez fordulni, nem csupán nemes lelkűségből, de azért sem, mert szeretője ezidőtájt a borban látta egyetlen szerelmi vetélytársát.

Kevés töprengés után megcélozta ebédkor Péter, az újonnan ideszerződött karakterista asztalát, aki általában kollegáktól körülvéve, heves szakmai viták közepette étkezett. Közéjük ült, és úgy tett, mint akit

fölöttébb érdekel, amiről az asztalnál szó van. Péter, a maga naiv módján egyből természetes szövetségét vélte felfedezni benne, akivel összefogva sikerülhetne megszabadítani a helybélieket régi, poshadt színi szemléletüktől.

Nem is kellett csalódnia, mert Laci mindenben a gyérülő hajú, de tüzes Megváltó pártjára állt, és fővárosi tekintélyével jócskán a maguk oldalára fordította a mindig kicsit ingatag közvéleményt. Az elhúzódo munkaebed végén magukra maradva aztán tisztázták egymás közt, hogy milyen jószerencse hozta őket össze ennyi beszűkült agyú kolléga között. Majd pedig Laci barátunk előállt eredendő szándékával, és megkérte Pétertől barátsága árának első részletét, kétszáz forintot, javára szóljon, hogy hangsúlyozottan kölcsönként.

A KÖZÉRT-ből aztán egyenest haza akart menni, hogy szokott életrendjét követve végre végigheverhessen ágyán, és hozzákezdjen a borocska eltüntetéséhez. Ám Péter azt javasolta, hogy várják meg Julikát, a szép barna naivát, aki később és a főrendező társaságában érkezett az étterembe, ami nyilvánvalóvá tette, hogy még nem készülhetett el az ebéddel.

– Ő is a mi emberünk – mondta Péter. – Julikának egymagának több érzéke van a modern színházhoz, mint a többi kollégának összevéve. Kivéve persze téged. – És itt áttért Lászlónk tévébeli szereplésének mértéktelen dicséretére, majd pedig a színházi világ állapotának ismételt átfogó kritikájára.

Lacinak eközben többször is eszébe jutott, hogy legalább valahogy ki kellene nyitni a borosüveget, hogy ne töltsék teljesen hiába a drága időt, de aztán

mégis meggondolta a dolgot. Ha most felbontja, azzal egyszersmind közprédára is bocsájtja nehezen szerzett vagyónkáját, mert azt tapasztalatból tudta, hogy az efféle csikófogukat már elvetett karakterszínészek széleskörű világmegváltó koncepciójuk mellett kitűnő, tágas garattal is rendelkeznek.

Egyetlen ötlete maradt még a rövid úton való elmenekülésre: nevezetesen, hogy hirtelen rosszul lett tetteivel szabaduljon meg újdonsült barátjától, amikor az étterem ajtaján kilépett a lány. Pár szót váltott még a főrendezővel, aztán az atyai csókot nyomott a homlokára, megsimogatta minden igényt kielégítő, vékony manöken karját, és elsietett a színház irányába, jelentéktelen gazdasági vétségéért járó vidéki száműzetésének színterére. (Ő maga persze holmi politikai kiállást emlegetett, valahányszor méltatlan helyzetének okaira fordult a szó, de mindenki tudta, hogy az a bizonyos kiállítás inkább kiemelés vagy elemelés volt, bizonyos pénzek illetéktelen elhalászása mások orra előtt. de persze ez csak a nagyon is elterjedt pletyka vélekedése, és könnyen lehetett, hogy a sikasztás is csak azért esett ezúttal nyomatékosabban a latba, mert „halmazati bűncselekményként” jelentkezett, és ebben az esetben hősöknek is volt némi igaza a maga változatát tekintve. Nem tudhatjuk, mert hiszen nem voltunk ott, és nem ismerhetjük elég alaposan egy idegen ország hivatali szokásait.)

Julika viszont kacagva libegett át hozzájuk, több helybeli autósnaak biztosítva a lehetőséget, hogy eldicsekedjék, kis híján elütötte a művésznőt. Már ahogy kezét nyújtott Lacinak, az felért egy kitüntetéssel. Színleg pajtáskodva, tréfásan, mégis hátborzongató-

an, mélyen a szemébe nézett, és úgy kérdezte meg, tavasz lesz-e, hogy kibújt barlangjából a medve?

Laci, mivel semmi szellemeset nem tudott volna erre az évődő kérdésre válaszolni, hosszan viszonzotta a lány veséző tekintetét, aztán egyetlen szó nélkül kezét csókolt neki. Mikor látta, hogy ő nyert, a lány zavarba jön, elhúzza hosszú ujjait és kis kacagások közepette indul a színház irányába, sokat sejtetően azt mondta Péternek:

- Nyertél. Igazad volt, haverkám. Itt van a liter bor, az tiéd.

- Mit akarsz evvel? Hogy-hogy? De hát... - már majdnem kibökte, hogy nem is fogadtak, de Laci nem hagyta szóhoz jutni.

- A fogadás az fogadás. Te nyertél, tied a bor. Most az egyszer nem sajnálom, hogy vesztettem.

- De hát miben fogadtatok? - villantotta rájuk élénk tekintetét a lány. Mosolyában több volt az évődés, mint a kíváncsiság, sejtette, hogy valahogy övele van összefüggésben ez a fogadás. Közben arra gondolt, hogy átkozottul jó srác ez a Laci, nem ártana kicsit közelebbről is megismerkedni vele. Kelletlenül felrémllett ugyan előtte a kövér fővárosi főrendező, amint apáskodó szavakkal elbúcsúzik tőle, és hóna alá csapott aktatáskájával eltávozik a színház, majd a vasútállomás irányába. Hétvégekre mindig hazautazott a családjához, ezért volt a komolykodó búcsú.

- Az maradjon a mi titkunk - mondta Laci, és az üveggel oldalba bökte Pétert, aki rosszkedvűen vonta fel a vállát, mutatva, hogy nem barátja ennek az egész, hevenyészett komédiának, de nem is szándékozik elrontani a fiú szórakozását.

Ezen az estén hiába kopogott a fővilágosítóné Laci ajtaján. A fiú a tűzoltó széken várta ki a bárgyú kis musical végét, előadás után pedig, mint az érettségiző diákok, egymást átölelve kószáltak a városban. Meleg, őszeleji este volt, még minden a nyárra emlékeztetett. Jóval éjfél után értek a színházhoz. Laci sejtette, hogy az egyik világos ablak mögött Mariana, a díszlettervezőnő virraszthat, mégis beosont Julika szobájába, ahonnan nem is jött ki hajnal előtt.

Bár mindketten igyekeztek eltitkolni a történeteket – és mindkettőjüknek volt oka arra, hogy így tegyenek – már vasárnap ebéd után figyelmeztette őket Péter, hogy a fővilágosítóné csúnya megjegyzéseket tett rájuk. Julika leplezetlenül bosszankodott a dolgon, és szépségéhez nem egészen illő szavakkal szidalmazta a minden lében kanál fiatalasszonyt, aki civil létére rosszabb száz színházi pletykaszatyornál. Laci zavarban volt. Büntudatot érzett mind Marianál, mind Julikával szemben. Igyekezett tehát tréfára venni az egészet, és úgy tenni, mintha nem tulajdonítana neki különösebb jelentőséget.

– Pletyka mindig volt, mindig is lesz. Nem kell törődni vele. Ki veszi komolyan, amit az a szépasszony összehord.

– Na, na... – mondta Péter. Aztán fejét csóválva hozzátette: – Ki sem mozdulsz a szobádból, mégis a legnagyobb botrányhős vagy a városban.

– A botrány házhoz jön – mosolygott a bajusza alatt Laci. Hétfőn már nyílt titok volt a színházban a kapcsolatuk. A próbán, a színpalak mögött, az étteremben Laci mindenütt ott volt, ahol Julika megjelent.

- Úgy látom, kezdesz beilleszkedni a társulatba - jegyezte meg epésen a főrendező.

- Hátha még munkát is kapnék - vágott vissza neki Laci.

- Mindennek eljön az ideje - morogta baljósan a nagy férfiú.

- Az ember kénytelen a magánéletben kárpótolni magát - mondta Laci, és átölelte Julika vállát. A lány türelmetlenül bújt ki az öleléséből. Ízetlennek tartotta Laci kérkedő szavait.

A fővárosi rendező az egész történetből azt az alapvető, régi igazságot vonta le, hogy az ember egyetlen pillanatra sem teheti ki büntetlenül a lábát a színházból. Lám, hétvégére hazautazott, és ez elég is volt ennek a cafkának ahhoz, hogy ország-világ előtt felszarvazza. Ráadásul egy ilyen tejfeles szájúval.

Másnap délben Laci egyedül ült az étteremben egy pohár bor mellett, újságot olvasott, és a próba végét várta, amikor odalépett az asztalához a díszlettervező.

- Ma este ráérek - mondta, és kihívóan nézett a fiúra.

- Sajnos, nem leszek otthon.

- De. Otthon leszel. Különben... - nem folytathatta, mert Péter lépett az asztalhoz. Mögötte már szállingóztak a többiek is. Az asszonyka ingerülten távozott.

- Akkor, ahogy megbeszéltük - süvítette vissza Lacinak.

- Csak nem? - Péter kaján vigyora csak növelte Laci rosszkedvét. - Hiába, akit szeretnek a nők!

- Marha. Hagyj békén! - szeretett volna visszasülylyedni az olvasásba.

Este elkísérte Julikát az előadásra, megígérte neki, hogy pont tízre érte jön. Kedvetlenül ballagott haza a szobájába. Alig heveredett végig az ágyán, amikor Marianna nyitott be. Minden további magyarázat nélkül a fiúra dobta magát. Laci igyekezett kiszabadulni az öleléséből. Az asszony szeme szikrát hányt.

- Csak addig voltam jó, amíg...

- Ne folytasd - tette a szájára a kezét Laci. - Számomra olyan megalázó volt... Én nem tudok egy jó-hiszemű, tisztességes embert így falhoz állítani. Örökös lelkifurdalásom volt, valahányszor a férjeddal találkoztam. - Olyan átéléssel játszotta az érző szívű csábító szerepét, hogy az a világ bármely színpadán sikert hozott volna. A zseniális alakítás hitelét viszont egy „utolsó, fájdalmas öleléssel” kellett megadnia.

Utána Marianna csapzottan, sírva ült az ágya szélén. Laci, hol vigasztalóan simogatta, hol a búcsúzás fájdalmától kicsorduló könnyeit törülgette. Az asszony szomorúsága váratlan dühbe csapott át.

- Nem tudok csak így, egyszerűen elmenni tőled. Hogy az a cafka a markába röhögjön. - Karmolni, harapni, rúgni kezdett, ütötte a fiút, ahol érte.

Laci lefogta az izmos ki karokat, és már csak arra figyelt, hogy a szenvedélyes, elszánt dulakodásból ne legyen végül is egy „második felvonás”. Elvégre tízkor találkozója volt.

Marianna fátyolos tekintetű tragikaként hagyta el a szobát. - Jaj, annak a kis kurvának, ha nem méltó hozzád, ha tovább fajtalanodik a nagyhírű rendező-jével. Téged átverhet, de engem nem lehet becsapni. - Fenyegetőzése nem tett különösebb hatást a fiúra. Igyekezett minél előbb elhagyni a házat, hogy egy

pohár vörös borral lemossa ennek a kellemetlen órá-
nak az emlékét. Tulajdonképpen elégedett volt a dol-
gok alakulásával.

Kevéssel ezután vendégszereplésre utazott a tár-
sulat a fővárosba. Lacit természetesen nem vitték ma-
gukkal, nem volt elég hely a buszban. Nem is nagyon
erőltette egyébként az utazást. Félt, hogy felkava-
rodnának benne az alig elült, keserves csalódások
emlékei. Nem vágyott a régi barátokkal való találko-
zásra, a kárvallott magyarázkodásokra, kaján sajnál-
kozásra. Három nap az egész, azt csak kibírja vala-
hogy Julika nélkül. Mariannától sem kell tartania, mert
ők is elutaznak a társulattal. Az utóbbi napokban
amúgyis nyugton hagyta a fiút. Annál többet panasz-
kodott rá Julika. Nem is rá, hanem a férjére, az addig
olyan jámbor elektromérnökre. Ahol tudott, kellemet-
lenkedett a lánynak. Túl korán vagy túl későn hívta
a színpadra, nem gondoskodott a kellékeiről, ha hiá-
nyoztak. Mindenre magának kellett figyelnie, mintha
nem is lenne ügyelő a színházban.

A buszban a főrendező maga mellé ültette Julikát.
Hosszan fejtegette neki, mi mindent vár ettől a ven-
dégszerepléstől, beleértve egy esetleges fővárosi szer-
ződést is, ami természetesen a legfőbb vágya volt.
Elmondta, hogy az elmúlt hétvégén ki-mindenkit
mozgósított a sajtótól, rádiótól, televíziótól, ecsetelte
a lánynak magas kapcsolatait. Aki hallgatta, igazán
nem értette, hogy kényszerülhetett a második vonal-
ba egy ilyen bennfentes valaki?

Julika lelkesen helyeselt a nagyratörő tervekhez,
és aprókat kaccantott a férfi nem éppen diszkrét ud-
varlásához.

- Megint nagyon pedálozik a főnök - mondta kolleéganőjének a szallodában, amikor próba előtt lepakoltak, és rendbe hozták magukat. - Világosan megmondtam neki, hogy befejezettnek tekintem a viszonyunkat. Nem tudom, mit akar mégis?

- Na, mit? - mondta a kedélyes, kövér színészaszszony. - És ahogy ismerem, ha nagyon akarja, el is éri.

- Lehet, hogy őt ismered, de engem, úgy látszik nem - csattant föl Julika hangja. Azért is megmutatja nekik, hogy nem úgy verik a kutyát! Tudta, hogy a fővárosban él a nagy ember családja. Előttük biztosan nem akar majd vele reprezentálni. Hiszen terveiben előkelő szerepük van a felesége kapcsolatainak.

Az első előadás után bekísértek az öltözőjébe egy magas, sovány, negyven körüli férfit. Keskeny bajszkájához nem nagyon illett a fényes, barna öltöny, a sárgamintás, élénk nyakkendő. Valahogy vidékiesnek hatott, pedig az egyik nagy, fővárosi képes magazin irodalmár hírében álló főszerkesztője volt. A heves parfüm illat, ami körülvette, szintén furcsa volt egy ilyen fiatalembernél. De hát éppen jókor jött, mert alighogy kezet csókolt Julikának, nyílt az ajtó, és megjelent benne a főrendező. Arcára fagyott a negédes mosoly, amikor a férfit meglátta. De aztán jól elcsevegtek egymással, mintha a lány ott se lett volna. Búcsúzóul rákacsintott a színésznőre, mintha arra akarná biztatni, ami szemlátomást a kedve ellen volt.

Julika elfogadta a főszerkesztő vacsora-meghívását. Azon is jót mulatott, hogy a mindenütt felbukkanó főrendező ugyanoda rendelt előre megszervezett, reprezentatív társaságának asztalt, ahova ők is készültek.

Az étterem boltíves, romantikus és méregdrága hely volt. Julika kihívóan a legdrágább fogást rendelte magának. A főszerkesztőnek azonban tetszett ez a merészség. A legelegánsabb italokat hozatta az asztalukra. A rendező szemmel tartotta őket, időnként kellemetlen hangon átkiabált hozzájuk. Ha jobban elmerültek valami témában, felpattant és átült az asztalukhoz. Apáskodón beszélt a lánnyal és a lányról, úgy agyba-főbe dicsérte a füle hallatára, mint a kupec, ha az árujának igyekszik fölverni az árát. Mégsem eladóként, sokkal inkább vetélytársként viselkedett ennél a vásárnál.

- Féltékeny? - kérdezte a főszerkesztő, mikor végre visszaült a helyére.

- Lehet. Bár nem tudom, milyen alapon? - vonta meg a vállát a színésznő.

A férfi kutatón nézett a szemébe. Aztán elnevette magát. Megcsóválta a fejét. A színésznő-szemek nem vallottak semmiről.

- Elmenjünk innen? Zavarja?

- Szórakoztat - mondta a lány.

- Akkor jó. Kiböjtöljük, amíg elmennek. Hajnalig van időnk. - De az arcára kiült a kedvetlenség.

Éjjel egykor aztán feloszlott a reprezentatív társaság, mert a rendező felesége - elegáns, sovány, vörösre festett hajú nő - elfáradt.

- Lehet, hogy én még visszajövök hozzátok - búcsúzott el a nagyember. - Hazaviszlek, kislány, nehogy eltévedj az éjszakában. Elvégre játszunk holnap.

- Ne fáradj - vágott közbe a főszerkesztő a szoktnál keményebben. - Hamarosan mi is megyünk.

Kocsival vagyok, háztól-házig viszem. Nem lesz a hölgynek semmi baja.

- Elvégre nagykorú. Jól van akkor. Nem is zavarok tovább. - Savanyú képpel, sértődötten csatlakozott kifelé tartó asztaltársaságához.

A főszerkesztő nemrég vált el, egyedül élt. Haza akarta vinni magához a lányt. Hosszan csókolóztak az autójában. Julika a fülébe súgta, hogy sajnós, nem lehet. Biztosította róla a férfit, hogy ő sajnálja a legjobban. A főszerkesztő meghatódva simogatta meg az arcát. Világosodott, mire hazaért. Belezuhan az ágyába. Fáradtan mosolyodott el az éjszaka sokféle fordulatán, aztán elaludt.

Szobatársnője egy régi barátnőjénél töltötte az éjszakát, így nem volt, aki idejében felébressze. Úgy elaludt, hogy azt sem hallotta meg, amikor előbb Péter, majd a kis elektromérnök is kopogtatott az ajtaján. Fél tizenegykor ébredt föl, amikor a többiek már egy órája próbáltak. Villámgyorsan felöltözött, taxit hívott.

A színházban állt a bál. A főrendező dühöngött, a társulat vigyorgott. Juli beállt a helyére, szenvtelen arccal kezdte mondani a szerepét.

- Hol voltál? - süvítette a fülébe a férfi a szünetben.

- Elaludtam - vállat vont.

- Kisebbet hazudj! Vagy nagyobbat! Kopogtak az ajtódon.

- Tényleg? Nem hallottam.

- Pedig úgy dörömböltem, hogy még a holt is fölébredhetett volna. - monda vádaskodva a ki tudja honnan előkerült fénymester. - Biztos nem otthon aludtál el.

- Na, na - a fejével türelmetlenül intve küldte odébb a főrendező.

- Hát hol aludtam volna? - kérdezte Julika ártatlanul. Eszébe villant ugyan, hogy nem tudná bizonyítani az igazát, de kinek mi köze hozzá? - Mindegy egyébként. Sajnálom. Nem hallottam a kopogást. Velem ilyesmi csak nagyon ritkán fordul elő.

- Úgy? Nagyon ritkán? Hát ez megnyugtató! - A nagyember kezdett úrrá lenni az indulatain. Már már fölénybe került a lánnyal szemben. - Ennyivel nem úszod meg. Másfél óra kilencszáz forint, ha jól emlékszem a kollektív szerződésre. Fizetéskor ne csodálkozz.

Julikának tele lett a szeme könnyel.

- Ezt nem teheted velem. Csak az a rohadt féltékenység beszél belőled.

- Féltékenység? Ki látott engem valaha is féltékenynek? - kutató tekintettel nézett körbe. A kaján vigyor a társulat arcára fagyott. Volt, aki még a fejét is csóválni kezdte a hallatlan ötleten. - Az Otelló. Az féltékeny. Csak nem tévesztesz össze a Velencei mórrel?

Péter nem bírta ki.

- Inkább a Velencei kalmárral - csapta le a poént.

Nem véletlenül van valaki harminc éves korára már a negyedik színházában. A nagyember vérfagyasztó pillantást küldött felé. A körbeállók arcán pattanásig feszült a komolyság. Péter látta ezt, és a szerencsétlen helyzetből a közbotrány irányába igyekezett menekülni.

- Az nem is féltékeny. - Bohóc mosollyal a rendező felé hajolt. Bármit mondott volna ebben a pillanatban, bombaként robbant volna a kacagás. Robbant

is. „Ez a Péter!” – „Botrány!” kiabálták az óvatos, régi tagok, és a rendező köré gyűltek.

– Palotaforradalom – mennydörögte az újabban apaszerepeket játszó vén intrikus. – És pont a mai, fontos előadás előtt. Hallatlan!

– Péter! Hagyd el, légy szíves a színpadot, az ilyen renitenskedés nálam nincs divatban. Ha már úgyis a fővárosban vagyunk, használd föl jól az idődet, és keress magadnak új színházat.

Péter elvörösödött. Vette a kabátját. A volt intrikus odarohant hozzá. Kirángatta a kezéből a zakót.

– Nehogy még dacolj is, kisfiam. Gyerünk! Bocsánatot kérsz szépen! Mi lenne itt ma este nélküled? Idecsődítettem egy csomó újságíró barátomat, itt ma este nem lesz botrány! Itt siker lesz! – teljes hangerővel szavalt, közben igyekezett a nagyember elé terelni a vonakodó férfit.

– Főnök! Botrányra nincs szükségünk. A fiú bocsánatot kér, te meg majd otthon, nyugodt körülmények között még mindig ráérsz... kirúgni. – Az utóbbit lefojtott hangon mondta, de afféle színházi pianóban, hogy mindenki jól hallja.

– Akkor inkább most – makacsolta meg magát Péter, és újra kifelé indult.

Julika mentette meg a helyzetet. Váratlan fordulattal a nagy rendező nyakába borult. A férfi először zavartan igyekezett elhárítani magától a lány puha, selyemblúzos karjait, aztán engedte, hogy beborítsa a hónaljából áradó jácint illat, a sáljáról felgomolygó Givenchy parfüm.

– Bocsáss meg, bocsáss meg – suttogta vagy zokogta a lány, nem lehetett pontosan tudni. – Engem

rúgj ki, ha egyszer rám haragszol. – Mindenki hízott a gyönyörűségtől! Micsoda nagy jelenet! És nem is Schiller írta!

– Na, jó! Hagyjuk végre a magánügyeket! – sóhajtotta fölényesen a főrendező, miközben Julika két karcsú csuklóját lefejtette magáról. – Semmit sem utálok jobban, mintha privatizálunk a színpadon. Tesék végre megszokni, hogy a színház az színház. Itt semmi nem igazi, ami nem hamis. – Diadalmasan nézett körül. Ez az ő mondása volt, igaz, valamelyik nyugati lapban olvasta, de épp ezért volt az övé. Ki olvas itt rajta kívül nyugati lapokat?

A próba folytatódott, habár mindenki csak fél-lélekkel vett részt benne. Alig várták, hogy vége legyen, és átadhassák magukat egészen a történetek fölötti csámcsogásnak. A főrendező szerencsére sietett.

Öltözködés közben magához hívatta Julikát.

– Háromkor várlak az Ellipszisben.

Julika értetlen arcot vágott.

– Ne nézz ilyen bután. A presszóban. Világos? Ha esetleg nem tudnád hol van, kérdezd meg a rendőr bácsitól.

A nagy rendező átlátott a lányon. Pontosan tudta, hogy azért mutatja magát ostobának, mert más programja van háromkor. Nem kérdezett hát semmit, időt sem hagyott neki a magyarázkodásra, elrohant. Tudta, hogy ez az egyetlen lehetősége: menteni a még menthetőt.

– A legrohadtabb az egészben, hogy tényleg a szállodában aludtam. Egyedül – bizonykodott Péternek a színházi büfé sarkában a színésznő. – Tudod, meg-

ígértem Lacinak, hogy kikerülöm ezt a tetűt. Nem is tudnék már rá nézni. De egész úton fűzte az agyamat. Kapóra jött az a jámbor civil, az a főszerkesztő, hogy lerázzam, mert attól még ez a nagyember is fél.

- Pedig tényleg kopogtam az ajtódon. Meg az a gyagyás is. Az csinált egyébként ügyet az egészszből. Úgy be volt zsongva, mintha őt csaltad volna meg. Rohant árulkodni. Voltál te minden, csak úrinő nem. Mit akar ez tőled?

- Ki tudja? Az utóbbi időben mindig keresztbetez nekem. Egyszer elkapom a nyavalyást és kiszorítom belőle a luftot.

- Poloska. Egyszerűen poloska, és csípnie kell. Azt hiszi, hogy most haragszik rád a főnök, hát ő is rád mászhat.

- Ezek keserítik meg az ember életét. Ezek a senkik! - szipogott Julika, és igazi könnyek gyűltek a szemébe. Végre kioldódott belőle a délelőtti feszültsége.

- Nehogy már sírva fakadj - mondta a kávéjából felnézve Péter. - Úgy látom, keresnek.

- Engem? Kicsoda? - rebegte ijedten a színésznő, de a világért sem nézett volna az ajtóra.

- A főszerkesztőd - morogta a bajsza alatt Péter, miközben a kávéspoharakat felvéve elindult a pult felé, hogy legalább az újabb nagy ember haragját kikerülje.

- Oh! - nézett föl kis, meglepett sikollyal a lány. - Maga? Hogy kerül ide?

A hosszú kézcsók akár válasznak is bevált volna. A férfi elegáns volt, világos ballonkabátja a vállára dobva, aktatáskája mellett egy celofánba csomagolt virágcsokrot tartott.

- Csak ezt akartam személyesen átadni. Mért ilyen szomorú?

- Volt egy kis botrányom - suttogta Julika. Hátra vetette a fejét, egy mártír mosolya fénylett gyöngyházzsínűre sminkelt arcán. - Volt egy fássém a főrendezővel. - Lesütötte a szemét, táskájába süllyesztette a zsebkendőjét, és megindult a kijárat felé. - Menjünk innen - vetette vissza halkan, fájdalmasan az elborult arcú férfinak, aki még egyre maga előtt tartotta a gyönyörű csokrot.

A büfében lélegzet-visszafojtott csend volt. Csak Julika méregzöld selyemkabátja suhogott, ahogy egyetlen mozdulattal a vállára dobta. Aztán visszafordult, átvette és megcsodálta a virágot.

- Háromra az Ellipszis presszóba rendelt. Épp azon keseregtem, hogy nem tudom értesíteni magát a változásról. Kilencszáz forintot le akar vonni a fizetésemből.

- Miért? - állt meg a folyosón megdöbbenve a főszerkesztő. - Főlháborító. De hát milyen alapon?

- Joga van rá. Másfél órát késtem a reggeli próbáról. Minden perc késés tíz forint. Benne van a kollektívban.

- Ez az én bűnöm! - mondta a férfi. Felderült az arca. - Én is fogom jóvá tenni. - Megállt, hogy elővegye a pénztárcáját.

- Szó sem lehet róla. - tiltakozott a színésznő. - Szó sem lehet róla. Én egyébként nagyon jól bírom az éjszakázást. Csak valószínű a kritikus napok... Valószínű ez tett álomszuszékká. Ehhez pedig magának semmi köze. Az én bajom, én viselem a következményeit. - Arcán rafináltan vibrált az eltitkolni vágyott

keserűség. A férfi elbűvölten nézte ezt a nemes érzelmektől mozgalmas, finom arcot.

- Így megbüntetni valakit az egészségi állapota miatt! Ez embertelenség! - tört ki belőle a méltatlankodás. - Mért nem mondta neki, hogy ez egy szocialista államban nonszensz. Egyszerűen nonszensz. Ez a vadállatias, kapitalista morál. Nálunk más normák érvényesülnek! Kell, hogy érvényesüljenek!

- De Gyuszi! - szólalt meg ellágyult hangon Julika. - Ilyesmiről egy nő nem beszél idegen férfiakkal. - Most szólította először a keresztnévén a főszerkesztőt. Megállt, szembefordult vele. - Milyen furcsa, hogy Magának elmondtam. Talán még sosem történt meg velem. Ez egy nő legbensőbb magánügye. - Lehajtotta a fejét, zavartan babrálta a virágcsokrot.

A főszerkesztő meghatottan csókolta meg a kezét, aztán egy merész lendülettel a nyakát, arcát, míg rá nem talált finom, rúzs ízű szájára is. A színház sötét, huzatos folyosóján álltak. Julika kibontakozott az öléből. Idegesen nézett körül.

- Menjünk innen. Olyan féltékeny ez a vadállat, és a színház tele van a besúgóival.

Az egyik elegáns szálloda éttermében ebédeltek. Taxival mentek az Ellipszis presszóba. A kocsit a presszó bejárata elé állíttatta a főszerkesztő, és bekísérte a színésznőt.

- Nem akartam olyan modortalan lenni, hogy egy kézfogás nélkül elmenjek. Julika mondta, hogy Veled találkozok. - Fölényes, magabiztos, mosolygós arccal beszélt. A győztes nyugalmával. A nagy ember kényszeredetten mosolygott vissza. Olyan rosszul sikerült lepleznie a dühét, mintha ő lett volna a civil.

- Na, nem akarlak feltartani benneteket. Sietni kell. Vár a miniszter. - Lehalkította a hangját, úgy mondta, ahogy két bennfentes beszél egymással: - Delegáltak a Monte Carlo-i filmfesztiválra. Fél négykor van eligazítás. Ne haragudj, megyek. Majd talán este egy kicsit több időnk lesz. Nagyon érdekelné a társulat belső munkája, a kollektíva szerkezete, az a kohézió, ami minden elhangzó mondaton érződik... Szóval sok minden. Julika is érdekeseket mesélt, tele vagyok kíváncsisággal... Hát szervusz, akkor a viszontlátásra estig. Sok sikert, kislány, minden jót! - kézcsókja még elmélyültebb volt, mint délben, és Julika talán az ebédhez megivott finom, francia vörösbor hatására egy bizalmas mozdulattal felemelte a kezéről a fejét, és kétfelel arcon csókolta.

- A kézcsókot sosem fogom megszokni, olyan mintha a színpadon lennék. Ahol pedig minden hamis - mondta, és kajánul a főrendezőre kacintott. A nagy ember tüntetően fordította el a fejét, és visszaült a kis, kerek kávéházi asztalhoz.

A főszerkesztő távozása után feszült csendben ültek egymással szemben. Végül a pincérnő zökkentette ki a főrendezőt a megátalkodott, vészjósló hallgatásból.

- Mit kérsz? - kérdezte nyersen a lánytól.

- Kicsit sok volt az ebéd. Az Internacionálban zsírosan főznek. Ki gondolná egy ilyen elegáns helyről? Talán egy kis száraz pezsgő helyrehozna. - Olyan könnyesen beszélt, mintha nem hallotta volna a férfi dühös kérdését, ami legföljebb egy pohár vizet engedélyezett neki, de azt is ki-ki alapon.

- Egy üveg száraz pezsgőt - mordult rá a felszolgálónőre a főrendező. - Hűtve.

- Ó, milyen gavallér vagy. Nekem két deci is elég lett volna. Előadás előtt sosem iszom.

- Én nem játszom - mondta a nagyember, és ez pontosan úgy hatott, mint híres, sokértelmű „mély-instrukciói”, melyekről legszívesebben ő maga anekdotázott baráti körben.

Aztán - lehet, hogy épp ettől a jó bemondástól felbátorodva - hosszú előadást rögtönzött Julikának a színházi fegyelemről. Közben az asztalukhoz érkezett a pezsgő is, és míg a pincérnő a jeges vizet törülgette az üveg oldaláról, a híres ember valósággal szárnyakat kapott. Az ötven százalékkal megszaporodott publikum ámulva figyelte brillírozását. Különösen a szép, szőke felszolgálólány, akinek eddig aligha volta módja ilyen komoly bepillantást nyerni a kulisszák világába.

- Már az esti beszélgetésre treníroz - gondolta rosszmájúan Julika, és a pezsgőt nyalogatva, tüntetően bámult ki az ablakon.

Az esti előadás, talán épp a délelőtti események hatására, feszültebb, pergőbb volt az előző napinál. Többször csattant fel a taps is felvonás közben. A főrendező mégis rosszkedvűen ült az ügyelőpult mellett, a színpad hátországában. A hangulatához jobban vágott volna egy szelíd bukás. Tárgyalásai semmi jóval nem kecsegtették. Vagy csak Julikával való kudarca tette pesszimistává? Hiszen a kéressel érkezőt sosem fogadják tárt karokkal. Ha túl könnyűnek tetszhetne a kérés teljesítése, túl szolgálatkész lenne a segítő, lejjebb szállna a segítség árfolyama is. Nem, ezek a kulcspozícióban lévő barátok valószínű mindig ilyen kelletlenek, ha komolyan veszik a kérést.

Csak ő szokott elszántabb és bizakodóbb lenni. Nem elég, hogy ez a kis dög ilyen nyilvánvalóan felszarvazza, de még kedvére el sem bánhat vele, mert ki tudja, hova vezetnek annak az élheteretlen firkásznak a kapcsolatai? Mióta nincs a fővárosban, sok minden történt itt. A kontraszelekció csodákra képes. Hiába, innen senki sem teheti ki büntetlenül a lábát. Jól tudták ezt, akik őt száműzték.

Julikáról már rég lemondott, csupán a vereség mértékét szeretne volna valahogy csökkentetni. A győztes kan diadalmas arcával, a ravasz kis ringyó átszellemült mosolyával nem volt kedve szembenézni.

- Ez kell az én vérnyomásomnak, semmi más - morogta magában, és elhatározta, hogy fejfájásra, rosszullétre hivatkozva rögtön függöny után hazamegy. De érezte, hogy nem ez az igazi megoldás: mindenki tudni vélné, mitől is fáj a feje. Hazatelefonált hát a feleségének, hogy a lánya jöjjön érte kocsival.

- Majd azt mondjuk, hogy rosszul lettél. Szeretnék végre egy estét köztetek tölteni. Tele van a terem a sajtóval. Ha nem visztek haza, hajnal előtt biztos, hogy nem szabadulok. Néha kell egy kis meghittség az embernek.

Az asszony sejtette, hogy nem ez a hazatérés igazi oka, valami bakira, malőrre, bukásra gyanakodott. De annál inkább érezte, hogy segítenie kell. Hiába, a legszívósabb főrendező is megöregszik egyszer.

Felvidulva tárgyalta hát meg a szünetben a barátunk vetélytársával, hogy előadás után melyik bárba menjenek.

- Ma az én vendégeim lesztek, mese nincs - mondta nagyvonalúan, és átölelte a színésznő vállát. - A te

sikered az én sikerem is. Te vagy az én Pygmalionom. Csak hogy én tudok örülni annak, hogy a szép szobor életre kelt. Az ember érzi legalább szellemi energiáinak erejét.

Ami, tudjuk, erős túlzás volt, hiszen csak pár hónapja ismerte Julikát, s így sem testi, sem lelki alkatán nem volt módja már lényegesen alakítani, mindkettejük szerencséjére. De azért barátságosan mosolyogtak rá a fiatalok, gondolván, hogy lám, az öreg mégis csak észre tért, pedig nem lehet könnyű neki. El is határozták, hogy amennyire tudnak, kedvesek lesznek hozzá ma este.

A dologra persze nem került sor. Rendezőnket váratlanul hazahívták, a felesége rosszul volt, hányt, valószínű gyomorgörcsöt kapott. A fiatalok egy csendes kiskocsmában, gyertyafénynél vacsoráztak, és Julika hajnali három órakor azzal a boldog tudattal bújt be szállodai ágyába, hogy lám, mégiscsak sikerült ígéretéhez híven megőriznie magát Lacijának. Elalvás előtt még sokáig töprengett azon, hogy jól tette-e, amikor igent mondott a főszerkesztő házassági ajánlatára.

- Elhamarkodtam a dolgot. Hiszen azt sem tudom, hogy ki ez az ember? - döntötte el, mielőtt fáradtan a fal felé fordult volna. - Az, hogy egy vidéki színház vezetőjénél magasabban áll, még nem sok. Csak szerezzon előbb helyet nekem valamelyik fővárosi társulatban, aztán tárgyalhatunk.

És reggel nyolckor már a hazainduló színházi buszon ült, Péter mellett. Szeszélyesen, mint egy színésznő, eltűnt a szerelmes férfi szeme elől.

Péter rosszkedvű volt, vagy inkább rettenetesen másnapos, Valami arab társaság fizetett éjjel a szálloda bárjában a színészeknek.

- El sem tudod képzelni, kislány, milyen az, hajnalban egy besötétített bár ázalékszagában arra ébredni, hogy két himlőhelyes arab veri a hátadat, és mikor fölveszed a fejed az asztalról a csikkek közül, rögtön beléd töltenek egy adag forró, zsíros grogot. Én a mai napot, kiscicám, hányással kezdtem. Kihánytam ezt az egész fővárost, az összes hazai és nemzetközi gengszterével együtt. Jobb nekünk ott vidéken, ott mégis közelebb vagyunk a becsületes, dolgozó, egyszerű emberekhez. Mekkora fogok én ma éjjel aludni.

De nem várt az alvással estig. Nyitott szájjal, leesett állal horkolta végig a két és félórás utat, időt engedve Julikának arra, hogy végiggondolja fővárosi kalandjainak összes fordulatát.

- Csak várjon - gondolta nem kis elégedettséggel. - Én tizenegy órakor remélhetőleg már Laci ágyában leszek. Nem hiszi el nekem soha senki, mekkora agymunka volt mindezt így kitalálni. És ha mégis férjhez megyek ahhoz a csodabogárhoz? Feltéve, ha Lacónak is szerezh fönt helyet? Hiszen előbb-utóbb férjhez kell mennie az embernek valakihez. - Egyelőre azonban nem tudta elképzelni, miféle változásokkal járna egy ilyen esetleges férjhezmenetel. - Én semmiképpen sem akarok megváltozni. Az fordítson, akinek kellek. Semmi kifogásom az ellen, hogy valaki a gondomat viselje, elvigyen utazgatni a nagyvilágba, fogadásokra hurcoljon, ruhákat vegyen nekem. Elvégre mennyivel vagyok én rosszabb, mint mondjuk... mondjuk... - de nem jutott megfelelő név az eszébe, mert klasszikus műveltsége kicsit gyöngelábon állt. Mindenesetre pontosan tudta, hogy mit akar, s azt is tudta, hogy amit akar, az sem nem új,

sem nem elérhetetlen számára, ha mindig észnél van, ha mindig tudja, hányat ütött az óra.

Visszaérkezésük másnapján, nem sokkal az esti előadás előtt beállt a színház parkolójába a főszerkesztő fehér Zsigulija. A virágkosár, amit a színpadra küldött Julikának Lacinak is szemet szúrt, aki egyébként is értesült már a fővilágosítótól a színésznő fővárosi hódításáról. A fénymester igyekezett tőle telhetően befeketíteni előtte a lányt. Hiába, mert neki Laci még azt sem hitte volna el, amit maga is a saját szemével látott, tudván, hogy reményeiben megcsatlakozott Marianna tüze a háttérből.

A virágkosarat Laci vitte haza, Julika pedig a száloda éttermében zokogva közölte a főszerkesztővel, hogy a főnök figyelteti, és megígérte neki: azonnal kirúgja, mihelyt viszonyt kezd bárkivel. Ettől félve jött haza előző nap a busszal, ahelyett, hogy ígérete szerint vele találkozott volna. Ő szegény, vidéki lány, neki, ha bajba kerül, nincs, aki segítene, hiszen a szülei is elleneztek, hogy színésznő legyen. A színház az élete, ha innen kirúgják, öngyilkos lesz, akkor nincs értelme számára tovább semminek.

A főszerkesztő meggyőződhetett arról, hogy igaz, amit megfigyeltetéséről mondott. Marianna parancsára árgus szemekkel leste őket egy távolabbi asztaltól az elektromérnök, álcázásul bőségesen poharazgatva egyik beosztottjával.

- Felviszlek a fővárosba - mondta elszántan a férfi.
- Ez a törpe Macbeth, ez a sunyi, félresikerült rendőr-
őrmester tönkreteszi az életedet - tragikusan rázta a fejét. - Ki hinné, hogy még a vidéki élet is ilyesmivel van tele. Talán még rosszabb, mint fönt a körúton.

Fölviszlek, ha addig élek is, legszívesebben már most, ma éjjel fölvinnének. Meg sem állnék veled hazáig. Gyere, menjünk innen! Mi köt ide? – kérdezte aztán a lány arcán észrevéve a vonakodást.

– Minden – sóhajtott a szomorúan Julika. Majd a kutató, elbizonytalanodó tekintet láttán meg is magyarázta: – A szerepeim, a színpad. A minden esti rivalda. Én színésznő vagyok. Nem bírom ki a hivatásom nélkül. Téged is meggyűlölnének, magamat is meggyűlölném. – Nem az ész, az ösztön adta szájába ezeket a patetikus mondatokat. Az ösztön, a vele született intelligencia, ami minden tanult ravaszságnál veszélyesebb. Semmit sem mondhatott volna, ami nagyobb hatással lett volna barátunkra. Kezet csókolt a lánynak, nem az eddigi férfi-hódolattal, hanem átértzett, őszinte alázattal. A „született tehetség” elhivatottsága előtt meghajtott a zászlót. Sőt, a szolgálataiba állt.

– Igazad van. Sajnos, igazad van. – A lányhoz hajolt, illata ismét felszította benne a kívánságot. – Igazad van, ha én belepusztulok is. Úgy kívánlak, ahogy még soha senkit. Megbabonáztál, más nőre rá se tudok nézni.

– Azt hiszed, nekem könnyebb – mondta Julika, futó csókot lehelve az elkeseredett férfi arcára. Szemében igazi könnyek csillogtak. Igazi színészkönyvek. – Gyere! Vigyél haza! A kocsidban legalább megcsókolhatlak. Ez a tetű gyalog van.

Hajnalban a főváros felé robogva furcsa kétségek gyötörték a férfit. A legrosszabbkor kell elutaznia! Mennyit harcolt ezért a fontos kiküldetésért, és most, amikor végre sikerült megszereznie, örülni sem tud

neki. Tíz nap Julika nélkül! És pont ez a tíz nap! Mikor minden karnyújtásnyi közel, mégis elérhetetlenül messze van előtte. Hátha épp ez a tíz nap pecsételi majd meg a kapcsolatuk sorsát! Igaz, megígérte neki a lány, hogy ellenáll, történjék bármi, a főrendező közeledésének. De meg tudja-e tartani a fogadalmát kiszolgáltatott helyzetében?

A kocsiban sem történt köztük semmi. Elhajtottak ugyan a várkert ősi fái alá, ahol senkitől sem kellett tartaniuk, de a lány nem akart ilyen alkalmi körülmények közt az övé lenni. Igaz, nem is erőltette nagyon, hiszen ő is másról ábrándozott, ha az első ölekezésükre gondolt. Mégis fölbolgyatta a szoros közelség, a heves, kimerítő csókok felkavarták. Olyan ismerős volt már számára a lány teste, mint a sajátja, mégsem volt az övé! Szinte fájt ez a gondolat, zúgott, hullámozott benne a vér. Olyan nyugtalansággal töltötte el, hogy nem tudott a szállodában aludni. Felkapta kis útitáskáját a délután még reményekkel szemlélt ágyról, és indult vissza a fővárosba.

– Beleőrülök ebbe az egészbe. – Nem hitte volna, hogy túl a negyvenen még egyszer ilyen szerelmes lesz. – Fel kell hoznom, mindenáron.

Délután indult a gépe. Délelőtt csomagolnia kellett. Bejelentkezett a fodrászához is. Mit tud intézni? Semmit. Le kellene mondania ezt az értelmetlen utazást!

De nem mondta le.

És jól tette, hogy nem mondta le. A delegáció vezetője – neves, nemzetközi díjakkal kitüntetett filmrendező – a következő évadra az egyik legjobb fővárosi társulathoz szerződött, hogy kísérleti színház-terveit megpróbálja a gyakorlatba átültetni. A főszerkesztő

a tíznapos úton közeli barátságba került vele. Persze, nem úgy, ahogy később rossznyelvek beszélték. Nem. Hiszen a híres művész a fiatal, sportos külsejű fiúkat szerette, és ezért elhozta magával az útra egyik kedvencét, a honi filmgyártás egyik jeles reménységét, hogy „szokja a nemzetközi légkört”.

Tény, hogy hármasban együtt jártak éjszakánként rulettezni, ahol is főleg a delegációvezető játszott, s mivel a szerelemben mindig sikeres volt, rövid idő múltán kifogyott a saját, külföldön hagyott jogdíjakkal megszorított pénzéből. S mivel fiatal barátja a napidíját már az első nap elköltötte – állítólag arra a valóban súlyos arany pecsétgyűrűre, ami szinte lehúzta a jobb kezét –, főszerkesztőnkhez folyamodott kölcsönökért. A csinos napidíj hamarosan a zöld asztalra vándorolt, s ott nyomtalanul eltűnt. Még szerencse, hogy nem tartott tovább a fesztivál, mert áldozatkész ismerősünk az utolsó éjszaka az óráját, nyakkendőtüjét, mandzsetta gombjait is elzálogosította, hogy a nagy művész a szenvedélyének hódolhasson. Kiváltani természetesen nem tudták utóbb ezeket a jelentéktelen értéktárgyakat, a nyeremény, amivel filmrendezőnk hajnalban felkelt az asztal mellől, épp csak arra volt elég, hogy ifjú feleségének valami csecsebecsét vegyen a repülőtéri souvenir boltban.

Hazafelé közeledve a filmrendező lassan-lassan rádőbbsent, mennyire igénybe vette útitársa szolgálatait. Kicsit meg is ijedt, ha arra gondolt, hogy a kifosztott filozofnak otthon el talál járni a szája. Nem mintha bármi baja származhatott volna a történetekből, mégis, valahogy szégyellte, hogy ilyen vakon lekötöztettségévé vált ennek az embernek.

- Természetesen otthon mindent az utolsó fillérig megadok - mondta, és megszorította a mellette ülő fáradt irodalmár kezét.

- Ugyan, mester - válaszolta derűs arccal a férfi.
- Mindig is nagy tisztelője voltam a művészetednek. Most először nyílt alkalmam arra, hogy hódolatomat a szokványosnál jobban kifejezzem. Kérlek, ne is beszéljünk többet erről. Boldog vagyok, hogy talán egy kicsit viszonzhattam neked a lenyűgöző élményeket, amelyekkel filmjeid megajándékoztak. Kérlek, felejtsük el az egészet.

Így történt, hogy a következő évad első bemutatójának szenzációja - az egyik jó nevű fővárosi színházban - egy ismeretlen, fiatal színésznő volt. Hosszú, barna hajának fényével csak meleg-barna, szép hangja vetekedhetett, ahogy egyik kritikusa találóan megjegyezte. Nem csoda, hogy mindenki boldult érte, és nem ment még tízszer sem a darab - a világhírű filmrendező színi pályafutásának első mérföldköve -, amikor híre járt, hogy a tehetséges fiatal irodalmár, az egyik művészeti lap főszerkesztője, és a beláthatatlan sikerek előtt álló fiatal naiva egybekelt.

A nevezetes előadás másik fölfedezése a férfi főszereplő volt. A daliás fiatal színész - akit mi Laci néven egy vidéki színházban ismertünk meg -, mint a sokoldalú rendező egy nyilatkozatban kijelentette, máris élvezte a nagy művész teljes bizalmát. Olyannyira, hogy rá kívánta bízni következő filmje főszerepét is. (A film egyébként egy poros vidéki színházban játszódott, és tárgya egy valószínűtlenül bonyolult szerelmi sokszög volt.)

De hogy történetünk minden ízében jól végződjék, el kell még mondanom, hogy Julika és Laci váratlan távozása miatt a színház vezetése mégsem küldte el a renitens karakterszínészt, Pétert. Sőt, még szerepet is kapott az új évadban az újonnan szerződtetet naiva – a néhány éve áldozatos vidéki misszióját teljesítő, ismert főrendező új felfedezettje – oldalán.

És talán idetartozik az is, hogy ama nevezetes évad végén, mikor már kitetszett a dolgok ígéretes alakulása, hat évi házasság után végre a fővilágosítóéknak gyermekük született: egészséges, szép kislány. Marianna asszony a terhessége előrehaladtával mind csendesebb és kiegyensúlyozottabb lett, végül csaknem teljesen lekopott róla a korábbi zaklatottság.

Így hát valóban elmondhatjuk, hogy a bonyolult események végülis mindenki számára kedvező kibontakozást hoztak, és ennek köszönhetően, ha kicsit körülményes, de igazán szerencsés történet tanúi lehettünk mindannyian, akik fordulatait nem átallottuk nyomon követni.

ÁLOM AZ IJFÚSÁGRÓL

Élt a hetvenes években Budapesten egy már nem egészen fiatal asszony. Nagyocska gyermekei, jámbor férje, vegyészmérnökként megfelelő hivatali előmenetele, szép lakása, egyszóval nyugodt élete volt.

Talán túl nyugodt is ahhoz képest, amit egy harmincas évein túl járó asszony kíván magának, ha eszténként a tükörből megállapodottan kerekded arc néz vissza rá. Ez az arc ugyanis nem hagyott kétséget szemlélőjében afelől, hogy valami végleg elmúlóban van.

Ha erre gondolt, valósággal elszorult a szíve, mert akárhogy nézte is korábbi életét, mindig arra a következtetésre kellett jutnia, hogy az a bizonyos fiatalság, ami éppen lehervadni készül az arcáról, nem is volt tulajdonképpen fiatalság. Abban az értelemben legalábbis nem, ahogy általában emlegetni szokták.

A főiskolán szinte felkészületlen ül érte későbbi férje szerelme. A magának való, félénk fiú olyan természetes odaadással, bizalommal kísérte minden lépését, hogy már az első hetekben érezte: evvel nem szabad játszani. Ezt vagy elfogadja teljes egészében vagy most rögtön le kell mondania róla. Egyedül volt, az egész főiskolán, a kollégiumban, sőt, az egész fővárosban ez a barátság volt az egyetlen kapcsolata. Természetes, hogy mind jobban ragaszkodott hozzá, és ebből a ragaszkodásból megszületett végül a sze-

relem is. Az a fajta szerelem, ami tele van anyai érzelmekkel, és ezért jellemzőbb rá a felelősségvállalás, mint a vak fizikai szenvedély.

Kisebb-nagyobb zökkenők után eljutottak év végére a közös éjszakákig, és ahogy az többnyire történni szokott az ilyen tapasztalatlan fiatal pároknál, hamarosan jelentkezett a gyermekáldás is, aminek tulajdonképpen mindketten meghatottan örültek. Szolid, csendes esküvő után a főiskola hátralevő esztendeit albérletekben nyomorogták végig. A füstös nagyvárosi függőfolyosón száradó pelenkák, az egyetlen szobában a mosófazék gőze, a háziak jóindulatának való állandó kiszolgáltatottság – szóval minden, minden pontosan úgy következett, ahogy azt a hatvanas években annyian végigélték. Utóbb felmérhetetlen erőfeszítések és szerencsés véletlenek útján sikerült megszerezniük az első saját otthont, ahova aztán megérkezett a második gyerek, hogy egyszerre túl kicsi legyen a saját főbérlet is. El kellett hát kezdeni az újabb küszködést egy valamivel nagyobb lakásért. Mire együtt volt a pénz, és sok testi-lelki fáradozás árán annyira sikerült elhelyezkedniük a világban, hogy már csak a lakásszerzés során felvállalt kölcsönök törlesztését és a felcseperedő gyerekek ellátását kellett havonta előteremteniük, egyszerscsak észrevette a fiatalasszony, hogy a tükörből már nem is a megszokott fiatal arc néz vissza rá. Mint azt már az előbbieken elmondottam.

Elgondolkodott hát az elmúltakon, és akárhogy törte a fejét, semmi olyasmit nem sikerült felfedeznie a mögöttük lévő időben, ami harsány, felszabadult, fékezhetetlen és öntörvényű mivoltában hasonlított

volna az „igazi fiatalság”-ról kialakult képzetekhez. Nem utaztak, nem mulattak, nem éjszakáztak, nem voltak kalandjaik. Csak tanulás, munka, munka, gond, gyermekáldás. Örömeik és bánataik a testi fáradság és a szellemi kimerültség mély tengerében zajlottak, miközben minden energiájukkal, megfeszített erejükkel közös, kényszerű céljaik eléréséért dolgoztak.

- Hiszen így volt jó - gondolta az asszony -, mert így kellett lennie. - És mosolygott, ha ápolt, jó növéssű két gyermekére, fiára és lányára nézett.

De az ördög nem alszik, és elsősorban és előszere-tettel fészkeli bele magát az asszonyok képzeletébe (no, meg a férfiak fellobbanó indulataiba). Hősünk tehát a nyugodt, esti órákban, a televízió egy-egy kalandos, romantikus filmje után sokáig gondolkodott azon, vajon miért sikerült ilyen szerencsétlenül sivár-ra az ő ifjúsága? És a sok töprengés önmaga számára is meglepő eredményre vezetett. Valami régi apróságról-e vagy egy váratlanul szembejövő, ismerősnek tetsző arcról, utólag már nehéz lenne kideríteni, eszébe jutott valaki. Első komoly szerelme, férjén kívül tulajdonképpen az egyetlen.

Iskolatársak voltak a gimnáziumban. Harsány, vidám, jóképű fiú volt, bohém és kedves, mindenki szerette. Mindig barátok vették körül, tréfák és botrányok hőse volt, akit épp negyedik évelején akartak kicsapni az iskolából. Pedig nem volt rossz tanuló, általában értelmesnek és tehetségesnek tartotta mindenki. Csakhogy barátaival az évnyitót követő szüreti bálra szilvapálinkát csempészték be, és a matematika tanárnő eminens kislányát orvul leitatták. Legalábbis ezt állapította meg a fegyelmi bizottság.

A harmadikos lány végighányta a táncparkettként szolgáló tornatermet, és közbotrányba fullasztotta a tisztas hagyományú ünnepséget. Olyan rosszul lett, hogy kórházba kellett szállítani utóbb. És mind eme sajnálatos eseménynek három érettségi előtt álló okozója volt, köztük is a főkolompos Attila.

Végül ugyan megúszták a kicsapást, hiszen ha valaki nagyon firtatta volna az igazságot, hát magát a kislányt is büntetni kellett volna, mert arra semmi bizonyíték nem volt, hogy erővel diktálták bele a veszéyes italt. Így tehát megúszták egy-egy igazgatói intővel végül az „italozásra való felbujtást”. De a herce-hurcák, kihallgatások, tárgyalások során ez az örökösen jókedvű fiú valahogy megkomolyodott, és barátságba került Ilonával – az általunk már megismert későbbi vegyészmérnökasszonnyal.

Barátságuk afféle „ellentétek vonzódása” volt, mert a céltudatos, komoly lány és Attila, az engedékeny, fiatal szülők bohém sarjadéka minden szempontból tökéletes ellentéte volt egymásnak. Annál szenvedélyesebb lett kapcsolatuk. Attila eljárt tanulni Ilonához, és hűségesen várta a lányt angol órái után. Át- meg átgyalogolták együtt a várost, beszélgetve, tervezgetve. Attila tisztelettel és elismeréssel hallgatta a kislány elszánt továbbtanulási terveit, Ilona pedig nem tudott betelni a fiú nyári történeteivel, tréfáival, úti-ábrándjaival.

A barátság és állandó együttlét törvényszerűen vezetett oda, hogy kapcsolatukból szerelem legyen. A kiegyensúlyozott, komoly kislány messzemenőig élvezte szülei bizalmát. Apja gyárban dolgozott, lakatos volt, édesanyja betanított varrónő, életüket

mindenben alárendelték egyetlen gyerekük érdekeinek. Attila szülei épp ellenkezőleg: jó módú, fiatal értelmiségiek voltak: színházba, moziba, vendégségbe autóztak, a hétvégeken egész éjszaka, sőt, volt, úgy, hogy több napra is magára hagyták felnőttként kezelt nagyfiúkat. Nem csoda hát, ha tavaszra Ilona és Attila boldog szeretőkként ültek az iskolapadban.

El kell azonban ismernünk, hogy jó hatással voltak egymásra: a fiú megbízhatóbb és fegyelmezettebb, a lány barátságosabb és nyitottabb lett. Ennek ellenére sokan nem nézték jó szemmel tűz és víz váratlan elegyedését. Tanáraik is, osztálytársaik is óvták őket egymástól: Ilonát Attila „szélhámosságától”, Attilát pedig Ilona papucsától féltették. De ők tántoríthatatlanok voltak.

A lányt kicsit zavarta ugyan, hogy minden komolyabb dologban neki kellett döntenie a fiú helyett is. Hiszen minden nő, talán még a leghatározottabb is valamiféle tekintélyt is tisztelni szeretne a férfiban. Attilát látszólag egyáltalán nem feszélyezte ez, sőt, szenvedéllyel túlozta el Ilona erényeit, és mint egy magasabb rendű lényt, úgy vette őt körül figyelmeségeivel, ajándékokkal. Soha senki nem babusgatta, nem kényeztette Ilonát ennyire. Hiszen szülei kicsi kora óta túlságosan is tisztelték magánakvaló, korán természetét, büszkék voltak felnőttess szokásaira és józan eszére. És eközben valahogy eltávolodtak tőle, suttogva beszélgettek egymással, hogy őt ne zavarják, de vele alig beszéltek. Ő volt a szemük fénye, és Ilona mégis boldogtalanul magányos volt köztük, és szinte menekült a kötelességekbe, a tanulásba előlük.

Valószínűtlenül boldogan és szerelemtől átitatva repültek el az utolsó gimnáziumi hónapok. Május végén mindketten sikeres érettségi vizsgát tettek. Ilona a műszaki egyetemre felvételizett, Attila pedig apja nyomdokait követve jogásznak készült. Ilona már hónapok óta előkészített Rügen-szigeti utazásuk előtt megkapta az értesítést, hogy felvették. Attilát elutasították ugyan, de fellebbezett. Ennek reményében vidáman telt a társasutazás.

Táncoltak a szálloda bárjában, meztelenül napoztak az egyik eldugott öbölben lévő nudista strandon, és a rendszeresen elcserélt szobákban sokszor virradtak meg együtt, fáradtan és boldogan. Gyönyörű volt minden, és tulajdonképpen nem tudta a lány, hogy mi okozza mégis az időről-időre feltámadó rosszérzést benne. Szeretett odabújni a fiú vállához, miközben a csoporttól elszakadva külön utakon kirándultak a szép, fövényes partokon, a tiszta tengerparti erdőkben, a sötétvörös téglájú régi városokban.

Attila mindenütt ajándékokat vett neki, az összes pénzét az utolsó fillérig rá és közös szórakozásaikra költötte. Noha egy szót sem beszélt németül, kézzel-lábbal, természetes kedvességével egy perc alatt képes volt megértetni magát bárkivel, mindenki boldogan mosolygott vissza rá, mindenki örömmel járt a kedvében. És mindazt a szeretetet és kedvességet, ami őt körülvette, azonnal Ilona javára fordította. Igyekezett a legapróbb kívánságait is teljesíteni, kitálatni a ki sem mondottakat.

És talán épp ez: a minden kaput megnyitó, velezületett kedvesség volt az, ami időről-időre fájó kétségeket ébresztett a lányban. Láttá, hogy milyen

készségesen teljesíti mindenki Attila kéréseit, egyetlen szavára úgy tűnt, a legmogorvább idegenek is barátságossá válnak, és látta, hogy hogy parázslík föl Attila egyetlen mosolyától a nők tekintete. Észrevette azt az utánozhatatlan, kisfiús szeretetre-méltóságot is, amivel Attila ezeket a felé forduló rokonszenveket elhárítja, anélkül, hogy megharagítana bárkit is. Minden elköszönő arcban benne volt a bármikori visszatérés lehetőségének ígérete, sőt a várakozás is, ami ezt a visszatérést szinte bizonyosra veszi.

És ettől valami ismeretlen, szégyellnivaló, az irigységhez hasonlító érzés támadt föl Ilonában: a féltékenység. Minél pazarlóbb és nagylelkűbb volt Attila, annál büntudatot ébresztőbben növekedett benne a kisajátítási váagnak ez az ijesztő változata. Nem tudott szabadulni tőle, pedig gyűlölnie kellett érte saját magát.

Egyik délután fáradtságra hivatkozva egyedül maradt a szobájában, ahol pedig máskor egymásnak szoktak örülni. Megpróbált a régi nyugalommal, semmire sem gondolva olvasgatni. Kintről harsány kacagás, vidám beszélgetés hallatszott be, és belenyilallt a gondolat, hogy biztos Attila körül alakult ki ez a jókedvű társaság. Fájdalmat okozott az a gondolat, hogy most másokra sugárzik kedvessége, hogy attól, hogy ő nincs vele, még nem szűnt meg létezni mindaz, amit annyira szeret a magáénak tudni. Az egyedülletben még hevesebben támadt föl benne az a kisserű, gyötrő érzés, amitől éppen szabadulni szeretett volna. Vad fantáziaképek kínozták, míg végre elegendőnek nem tűnt az eltelt idő arra, hogy „alvásból ébredve” visszatérjen a társaságba.

A jókedvű csoport közepén valóban Attila ült, hosszú karját a piros-fehér napozószék karfáján nyugtatta, cigarettázott. Körülötte pedig a mindenféle nemzetiségű nyaraló fiatalság: barnára pirult lányok és fiúk. Ilona az első pillanatban legszívesebben visszafordult volna: úgy érezte, hogy ebből a mosolygó társaságból az ő nehézkessége, elkínzott, féltékeny rosszkedve nem hiányzik.

Fejfájásra panaszkodott, és sétálni hívta Attilát. A fiú hóna alá vette kis, füles tárcáját, a vállára terítette a pulóverét, és átölelte Ilonát. Sokáig bandukoltak így, összefogódzva a parton. Messze, túl az öböl külső karéján leültek a hosszú, tengeri fűvel benőtt dűnék közt. Ilona a fiú szenvedélyes gyöngédségétől ellágyulva bevallotta kínzó kétségeit. Elmondta, hogy úgy érzi néha: bárki jobban illene Attilához, mint ő. Mert ő se nem elég szép, se nem elég divatos, és ami fő, túlságosan tépelődő, aggályos, nehézkés. Örökké rágódik valamin, rosszkedvű. Nem tud bánni az emberekkel, és nem is szereti őt senki. Sőt, biztos most is magára haragította az egész társaságot, amiért elhívta tőlük a barátját. Tudja, hogy Attila mellé más lány illik, és hiába, mert semmiképp sem akarná másnak átengedni.

A fiú kinevette. – Hiába is akarnál! Édesem, milyen buta vagy! Hát nem veszed észre, hogy pont azért illünk mi össze, mert én habókos és könnyelvű vagyok, mindig csak a felszínen úszom. De te, hál' Istennek, okos vagy, és gondolkodol helyettem is. Más mellett el sem jutottam volna az érettségiig. Mindenemet szétszóróm, elszórakozom, nincs bennem kitartás, nem érdekel igazán semmi komoly dolog. Ha te nem

lennél, még üresebb lennék, mert azt hiszem az az első komoly dolog, ami megtörténik velem, hogy téged szeretlek, és segíteni akarok neked mindenben.

A fiú szenvedélyes szavaira hosszú ölelés következett, így sötétedett rájuk a szélmentes, enyhe Északi tengeri este. A holdfényben fáradtan baktattak vissza a fürdőhely központjába. Beültek a korzó egyik fehérre festett kávéházába. A nyitott teraszon megéreztek a feketén ragyogó tengerről jövő hűvös, éji szelet. Forró arcukat egymáshoz hajtva, szótlanul ültek sokáig.

Aztán eljött az ősz. Attilát végképp elutasította a pesti egyetem, Ilonának viszont csomagolnia kellett. Maradt a levelezés, a hétvégi utazgatás. De életük külön-külön zajlott, s hiába írtak egymásnak szinte naponta, hiába biztosították egymást változatlan szerelmükről, tél közepére megtelt az életük olyan eseményekkel, amiket egymás nélkül éltek át. Ez valahogy megváltoztatta a kapcsolatukat.

A szilvesztert Attiláéknál, régi barátok között ünnepelték. Köztük volt a szomszéd házaspár is: a férj a fiú gyermekkori játszótársa, habár néhány évvel nála idősebb. Az asszonyka pedig velük egyidőben érettségizett a város másik középiskolájában, a közgazdasági technikumban. Attila a tánciskolából régóta ismerte őt is. Az elmúlt hónapokban, hogy házassága révén szomszédok lettek, különösen összebarátkozott Attila és a szőke Erzsi.

Ilona úgy érezte, hogy szinte kisajátítja magának a fiút. Még neki is úgy beszélt róla, mintha nem is Ilonához, hanem őhozzá tartoznék. Az ingerült, lekezelő beszédmód, ahogy férjével közlekedett, és a paj-

táskodó, bizalmas hang, amit Attilával szemben használt, szemet szűrt Ilonának, aki amúgy is szenvedett attól, hogy vendégnek kellett éreznie magát a fiú mellett. Kelletlenül tapasztalta hát, hogy Erzsí bár elismeri a kapcsolatukat, bennfentesebben mesél Attiláról, mint azt az ismeretségük indokolná.

- Sokat bóklászunk együtt. Ő utánad szomorkodik, én meg az anyósoméék elől menekülök. Kinéznék ott-honról, ha Sanyi nincs ott. - A fiatal férj három műszakban dolgozott a vegyiműveknél. Két héten át ellentétes ritmusban élt, mint az OTP-nél számlázgató felesége. Ezekben a hetekben Erzsí gyakran vigasztalódott Attila társaságával. Szavai rosszérzést keltettek Ilonába, meg is kérdezte Attilát kapcsolatukról.

- Kicsit bolond - legyintett a fiú. - Örökké gyötri szegény Sanyit. Képtelenség lebeszélni a kelekótya ötleteiről. Múltkor mindenáron a templomtoronyba akart fölmenni, hogy ő harangozza el az éjfelet. Alig tudtam lebeszélni, hogy becsöngessen a presbiterhez. Pedig már régen villanyra jár a harang.

- Egész éjjel együtt csatangoltok? - jegyezte meg rosszmájúan Ilona.

- Nem hagyhattam egyedül. Biztos valami ostobaságot csinált volna. Szegény Sanyi, jól bevásárolt vele.

Hogy nem tett komolyabb szemrehányást a fiúnak, azt nemcsak a szilveszteri jó hangulat, hanem saját rossz lelkiismerete is indokolta. Ezekben a hónapokban már elválaszthatatlan kísérőjévé szegődött az egyetemen és azon kívül is a ritkán nevető, szótlan Horváth Pali. Habár beszélt neki Attilához fűződő

érzelmeiről, és évfolyamtársa méltányolni is látszott azokat, mégsem volt egészen egyértelmű a barátságuk.

Attila is tudott Paliról, össze is ismerkedtek az egyetemi menzán. Látszólag semmi elvetendő nem talált abban, hogy Ilonának új barátai legyenek. Meg kellett hát értenie neki is, hogy Attila sem töltheti magányosan a munka után maradó órákat. (Adminisztrátor lett az új felvételiig a kenyérgyárban.)

Februárban egyik levelében azt írta, hogy Erzsivel komoly bajok vannak. Nagyon kiborult, mert gyereket vár. Nem tudja, hogy megtartsa-e vagy elvetesse? Állandóan őt zaklatja a problémáival. Mikor találkoztak és Ilona kérdezősködött Erzsi felől, Attila nevetve mondta, hogy azért nem akarta megtartani a gyereket, mert nem tudta, hogy tulajdonképpen ki is az apja? Ilona elképedve faggatta a fiút: lehetséges, hogy néhány hónapos házassága alatt már szeretőt is tart a fiatalasszony, de Attila legyintett. Volt néhány ügye, annyi szent, ezt mindenki tudja a városban. Talán csak Sanyi nem. Többek között valamelyik kollégája is a jelöltek között van, sőt, azt mondja Erzsi, hogy elválík, ha elveszi az a férfi.

Aztán tavasszal, a bakonyi évfolyam-kiránduláson úgy hozta a véletlen, hogy mikor Palival lemaradtak a társaságtól, vihar támadt. Egy esőmenedékbe kergette be őket a zápor. Itt Pali bevallotta a lánynak, hogy régóta szereti, és nem csak baráti érzelmeket érez iránta. Könyörgő arcát olyan közel hajtotta Ilonához, hogy már az egyszerű tömegvonzás következtében is csókkal kellett folytatódnia a dolognak. Ilona a turistaházi tömegszállás emeletes priccsén

egész éjjel azon töprengett, hogy mit is kell tennie a történetek után? Úgy érezte, Pali jobban illik hozzá, mint Attila. Mellette sosem érzi magát nehézkesnek és szerencsétlennek. Sőt, kettőjük közül ő a talpraesettebb, ő jobban kiismeri magát a mindennapi életben. A fiú feje elvont gondolatokkal, tudománnyal volt örökké tele, mégis nagyobb biztonságban érezte magát mellette, mint Attila mellett. Külsőleg igaz, kevésbé vonzó, de nem arca, termete, nem adottságai miatt maradt alul a fiúval szemben. Pali nem sok gondot fordított a ruházkodásra, a divatról nem igen hallott, bármit felvett, amit az édesanyja tisztán odakészített neki, így hát többnyire igénytelen és régimódi ruhákat hordott, ami Ilona szemében romantikussá, ártatlan, szórakozott tudós-félévé tette.

Miután sikeresen levizsgáztak, megbeszélték, hogy a nyarat is együtt töltik. Pali egy volt osztálytársával munkát vállalt a Dunakanyarban, egy üdülőben. Barátja ott pincérkedett, az egyetemista pedig a gondnok kisegítője lett. Ilonának is szereztek munkát: a maszek büfés felvette a szezonra mindenesnek. A lány szüleivel töltött kéthetes balatoni beutaláson kívül egész nyárra leszerződött.

Ilona számára ez egyben menekülés is volt. Miután bevallotta Attilának, hogy hónapok óta mással jár, valósággal elmenekült a közeléből. Nem érezte magát elég erősnek ahhoz, hogy egy városban lakva régi szerelmével, továbbra is kitartsa Horváth Pali mellett.

Attilát nagyon lehangolta a lány vallomása. – Tudtam, hogy előbb-utóbb elhagysz, de hogy máris, erre nem számítottam... – mondta. Megígértette a lánnyal, hogy azért barátok maradnak. Ilona tudta, hogyha

valóban rendszeresen találkoznának, újra a fiú erőterébe kerülne, nem tudná kivonni magát sugárzó kedvessége, ötletei, bőkezűsége hatása alól. Nem, egyáltalán nem volt számára közömbös még Attila. A meleg júniusi éjszaka, amit utoljára együtt töltöttek egy városerdei padon, és amit Ilona végigsírt, mintha nem is ő készülne elhagyni barátját, hanem az lett volna hűtlen hozzá, megmutatta, hogy menynyire nem.

A sors úgy hozta, hogy a fiút második nekifutásra fölvelték a jogi karra – ha nem is Pestre, de az egyik szomszédos nagyvárosba. A családja még azon a nyáron oda cserélt lakást és elköltöztek. Így hát nem csoda, hogy a szüleit látogatni hazajáró Ilona azóta sem hallott volt barátjáról. Abban a városban, ahol a fiú tanult, majd később dolgozott, sosem járt.

Most, hogy a szemlátomást elmúló ifjúság egy pillanatra visszanezésre, számvetésre készítette, Attila alakja úgy merült fel emlékezetében, mint valaminek a gyönyörű torzója. Talán magának a fiatalságnak? Vagy az igazi, veszélyekkel teli, kiszámíthatatlan szerelemnek? Annak, ami elől tizenkilenc évesen megfutamodott a kiegyensúlyozott, biztonságot adó társat választva a szeszélyesen lobogó szenvedély helyett?

Nem így volt pedig. Hiszen amin Palival keresztül mentek, minden volt, csak biztosított jövő nem. Kemény munkával, téglánként építették meg az életüket. Ami kimaradt belőle, az a könnyelmű, vidám kaland volt, a fiatalos csapongás, felelőtlenség. Most mégis ekkora veszteségnek tűnhet?

Ilona ezekben a hetekben sokat töprengett saját döntésein. De hiába látta be, hogy utólag sem dönt-

hetne másként, ismét Pali mellé állna, aki minden adottságával közelebb esik az ő alkatához, mint Attila – a fiú alakja mind vonzóbb színekkel rajzolódott ki ifjúsága horizontján. Azt a rég elfelejtett, közös Északi tengeri két hetet számtalanszor és fájón idézte föl magában. Előkereste a régi fényképeket, és fiatal arcuk a meghatódottság könnyeit hozta szemébe. Annyira vágyódott legalább megtudni valamit a fiúról, aki mint egy más naprendszerből érkezve, csapódott be szorgalmas hétköznapijainak félhomályába, hogy ugyanolyan hirtelen és véglegesen tűnőn el aztán a szeme elől.

Elhatározta, hogy ha legközelebb otthon jár, szeret éjti, elmegy és legalább a fiú régi otthonát megnézi. Hátha a szomszédok tudnak valamit róluk? S ha nem, legalább viszontlátja a házat, amelyben annak idején – most úgy tetszett –, hogy olyan boldog volt, mint soha később.

Így történt hát, hogy mikor egy hétvégére ismét szüleihez utaztak, vásárlás ürügyén kocsiba ült, és szívdobogva indult el a tőlük távol eső régi villanegyed felé. Jó tizenhét éve, hogy utoljára járt erre, akkor sem autóval, hanem gyalog, Attilával összekarolva. Nem csoda hát, hogy alig talált el a házhoz, ami azóta már mások otthona lett, ráépítettek, átfestették, új kerítést kapott, szóval egészen elvesztette a régi formáját.

Egy sarokkal odébb parkolt le és gyalog érkezett a kapu elé. Hamar belátta, hogy semmi értelme sem volna becsöngetni. Ki tudja, hányadik tulajdonos lakja azóta? Már indult vissza – csalódottan – a kocsinhoz, mikor a szomszéd ház olyan ismerősnek, kopottságá-

ban, vedlettségében olyan meghitten a réginek tűnt! Hát persze, itt laktak Sanyiék! Erzsi és Sanyi. Milyen furcsa, róluk sem hallott semmit azóta. A ház változatlan külseje arra ösztönözte, hogy próbálkozzék meg, hátha ők még itt laknak, hátha ők tudnak valamit Attiláról?

Szívdobogástól elálló lélegzettel fordult be az elhanyagolt udvarba. Erzsiék földszinti lakásajtaja rögtön a lépcsőház aljában volt. Csöngetett. Odabent hangosan szólt a rádió vagy a televízió. Sokára hallatszott ajtónyitás, valaki bizonytalanul, határozatlan léptekkel jött az ajtóhoz. Amikor azonban a kitekintő ablak felnyílt, Ilona hátrahőkölt. Mintha Attila köszönt volna rá egy zavart, zárkózott kamaszarcból. Hirtelesen azt se tudta, hogy mit mondjon. Szerencsére a fiú épp annyira zavarba jött az idegen nő láttán, így volt ideje összeszedni magát. Erzsi és Sanyi után tudakozódott. A fiú kinyitotta az előszobaajtót. Kesernyés felnőtt mosollyal hívta be, mondván, hogy szülei helyett csak a nagymamájával szolgálhat. Ő maga is nála van éppen vendégségben, mivel a nagymama ágyban fekvő beteg, ápolásra szorul.

Mikor Ilona a jelenlegi lakásuk felől kérdezősködött, a fiú megint az előbbi kesernyés, koravén mosollyal – ami annyira nem illett Attila-arcához –, kérdezte, hogy melyikük lakására kíváncsi? Apja rég elvált, és új családjával beköltözött a megyeszékhelyre, anyja pedig vele és húgával a lakótelepen lakik. Ilona, hogy ne keltsen gyanút, gondosan felírta magának Erzsiék új címét, de a fiú kérdésére csak az asszonynevét mondta meg, nem akarva, hogy látogatásáról más is értesüljön. Aztán tréfásan megjegyezte, hogy szüleivel

akkor találkozott utoljára, mikor annyi idők voltak, mint most a fiú. Ennek kapcsán megkérdezte, hány éves is tulajdonképpen? A fiú könnyedén elpirulva vallotta be, hogy harmadik gimnazista, tizenhét éves lesz a nyáron.

Ilona sietősen elbúcsúzott. A kikopott aszfaltú járdán kifelé haladva érezte, hogy a tüdejéből jeges levegő tör fel, a szíve pedig úgy ver, mintha hirtelenében nem volna elég hely számára a mellkasában. A fejében zavart mondattörmelékek táncoltak.

De mikor az autóhoz ért, már mosolygott, és a régi ház előtt elhajtva, mosolyogva intett búcsút a függönyt óvatosan félrehúzó, kitekintő fiúnak is.

KONTYOS MARISKA

Egyszer farsangi mulatságot tartottak egy város vegyesipari szövetkezetében. Zártkörű rendezvény volt, ahogy mondani szokás, sem rokonok, sem hozzátartozók nem vettek részt rajta, csupán maguk a szövetkezet dolgozói. A kollektíva. Olyan jó közösség alakult ki ugyanis ezen a munkahelyen, hogy akkor érezték a legjobban magukat, ha egymás között lehettek – így mondta legalábbis az elnök, a városi párttitkárból alig néhány esztendeje gazdasági igazgatóvá lett egykori tanító.

A szövetkezet krémjét a vezetők mellett az adminisztratív munkaerők alkották, de jelesen képviseltették magukat a fodrászok, autószerelők, ruhafestők és vegytisztítók, sőt, még a cipész részleg idős, hajlott hátú dolgozói is.

Történetünk azonban a könyvelés egyik megbízható, régi „bútordarabjáról”, egy harminc és negyven közötti sovány, barna asszonykáról szól. Több, mint tíz esztendeje dolgozott ugyanazon a helyen, ezalatt kiszolgált jónéhány elnököt és főkönyvelőt. Azok jöttek-mentek, ahogy a helyi káderpolitika fordulatai megkívánták – ő maradt. Világosbarna, vékonyszálú haját emberemlékezet óta tornyos kontyban viselte, erről kapta megkülönböztető nevét: ő volt a Kontyos Mariska. Ez a konty különben arról volt nevezetes, hogy jól látszott rajta, fodrász csinálta. Művészi csigái

úgy tornyosultak egymás fölé, hogy minden oldalról feddhetetlen látványt nyújtottak. Nem járt pedig a mi Mariskánk naponta fodráshoz, csupán jól tudott vigyázni a frizurájára. Magas pránákra támaszkodva, ülve aludt, ahogy maga is mesélte. Napközben pedig lehet-vékony hajháló védte hajlakkal amúgyis jól páncélozott hajkoronáját. Úgy viselte a fején ezt a tekintélyes építményt, mintha nem is frizura, hanem valószínű királyi korona lett volna.

De nem csak a hajviselete tekintetében, hanem minden másban is ugyanilyen pedáns volt Kontyos Mariska. Nagyon szeretett fehér szoknyába, fodros, komoly fehér nejlon blúzokban járni. Világos kardiánjai éppolyan makulátlanok voltak mindig, mint amilyen gyűretlenek, hibátlanok a rakott szoknyái. Elképzelhetetlen lett volna, hogy ha netán orrfújásra került sor, vagy köhögnie kellett, ne akadt volna jókor a keze ügyébe egy tiszta, frissen vasalt batiszt zsebkendő. Tűsarkú cipői – télen csizmái – is mindig tiszták és fényesek voltak, és úgy viselte őket, mintha a lábára lettek volna öntve. Tőle senki sem hallhatta, hogy fáj bennük a lába. Távol állt tőle, hogy egynémely ormóttan fehérnéphez hasonlóan váratlanul egy székre lerogyjon, és káromkodva rúgja szét a helyiségben a csinos, ám kényelmetlen lábbeliket. A hivatalban hajmeresztően magas, tűsarkú papucsban futkosott, amennyit csak kellett, egész nap, ha például olyan munkája volt, ami sok szaladgálást igényelt. Ilyen munka pedig még egy szövetkezeti könyvelősen is akad, különösen negyedév zárásokkor, amikor a sokfelől befutó adatok sehogy sem akarnak egymással szimmetrizálni.

Száraz, szinte vénkisasszonyos külseje ellenére férjes, kétgyermekes családanya volt. Szeretteit is ugyanolyan gondosan öltöztette, pedánsan járatta, ahogy azt maga is megszokta.

Egyetlen kis szépséghibája volt ennek a családnak, de ez sem a mi Mariskánkknak, hanem férjének, egy negyven körüli, nagydarab férfiúnak volt köszönhető. Ez a derék ember ugyanis hihetetlenül féltékeny volt kimért, megközelíthetetlennek tűnő élete párjára. Előfordult, hogy mikor az asszonyka a város különböző pontjain lévő részlegeket járta ellenőrzés vagy adategyeztetés céljából, tisztes távolságból mindenhová követte. Elébe kerülni nem mert, mert Mariska képes volt egyetlen hideg pillantással eltávolítani a kivörösödött fülű férfit az útjából. De egyre a nyomában volt, és csak akkor nyugodott meg végre, amikor az asszony munkája végeztével hazatért. Ahogy Mariska elővette ridiküljéből a lakáskulcsot és befordult a lakóhelyükül szolgáló bérház kapuján, láthatóan fellélegzett. Megállt a ház előtt, néhány percig várt, de ahogy felgyulladt harmadik emeleti ablakukban a villany vagy nyáron, amikor sokáig világos van, kinyílt az erős napsütés elől elfüggönyözött duplaablak, megtörölte a homlokát, mint aki valami nehéz munkát szerencsésen bevégzett, és megindult a közeli talponálló irányába. „Csak egy sörre” ment, de az egyből utóbb kettő, sőt három is lett. Mikor aztán – jóval vacsoraidő után – hazaindult, hibátlan selyem nyakkendője marok rongyként, a nadrágzsebéből került elő, és zakóján is világosan látszott, hogy nem a legalkalmasabb helyre akasztotta, mikor túlságosan rámelegedett.

Mariska tornyos kontyára kötött fehér nejlon kendőcskében a vasalóállvány mellett állt. Morgolódva vette le a férfi válláról a méltatlanná vált ruhadarabot. Lekefélte, vizes ruhával átdörzsölte majd nedves vázson alatt gondosan átgőzölte. A férfi ezalatt prűszkölve, fújtatva lezuhanyozott és evés vagy egyetlen szó nélkül bedőlt az ágyába.

Mariska csak akkor feküdt le, amikor minden másnapra szükséges ruhanemű gyűretlenre vasalva, vállfákon szellőzött a garderobeszekrények ajtaján. Éjfél is elmúlt sokszor, mire egyenletesen szuszogó férje mellé beült az ágy sarkába, és három nagypárnával megtámasztva magát elaludt.

Nos, ugyanez a Mariska a rossz nyelvek szerint igenis okot adott férjének a féltékenységre. Azon a bizonyos zártkörű szövetkezeti farsangon is, amikor az ebédlőbeli hosszú asztal mellett – amelyen kivételesen nem a mindennapi ragacsos túróstészta, sem pedig a pattogós tarhonya, hanem a kollektíva asszonyainak kezét dicsérő, gusztusos szendvicsek és sörös-, borosüvegek sorakoztak, szóval, amikor a többiek már a meleg és az italok hatására kipirosodott arccal nótáztak sokféleképpen meglazított öltözkűkben – amiből természetesen senki se jusson arra a következtetésre, hogy bármilyen szempontból illetlenülül festettek volna –, szóval ezen a téli késő délutánon a mi Mariskánk piros, zárt selyemblúzában és fehér rakott szoknyájában, gondosan púderozott arcán a kimelegedésnek, a hevületnek minden látható jele nélkül, felemelkedett ülőhelyéről, vállára akasztotta fehér bőrretiküljét, és jelentőségteljes pillantást vetett a bér csoportvezetőre. Azután megindult az

illemhelyek irányába. Lépései egyenletesen kopogtak végig a hosszú irodafolyosón és haltak el a fordulóban.

Kevéssel később Káró József, a mindig szeszes leheletű, testes bér csoportvezető is felkelt az asztaltól, visszahagyva nála húsz esztendővel fiatalabb, csinos feleségét, aki szintén az irodán dolgozott, és a fodrászlányoknak éppen arról mesélt, hogy midőn egyetlen gyermekét szoptatta, annyi teje volt, hogy reggelre két tőcsa keletkezett az ágya két oldalán a földön. Ez a téma valósággal lenyűgözte az asszonyokat, egymás szavába vágva mesélték terhességük és szüléseik megannyi furcsa velejáróját. Így hát nagyon természetes volt, hogy Jóska eltávozott a körükből, hiszen különösebben nem gazdagíthatta volna élménytárukát a saját tapasztalataival, és egymás között mégis csak nyíltabban beszélhettek intim megfigyeléseikről.

Az emlékekre aztán megint inni kellett és így nagyon gyorsan és kellemesen telt az idő, senkinek sem tűnt volna fel Mariska és Józsi távolléte, ha oda nem imbolyog a nők asztalához Zsuzsi, ez a villogó szemű, boldogtalan fiatalasszony a bér csoporttól, és akadozó nyelvvel el nem kezd csúnyán káromkodni. Anikó, Káró felesége, egyszersmind az elnök titkárnője békítőleg kezébe nyomott egy borospoharat, és odakínálta neki a széket, amiről férje ura kevéssel ezelőtt felemelkedett. De Zsuzsi nem akart leülni, sőt, a teli pohárral veszélyesen hadonászva magát Anikót is föl szerette volna húzni ültéből. Azonban túlságosan bizonytalanok voltak a mozdulatai ahhoz, hogy célt érhetett volna, így utóbb mégis odarogyott a fiatalasz-

szony mellé és ott folytatta a szitkozódást, ahol az imént abbahagyta.

- Mi lelt, az Isten áldjon meg, nyögd ki végre! - bíztatták türelmetlenül a többiek. Senki sem örült, hogy Zsuzsi a maga részeg, okvetetlenkedő módján félbeszakította jóízű beszélgetésüket.

- Ez a... rossz kurva... nahát... hogy az ember még a klotyóban is ezekbe fut bele... Tudod, az a rossz kurva... - ez volt minden, amit hosszas próbálkozás után kisedhettek belőle.

Anikó végül nevetve koccintott vele: - Ne törődj semmivel, igyál! - mondta, mert az egészből csupán annyit értett, hogy szegény Zsuzsi megint csúnyán becsiccsentett. Amit nem is csodált senki, aki tudta, milyen nehéz sors is jutott a még mindig csinos fiatalasszonynak.

A következő pillanatban aztán megjelent az ajtóban Mariska. Arcán a megszokott magabiztosság helyén valamiféle zavar ült, ami csak tovább növekedett, mikor Anikó mellett megpillantotta Zsuzsit.

Odament egyenesen hozzájuk, megállt a pityókás asszonyka széke mögött, mint aki csak a nagy érdeklődésre számottartó beszélgetésbe szeretne belehallgatni. És valóban, semmi többet nem akart. Mert amikor megtapasztalta, hogy Anikó még mindig a kislány világra jött körüli bonyodalmakról mesél, Zsuzsa pedig egyik pillanatról a másikra szinte apatikusan elcsöndesedett, mint aki mindjárt elszunyókál, megnyugodva lépett odébb. Leült korábbi helyére, a nyugdíjra megért suszter bácsik közé, ridiküljét a szék támlájára akasztotta, és visszafordulva jelentékeny pillantást vetett az éppen belépő, homlokát idegesen törölgető Káróra.

Megnyugtató, elnézést kérő pillantás volt ez, anynyira, hogy Józsi a zsebkendője alól gyors tekintetet villantott szét a teremben, hogy megértse, mire is vonatkozik. Mikor látta, hogy idebent a legnagyobb rendben mennek a dolgok és semmiféle szokatlan jelenség nem enged következtetni valamilyen váratlan helyzetre, odament Mariska székéhez, apáskodva végigsimította az asszony hátát, és mintegy mellékesen azt mondta neki:

- Na, látod. Nem kell mindjárt begyulladni. Csak hallgass mindig az öregebbre - de ez a néhány szó egész jelentéktelenül fulladt bele a multság hangos jókedvébe, úgyhogy az asszonyon kívül senki más sem hallotta. Amúgy sem tudta volna senki, hogy mire vonatkozik. Józsi tehát visszament a feleségéhez, és látva, hogy a helyén már ülnek, éppen továbbindult az elnök és a főkönyvelő nótás csoportja felé, amikor Zsuzsi váratlanul fölneszelt, észrevette a férfit, széteső arcvonásai vigyorra torzultak és az álmuktól ébredők túlhangos, artikulálatlan módján rákiáltott:

- Mi van, Józsi? Megy már az ülve... - és olyasmit mondott volna részegségében ez a gyermekeit magányosan nevelő, elvált asszonyka, ami semmiképpen sem nevezhető választékos megfogalmazásnak, ha Anikó idejekorán be nem fogta volna a száját.

- Ül valahova máshova, Józsikám! - vetette kérlelően a férjére különleges, mandulavágású, ámde kék szemét. - Zsuzsi egy kicsit elzsibbadt. Hadd maradjon itt nálunk!

Anikó arca mindig gyermeki ártatlanságot tükrözött, és ez a különös jelenség mindenkinben azonnal rokonszenvet keltett iránta.

- Már... sem mehet ki az ember - morgott nem éppen hölgytársaságba illőn Józsi, és dühös tekintetét kérlelő arcú feleségétől elfordítva egyenest egy Mariskával szemközti ülőhelyhez lépett. - Részeg ringyók - mondta mintegy magának, de azért jó hangosan, miközben egészen közönségesen rákacsintott az asszonyra. Kár volt, mert a felnéző Zsuzsinak épp ez kellett csak, hogy újra kifakadjon:

- Jobb is, hogy elküldted. Legalább itt bent folytathatják. Mindjárt fölülnek az asztalra is...

- Nyugodj már meg. Mi bajod van vele? - Anikó csak annyit értett az egészből, hogy Zsuzsi az ő szegény férjére mérges.

Ebben a pillanatban, mielőtt még Zsuzsi megkísérelhette volna, hogy megmagyarázza, mi baja is van tulajdonképpen azzal a szegény Józsival, iszonyú dörmögés riasztotta föl a békés társaságot. A folyosó felől jött, a bejárati ajtót verte, rúgta vad dühvel valaki.

Riadtan emelte föl a fejét mindenki a hirtelen támadt csöndben. Még az elnöki szülő is abbamaradt, és a néhai tanító miután belehallgatott a durva külső zajba, melankolikusan jegyezte meg:

- Ez alighanem Botond apánk lesz.

De, mint minden, ami megelőzi korát, arra ítéltetik, hogy visszhangtalanul múljon el, megjegyzése nem gyújtott szikrát a jelenlévők fejében. Csak egy aggódó hang kérdezte meg valahonnan a hátsó asztalok mellől:

- Az meg ki?

Ijedt arcok meredtek az elnökre és az ünnepséget jelenlétével megtisztelő városi iparügyi osztályvezetőre. Egyedül Káró Józsi tolta erőteljes mozdulattal

hátra a székét és lépett akcióba. Hátára kanyarította a zakóját, nadrágja zsebéből előhúzta a zsebkezdőjét, jelentősegteljesen megtörölte a homlokát és – Megnézzük, ki az! – kijelentéssel határozottan elindult kifelé.

– Menjen már vele valaki, még megtámadja az a dúvad! – mondta panaszosan Anikó, és újra teletöltötte a poharaikat.

A dúvad jókora rúgásokkal illette a bejárati tölgyfaajtót, ami nem sokáig állt volna ellen ilyen elkésredett támadásnak, ha Káró Józsi idejében oda nem érkezik.

– Nyugi haver! – mondta a kisablakon kitekintve Mariska férjének. – Ne nyomd befelé, mert akkor nem fordul meg a zárban a kulcs.

– Itt van az a rohadt kurva? – ordította a február eleji fagyban a jó Szatyai Sándor, és Józsi csalafinta mosollyal, nyugtatólag tette a mellére a kezét.

– Ne aggódj, van itt egy pár. Ezért nem kéne úgy dörömbölnöd. Kit keresel?

– Kit? Kit? Azt a mocskos ringyót! Egy órája hívom az irodai számán, de nem veszi fel senki. Mi a tetűt csinál itt, ha egyszer nincs a helyén?

– Gyere, Sanyikám, nézd meg – mondta szinte suttogva Józsi a feldúlt férjnek. – Bent vagyunk az ebédelőben. Oda férünk csak be mindannyian. Gyere, nézd meg, hogy nem helytelenkedik-e valakivel az aszszonykád?

Szatyainak csak most kezdett leszivárogni a fejéből a túlságos mennyiségű vér. Lépett még néhányat Józsi mellett a folyóson, aztán megállt és nem mozgott tovább.

- Küldd ki! Hazamegyünk!

- Dehogyis! Gyere csak be, pajtás, szívesen látunk. A tanácstól is itt vannak. Gyere csak!

- Nem megyek. Dehogy megyek. Jöjjön ő! - mondta most már egészen csöndesen a férfi. - Küldd ki! Szedje a motyóját. Szombat este egyedül hagyni a családot! Miféle új szokás ez?

- Egyszer egy évben van ez a bál, tudod jól. Az én feleségem is itt van - mondta Józsi és rákacsintott Szatyaira. - Nem harapja le itt az orrukat senki!

- Az más. Te itt vagy az asszony mellett. De a többi! Ki az, aki az ilyen becstelenségeket kitalálja? Kihallatszik a danálás az utcára. Hogy nem szégyellik magukat. Mondd meg neki, hogy jöjjön azonnal!

- Jó, jó. Szólok neki mindjárt, ha te semmiképpen sem akarsz bejönni! - nyugtatta meg Káró az ismét tűzbejövő férjet.

Hogy elült a dörömbölés, odabent ismét megélenkült a társaság, egyetlen pillanat alatt feledésbe ment a zavaró közjáték. Heckert Lajos, a műszaki vezető, nemrég még mulatós, jókedvű katonatiszt, aki néhány éve mondott csak búcsút az uniformisnak, nyers, részeg hangon csárdást követelt. Valaki be is indította a lemezjátszót, cigányzenével hígítva fel az általános jókedv táplálta hangzavart.

Józsi Mariskához fordult, és a kelleténél jóval hangsúlyosabban egy vásári kikiáltó modorában odaszólt neki:

- A férjed szeretne hazakísérni! - röhögött. - Hiába hívtam, nem akar bejönni. Megveti ezt a Szodomát.

Mariska arcán a mártírok néma szenvedése keveredett az alpári düh rángásaival. Felállt és durcásan kérdezte Józsitól:

- De hát miért? Mikor még senki sem ment el.

- Mondtam neki, hogy szívesen látjuk. De beszélj vele te, rád talán jobban hallgat.

- Vidd haza, Maris, fektesd le szépen azt a vadembert. Ide be ne jöjjön. Épp elég a te savanyú ábrázatodat nézni, nem hogy a Sanyi vörös bivalyképét! Mulatni akarunk, a szentségit! - kirúgta maga alól a széket Heckert, és az asztaloktól körülfogott terem közepére lépett. - Ancsa! - üvöltötte -, ide hozzám! Tánc! Tánc! De tánc!

Az a fajta ember volt, akiben útja van az italnak. Egy ideig úgy folyik bele a bor, mintha csak vizet inna, semmi jelét nem adja a részegségnek, hogy aztán egyik pillanatról a másikra szinte felrobbanjon. Már topogott, kinyújtott karral forgott jobbra-balra, a gramfon-zenétől függetlenül, nagy átéléssel dalolt egy Dankó Pista-nótát, miközben Anikó sóhajtva kászálódott fel a székéről, valamit odamormogva a fodrászlányoknak, aztán felszegett, mosolygós arccal, de kicsit bizonytalan léptekkel ment a magában önfeledten mulató férfihoz. Összefogódtak és úgy forogtak, hogy szinte maguktól húzódtak előlük a fal mellé az asztalok-székek.

Az elnök is felállt, és a kifelé tartó Mariska vállára tette a kezét.

- Gyere, szívem, ne félj, amíg engem látsz.

Mariska az elnök feje mellett visszafordította a nyakát úgy, hogy szinte az őszülő férfi fülébe suttogta:

- Azért furcsákat tud mondani a Lajos. Nincs elég baja nélküle is az embernek?

- Mulat a Heckert elvtárs, mulat. Nem azért vagyunk itt, hogy mulassunk? - simogatta meg a karját

az elnök. – Sose törődj vele. Inkább nézzük meg azt a Sanyit, hogy mit akar.

– A Sanyi! – lépett ki az ajtón Mariska, egyetlen mozdulattal megszabadulva a férfi karjától is.

Szatyai az elnök láttán egészen zavarba jött. Kézfogás után szájalomra méltóan kezdett szabadkozni.

– Tudod, a kislánynak megfájdult a feje. Ne haragudjatok a zavargásért. Láza is van. Ilyenkor legjobb, ha mellette van az anyja, nem igaz? Telefonon nem tudtalak elérni benneteket.

– Nem is. Az ebédlőben nincs telefon. Hát menjete csak haza, ha így áll a dolog – mondta búcsúzva, és belépett a férfi vécé ajtaján. – A Józsi majd bezárja utánatok az ajtót.

Káro készségesen mozdult utánuk az ebédlőajtóból, ahonnan eddig a táncolókat nézte. Heckert hangos hejehujázása, Anikó kacagása visszhangzott a nyomában a folyosón.

– Kár, hogy hazamentek. Most kezd megjönni a hangulat. Megforgathattad volna kicsit a Mariskát! Nem árt az olykor-olykor az embernek.

– A Sanyi nem táncol – legyintett Mariska. – Jobb is, hogy hazamegyünk. A Heckert nem bír magával.

– Ugyan, ugyan – vigasztalta Józsi, miközben kinyitotta és bezárta utánuk az ajtót. – Nem kell mindent mellre szívní.

LOPÁS

Turkált a zoknik között. Dühösen kotorta őket a láda egyik oldalából a másikba. Most kéne abbahagyni. Érezte, hogy nem megy. Aztán mégis kivett, csaknem találomra három párat, belevágta őket a vásárló kosárba és indult kifelé. Az áruháznak ez a része csaknem üres volt. Két eladónő beszélgetett az egyik pult mögött. Megszokásból beletúrt még néhány árutárlóba. Fölemelt egy gyerektrikót, megforgatta, megnézte az árát, aztán visszatette. Várta a megfelelő pillanatot, amikor biztosan átveheti a zoknikat az üres kezébe, az összehajtogatott reklámcacskó és pénztárca mellé. Ekkor megszólította az öregasszony, aki-nek a tekintetét már többször magán érezte.

- Ne tessék haragudni, de ez a trikó a tizenöt éves unokámnak jó lenne? Olyasforma, mint, mint... szóval, ha így odafoznád magadhoz fiacskám...

Megkönnyebbült, de ingerült is lett. Épp jót kérdez az öreglány. De azért maga elé fogta a galléros, háromgombos pólót. Narancssárga, kigatyásodott, már most olyan, mintha száz éve hordanák. Vedd csak meg nyanya, majd kapsz az unokádtól.

Épp most jöttek visszafelé a srácok a jégkrémmel. Benéztek az üvegajtón, és röhögve mutogatták egymásnak őt, amint az öreglánynak próbál. Rájuk öltötte a nyelvét. Az öregasszony csodálkozva nézett rá, aztán lekapta róla a trikót.

- Köszönöm kedveském, ne haragudj... Azt hiszem, nem veszem meg... Bár nekem tetszik, de hát a mai fiataloknak ugye...

Nem várta végig a szöveget, automatikusan köszönt: Csókolom, és indult ki a srácokhoz. Csakhogy kezében volt a kosár a három pár frottír zoknival. Legszívesebben levágta volna az egészet, de a haverok félreérthetetlenül mutogattak be, hogy na mi van, meg van már a holmi? Meddig várjunk? Így hát visszafordult a középső, szekrényektől elbarikádozott út felé, ahol az oszlopok és magas pultok eltakarják az embert az eladóktól. Ott szokta kiüríteni a kosarat, egyéb holmija közé fogni a frissen „vásároltakat” és az üres kosarat a bejáratnál a helyére téve, ott szokott az eladónők szeme előtt kimenni. Nem is kimenni, kísétálni, lassan, nézelődve, arcán csalódott és szórakozott kifejezéssel, mint aki nem kapta meg, amit keresett.

De most mindezt még elképzelni is nehezebbre esett. Szorongást érzett a mellkasában, alig kapott levegőt. Sóvárogva pillantott a bejárat felé, a mellette álló, karukat keresztbefűzve beszélgető eladónőket figyelte és lehetetlennek tűnt számára, hogy a már ismert módon távozzék. Pedig balkezében már a bevált módszerrel szorongatta a marokba gyűrt zoknikat, és a kosár üresen lógott a jobbában. Egy lendülettel túl lehetett volna az egészen, mint annyiszor. És mégse indult neki. Félt. Most először félt, hogy elkapják. Ilyesmi még sosem fordult elő vele.

Legelőször, szinte ugyanilyen helyzetben, ugyancsak az edzéseken örökké szétmálló zoknik beújíttásánál történt meg vele, hogy fizetés nélkül lelépett.

Az üveghez dőlve beszélgettek kint a srácok és ő nem talált elég pénzt a tárcájában, hogy megvegye, amit akart. Kiszaladt hozzájuk, vásárlókosárral, benne a holmik, még kifizetetlenül. – Fiúk, ki ad egy tízest? – Minek, csávó? – Nem elég, ami nálam van. – Mit akarsz még venni? – Nem elég ez? – Nem tudom kifizetni! – Szóval benn égtél a pénztárban, azt most váltunk ki? Maradj inkább a csomagolóban. – Hülye vagy! Még nem is mentem a pénztárhoz. Nem érted, csak azt akarom tudni, van-e egy fölös tízesed vagy nincs? – Ez hülye, isten bizony, hülye. Vagy csak megjátszod magad? Megléptetted az árut, aztán vissza akarsz menni fizetni? Mind nevettek, ő is velük. Tényleg, minek most már a pénz, ha egyszer idekint vannak? – Na, jó – mondta aztán. – Fogjátok a szajrét, a kosarat visszaviszem legalább. – Ó, a kosarat, hát persze. És kérj is bocsánatot, hogy a cuccot elloptad.

Majdnem ezt tette. Odament a pénztár mellett álló fiatal lányhoz, mosolyogva megmutatta neki a kosarat, és bocsánatkérő, széles mosollyal azt mondta: – Majdnem elloptam. – A kislány kivette a kezéből a kosarat és a helyére tette. Jólesően mosolygott. Ez kellett éppen neki. Ez a megbocsátó mosoly, amiből leolvashatta, hogy becsületes embernek tartják. Afféle becsületes megtalálónak. Jó érzés. Különösen, ha épp lopott az ember valamit. Máris helyrebillent a lelki egyensúlya.

A fiúk az üvegen át lesték. Úgy röhögtek, hogy majd betört a kirakat. Mikor kijött, sorba kezét fogtak vele. Ő mélyen meghajolt. – Ki óhajt még vásárolni valamit? Van protekcióm! – mondta. A többiek fenegyereknek hitték, azt mondták hajókötel-idegei vannak.

Ő meg furcsa, felemás érzéssel gondolt az egészre. Tulajdonképpen lopott, mégsem volt lelki furdalása. És tulajdonképpen nem akart lopni, az egész szinte magától jött, mégis elégedettséget érzett, hogy megtörtént. Nemcsak azért, hogy megmaradt a pénze, hanem, mintha átlépett volna egy eddig ismeretlen határon. Odaát volt, mégsem történt semmi. Most is ő volt ő, ennyi volna az egész?

Úgy döntött, hogy akármilyen jól sikerült a dolog, nem gyakorolja többé ezt a szakmát. De nem tudta megállni. Egyszer sietett, és százan váraкоztak a pénztárnál, máskor nem lett volna elég a pénze, harmadszor a fiúknak akart a kedvükben járni. Ment, szinte magától. Lassan kezd rossz véleményem lenni rólad – mondta magának és gondolkodott, vajon örökölt-e valakitől valami hajlamot, vagy ilyesmit? Akármilyen tréfás dolog, akármennyire meg van győződve róla, hogy sosem fogják elkapni, mégis rossz kedvet hagy maga után. Főleg, ha a jövőt latolgatja az ember.

Már ott tartott, hogy ha nem is akart vásárolni, bebefordult az épp keze ügyébe eső áruházba, hogy kipróbálja, megy-e még?

Volt, hogy ment, volt, hogy semmihez sem kapott kedvet.

Aztán egyik nap, nem is olyan régen, megint csak úgy, bement, leakasztott egy kardigánt, fölpróbálta a tükör előtt. Nézte jobbról, balról, aztán a vállára csapta. Továbbment, nadrágokat mustrált. Letette az üres kosarat a tükör mellett, tanácsot kért az eladótól. Aztán mint aki mégis meggondolta magát, elköszönt, a pénztár mellett levágta a kosarát és kilépett. A pulóver a vállán, hanyagul átvetve rajta a válltáskája,

meg a dzsekije. Hirtelen rájött valami, hevesen kezdett verni a szíve, érezte, hogy elsápad. Úgy tűnt, hogy észrevették, követik. Belenézett az áruház széles kirakatüvegébe, és megijedt magától, olyan siralmas látványt nyújtott. Az arcán szenvedés látszott. De mitől? Óvatlan hátranézett, úgy érezte, valaki a nyakszirtjére szegezett tekintettel követi. Senki sem követte, nézelődő, ögyelgő vagy éppen céltudatosan siető emberek vették körül.

Amikor visszafordult, nekiütközött egy férfinak. Kék eladó ruhában volt, úgy rémlett, hogy már látta valahol. Talán épp odabent. Szórakozott arcot vágott, hanyagul elnézést kért a férfitől és elhúzott mellette. De a rosszullét kerülgette. Befordult az első utcasarokon, és lopva visszanézett. Senki sem jött utána.

Úgy döntött, hogy nem teszi be a lábát többé ebbe az áruházba. Még a rejtett kamera, ipari fotó meg más krimikben látott dolgok is eszébe jutottak. Nem tűnt valószínűtlennek, hogy, ha nem adj' Isten, még egyszer odamenne, már a bejáratnál a vállára tenné a kezét egy rendőr. Felment az egyik haverhoz, aki nem messze lakott. Ahogy ledobta az ágyra magát, a srác észrevette a kardigánt. – Mi van, megint beújíttál? – Hülye – mondta. – Ne nézz tolvajnak. – Van lelked ötszáz forintot kiadni egy kardigánért? – kérdezte kételkedve a srác. – Van. Cipzáras. – Ja, akinek telik.

Hamarosan odébbállt. – Még én vagyok megsértődve – gondolta magában. Megpróbált könnyed lenni, de nem ment.

Otthon újra megnézte a kardigánt. Jó volt. De majdnem biztos volt benne, hogy nem fogja hordani. Aztán mégis felvette. – Ne legyünk szentimentálisak!

Beleröhögött a tükörbe. A kardigán tényleg jó volt. És ami fő, nem került sokba.

Lement az utcára benne és már nem tudta elképzelni, hogy ő, ő voltaképpen lopna.

Hess. Felejtsük el az egészet. Jó buli volt, és kész. Nincs semmi jelentősége.

És most tessék. Itt áll a zokni-osztály kellős közepén, és se előre, se hátra. – Teljesen bárgyú vagyok – gondolta. Még egyszer odanézett a bejáratra, ahol fapofával kéne kilépnie, és biztos volt benne, hogy nem menne. Belevágta a három pár tenisz zoknit az egyik tárlóba, aztán megkönnyebbülve, és bosszúsan a bejáratához ment. Ledobta az üres kosarat a csajok orra elé. – Nem vennék észre még ha a gatyájukat vinném is ki – gondolta bosszankodva. A két eladónő mélyen a beszélgetésbe merülve valóban nem volt veszélyes. Kár volt berezelní. De megtörtént.

Kilépett. – Na, mit hoztál – kérdezték a srácok. – Semmit. – mondta – És a zoknik? – Ugrott. – Mi van, sárga a gatyád? – Kuss. Ne divatozz a más bőrére. – mondta. Látták, hogy nem lehet vele normálisan beszélni. Egész délután harapós volt. Este otthon belevigyorgott a tükörbe. A képe bárgyúan elégedett volt. Csaknem büszke.

– Úgy látszik öregszem – mondta.

Úgy érezte, evvel az üggy végleg le van zárva.

VÉRES SZUNYOGÍRTÁS

Nyilvánvaló volt, hogy valami dombháton vannak. A vaksötétben nagy döndüléssel kénsárga fények gyulladtak, vakítón, mintha villámlana. Távolodó sárga fénycsíkok vonalzták be az eget. Távol, körül, ott lent, mintha minden üres lett volna. Csak ez a nagy, sárgaparkettás terem volt a sötétség tetején, a dombon. A felvillanó fényekben látszott, hogy oldalai csak mellmagasságig érnek. Ablakszerű bevágások voltak rajtuk, ezekre támaszkodtak az egymás mellett sorakozó nagy fekete gépek. Csöveiket a magasba tartották, és bár hozzájuk hasonlókat még sosem látott, biztosan tudta, hogy rakétaelhárító ágyuk. A fények, dübörgések a kilőtt lövedékeket kísérték.

- Csak ezek mellett lehet biztonságban az ember - gondolta, miközben egy sötét pillanatban, előrehalajva igyekezett a hatalmas cséplőgéphez hasonlító óriások között átfutni az egyik sarokból a másikba, keresztül a termen. Honnan, hova és miért futott, azt nem tudta, de biztos, hogy ő maga nem volt katona, mert a karjába kapaszkodott a felesége. Elengedte a karját, és a kezét fogta meg jó erősen, úgy szaladtak. Észrevétlenek akartak maradni, holott senki sem figyelt rájuk. Talán, ha két-három fekete katonafigurát rajzoltak ki a teremben a torkolattüzek. De ezek sem törődtek egyébbel, csak az ágyúikkal. Az ellenség a föld túlsó felén lehetett, onnan küldözgette

azokat a láthatatlan lövedékeket, amiket a sárga fénycsíkokkal elszáguldó rakétáknak kellett megsemmisíteniük, valahol az elgörbült térben, valahol messze a világ fölött.

A szaladás szívdobogtató pillanataira ébredt föl. De a szoba sötétje mintha még az álombeli színhelyhez tartozott volna.

- Hol lehetnek a gyerekek? - riadt fel benne a kérdés, mikor, még mindig az álom tényeiben gondolkodva, megnyugodva észlelte, hogy ők ketten együtt voltak, hiszen mintha még mindig fogná a kezét, ahogy előbb, futás közben is.

Keresztültört az álom utolsó hártáján is, és erővel fölébresztette magát, hogy megkönnyebbüljön. Hogy tudja, hogy itt fekszik, megszokott helyén, az ágyában, és a szomszéd szobában alszik az asszony és a kicsik. (Mióta a második gyerek megszületett, a felesége ismét átköltözött a gyerekszobába, hogy ne kelljen minden moccanásra kiugrania az ágyból és átszaladnia.)

Felkattintotta a villanyt, és hunyorogva látta, hogy még csak fél három van.

- Még legalább három órát alhatok - sóhajtott mosolyogva. Három órára még érdemes újra elaludni. Mert amilyen éberré tették az előbbi izgalmak, ha közelebb volna a reggel, már vissza se feküdne, mára megkímélné magát a vekker otromba hangjától, a vattás, nehéz ébredéstől.

A sötétben ismét az álom kiváltotta szorongás hatása alá került, az idegeiben még jelen voltak a nyomasztó események. Milyen valóságos volt minden, milyen kézzelfogható és közeli. Igen, csak az ilyen

atomokádó szörnyek tövében érezhetné magát valamennyire is biztonságban az ember. Azt mondják, a következő háborút csak a katonák élik túl.

- Meg kéne építeni legalább azt a nyomorult pincét - hárította el magától a baljós gondolatokat. Eszébe jutott, amit egy ismeretterjesztő füzetben a bunkerekről olvasott. Négy méter mélyen kell lennie, és vízréteg kell, hogy körülvegye, ahhoz, hogy a neutronbombától is védjen. Ilyet úgyse tudna építeni. Vízréteg. Ki a fene tudja a pincéjét vízfallal körülvenni?

De aztán eszébe jutott, hogy meg lehetne tölteni vízzel a nagy meszes zsákokat, bekötni a szájukat, és falat építeni belőlük. Náluk úgylis csak földbe ástott pince jöhet szóba, mivel a ház alatt nincsen. Akkor meg nem is olyan lehetetlen. Csak a felszín felőli részét kellene ilyen zsákokkal megrakni, arra négy méter föld és kész is. Meg persze ólomlemezek. Végző soron azt is be lehetne szerezni, ha az ember komolyan gondolná a dolgot. De hát mikor? Mikor is kéne? Ha most lenne egyáltalán ideje a meló mellett ilyen-mivel foglalkozni, akkor is mindenki hülyének nézné. Később meg, ha már sürget a helyzet, biztos nem lehet majd, nem is lesz rá idő. Ha szükség lesz rá, ha nem, most kellene megépítenie azt a rohadt pincét. Egyik nyáron, a szabadsága alatt kiássa, és beszerez minden szükséges kelléket. Akkor legalább elmondhatja, hogy megtette, ami tőle tellett.

- Megcsinálom - gondolta, miközben elhelyezte a fejét a kispárnán, és nyakig húzta a paplant. Puha, meleg és jó szagú volt, ettől egészen megnyugodott. Lehunyta szemét, és igyekezett az ágy kényelméből feltörő jóérzéssel az álom felé közelíteni.

Abban a percben, amikor már csaknem elaludt, halk, zökögő zümmögést hallott a füle mellett.

- Szúnyog - kelletlenül rántotta elő kezét a paplan alól. Csapott egyet a hang irányába. Jól fültövön vágta magát. Belehallgatott a sötétbe. Csönd volt.

- Nem jelent semmit. Lehet, hogy csak felült a falra és vár. Ha újra elhelyezkedem, újra jön. - Elrendezte ismét a kispárnáját, és lehunyta a szemét. - Talán sikerült agyonütni.

Alighogy ez átfutott az agyán, a szoba feketeségéből ismét közelített hozzá a finom, zizegő hang. Megfeszülve figyelte, mint a zsákmányra leső vad. Megint belecsapott a sötétbe, de most óvatosabb volt, és így eleve eltévesztette az irányt. Ahogy leeresztette a karját, újra kezdődött a szúnyogzene.

- Na várjatok csak! Mindjárt adok a pofátokra! - kiugrott az ágyból, fölkapcsolta a nagyvillanyt, és gyorsan becsukta az ablakot. - Az a nyavalyás szúnyogháló! Föl kéne szerelni végre.

Ötödik éve, mióta ideköltöztek, minden nyáron megismétlődik a szúnyogcsata. Megállt a szoba közepén, hunyorogva nézett föl a mennyezetre, amelyen volt már néhány árulkodó folt.

- Agyonütöm őket - mormota, de még mindig nem látott a hirtelen világosságtól. Fölvette az ágyról a kispárnát, és várta, hogy a szeme megszokja a fényt. Aztán támadásba lendült.

Guggolásból fölugorva, nagy erővel csapta a mennyezethez a kispárnát, ahol csak szúnyoghoz hasonló árnyékot látott. Volt, hogy elnézte a dolgot, de a találatok száma is egész szép volt. A fehér mennyezeten három véres maszat jelezte a sikeres vadászatot.

- Na, most nézzük a falakat! - Rögtön az ágya fölé lött, a fejénél ült egy. Telibe találta. Aztán az ablak mellett még kettőt. Mindegyik alaposan megszívta már magát. Végül a szemközti falon is megpillantott egy jellegzetes, vonalnyi fekete rajzot, de az már a közeledtére felrebbent, és szemtévesztő, cikcakkos röpüléssel eltűnt. Hátrafesztett nyakkal pásztázta újra végig a falakat, a mennyezetet, de nem sikerült felfedeznie. Türelmesen róttá az újabb és újabb köröket a kis szobában, de a szúnyog nem volt sehol. Becsapkodott az asztal alá, az ágy alá is, felemelgette a székeket. Figyelmesen végignézte az ablaküveget, de nem találta sehol.

- Rafinált vén dög. Már az ember árnyékát is ismeri. Túlélhetett egy-két ilyen vadászatot.

Megfájdult a nyaka. Leeresztette a fejét, néhány fejkörzést végzett. Szinte kattogtak a nyakcsigolyái.

- Legalább nekik jót tesz. - Erősen meszesedett a gerincoszlopa. - Csak a rendszeres torna segít, mondta az orvos. Most alaposan megtornáztatta a nyakát.

Szerény vigasz volt. Egyre ingerültebbé tette a hetedik szúnyog eltűnése. Milyen jókedve lett az első gyors sikerektől. Akkor kellett volna abbahagyni. Mérgeiben - és persze a tapasztalt szúnyogvadász ösztöneivel - felvágta a kispárnát a lámpa mellé. Két-három dög is kiröpült a mennyezetre szerelt kerek foglalat alól. De épp, mert többen voltak, képtelen volt követni az útjukat. Egyet elkísért tekintetével egész a sarokig, de ott a barnás tapéta és a fehér meszelés találkozásánál szem elől veszítette azt is.

Néhány újabb eredménytelen körjárat után kedvetlenül dobta le a párnát az ágyra. Elment a drága

alvásidő, szúnyog meg épp elég maradt. Mintha egyet se ütött volna agyon. A lényeg semmit sem változott.

Leoltotta a villanyt és feje búbjáig felhúzta a paplant. Tudta, hogy nem sokáig bírja így a fülledt melegben, de remélte, hogy elalszik, mielőtt még kitakarózna, és meghallaná a szúnyogzenét.

SIKERÜLETLEN EBÉD

Úgy érezte, sikerült szerencsésen elintéznie az ügyét. Elégedetten ballagott ki a hűvös lépcsőházból a nap-sütéses járdára. Nem volt benn az illetékes, így a titkárnőnek igazán keményen megmondhatta a magáét. A fiatal, kifestett nő riadtan hallgatta az ingerült szavakat, bólogatott a félbehagyott gépelés felett. Egyik karja türelmetlenül nyúlt végig az asztalkán, mintha azt akarná jelezni, hogy azonnal kész tovább kopogni, amint elhárul előle az akadály: amint ő abbahagyja a beszédet. De hát ő addig nem hagyta abba, amíg ki nem fejtette az igazát. Az előadó részéről sérelem érte, hanyagságból tévesen vezette a kartonját, és most ezért őt akarják megbüntetni. De nem fizet, tessék, itt vannak nála a csekkszelvények, minden igazolni tud bármikor, bárkinek. Ezt legyenek szívesek tudomásul venni.

A sötétbarna-aranypettyes körmök a gépasztalon kapirgáltak, az írógép alá csúsztatott hangtompító szövet foszló szálait húzogatták. A világoskéken ezüstös szemhéj meg-megrebbent, de a nő nem mondott semmit, legföljebb bólogatott. Nem megértően, nem biztatóan, inkább fásultan. Így hát mikor befejezte a mondanivalóját, úgy érezte, talán meg se hallotta a szavait. Legszívesebben újra belekezdett volna, de látta, hogy toporognak a hengeres, hosszú ujjak az asztalka fényes műanyag lapján, így hát búcsúzóul

rámosolygott a nőre. Az visszamosolygott, és ebből végül arra a következtetésre jutott, hogy mégiscsak sikerült megértetnie magát vele, és ügye újabb bonyodalmak nélkül elrendeződik. Megkönnyebbülten ment ki a szobából.

- Akárhogy is lesz - gondolta, miközben a széles műmárvány lépcsőkön lefelé lépkedett -, nyilvánvalóan neki van igaza. Akinek igaza van, az nem szorul mások jóindulatára. A tények magukért beszélnek.

Az ötvenes évekbeli, hatalmas hivatali épülettel szemközt a folyópart mellvédje húzódott. Előtte a sétány, fiatal juharfasor, ami ilyenkor tavasszal aranyzöld lombot viselt. Kedve támadt átmenni. Néhány lépés után eszébe jutott, hogy most tulajdonképpen a város szívében, a város legjelentékenyebb pontján van. Nem messze előtte a szinte a folyó fölé kiugró, hatalmas, impozáns tömb, az egykori építettőjéről és tulajdonosáról Quisell-háznak nevezett, hatemeletes palota. Széles erkélyei, bonyolult kovácsoltvas erkélyrácsai, egész díszes homlokzata olyan, mintha a Riviéra egy elegáns fürdőhelyéről csöppent volna ide, az alföldi város közepére. Ma közönséges bérházként szolgál, persze nem egészen közönséges lakóknak. De azelőtt valósággal a város szimbóluma volt. A nevéből is következtethetően mediterrán származású család a 19. évszázad utolsó tizedeiben hirtelen tűnt föl a kis mezővárosban. Pár év alatt a környék leggazdagabb bérlői, kereskedői lettek. Amíg a szem ellátott, körben minden föld nekik hajtott hasznot, sziki legelő volt akár, vagy gazdag folyóparti szántó, ártéri gyümölcsös. A tízes években épült a palota, földszintjén a megye legnagyobb báltermével

és a híres, akkoriban párját ritkító kávéházzal. Mellette pedig egy kis teremben mozi volt. Igen, mozi, az első mozik egyike a monarchiában. Az öreg Quisell nem azért jött Magyarországra, hogy a világtól elmaradjon. Aztán a harmincas évek közepén, a sokféle változás után is egyre szétágazóbb üzletmenettel, egyre nagyobb hírrel és szereppel rendelkező Quisellek amilyen váratlanul jöttek, olyan hirtelen mentek el a vidékről. Mindent eladtak ügynökök révén, nem sietősen, jól, és állítólag egyenest Amerikába mentek biztosabb és nagyobb haszonnal bíró üzletek után. A ház egy a megyében érdekelt pesti baromfikereskedő bérháztulajdonosé lett, a lakásokat elaprózták, és bérbe adták, a földszint és az első emelet egy része raktárrá züllött, más részében étterem és mozi működött, már messze nem egyetlen egyik sem a maga nemében. Később katonai parancsnokság, a háború után pártszékház foglalta el az alsó szintjeit. Egyik első emeleti, udvari szobájában lőtte szíven magát a város koalíciós polgármestere, a híres baracknemesítő. Az egyetlen épület volt a városban, amelyet ötvenhatban találat ért: kóbor tanklövedék. Ez lett a szerencséje. A vedlett, háborús nyomokat és háború utáni nyomorúságot magán viselő épületet kiürítették, renoválták a hatvanas évek közepén, és a gyönyörű fekvésű nagy lakások sokáig a város legvágyottabb bérleményei voltak, csupa fontos, neves ember kapott bennük otthont.

Számára is különleges jelentősége volt ennek a háznak. Járt benne egyszer, kinézett a negyedik emeleti, széles, panorámás ablakon, tanárának, a város ismert tudósának íróasztala fölött. Számára

őmiatta volt megszentelt hely a Quisell palota. Megilletődötten sétált felé, azon gondolkodva, mi lenne, ha hirtelen kilépne a kovácsoltvassal védett földszinti üvegajtón a magas, hajlott hátú, feketeöltönyös férfialak?

- Ilyenkor már rég a főiskolán tanít vagy a könyvtárban ül - hessentette el magától a találkozás lehetőségét. Tulajdonképpen nem is kívánta. Mit tudnának mondani egymásnak?

Fagylaltozó gyerekek jöttek szembe vele. Megkordult a gyomra. Körülnézett, és szemben az egyik felállványozott, verébszürke nagy ház alján virító „Cukrászda” táblát látott. Már-már elindult arrafelé, amikor eszébe jutott, hogy a Quisell ház földszintjén van egy hentesüzlet. Inkább oda tér be. Haszontalan dolog ebédre süteményt, fagylaltot nyalakodni.

- Biztos, ők is idejárnak - villant át az agyán, és ugyanabban a pillanatban maga előtt látta professzora erőteljes alkatú, festett hajú feleségét, ahogy szatyorral a kezében befordul a húsbolt ajtaján, vagy magát a tudóst, mikor bevásárolni jön.

Már ott is állt az üvegpalcok előtt az üres üzletben. A hentes, középkorú férfi, arca tele sebhelyekkel, amilyen a pattanásos kamaszok bőre szokott lenni, ha végre túljutnak a kritikus éveken. Kellemetlen látvány volt ez az arc. - Sebj, gondolta, már csak csúnya, de nem tisztátalan.

Főtt kolbászt kért zsemlével.

- Csak kenyér van - mondta a hentes.

- Jó lesz az is - válaszolta és látta, hogy a pulton már csak egy kenyérvég fekszik, pont akkora darab, amilyen neki kellett.

A hentes kimérte a kolbászt, aztán háttal neki a vágódeszkához fordult, úgy látszik le akart a darabkából vágni egy szeletet.

- Nahát - kiáltott fel aztán, még mielőtt szólhatott volna, hogy az egészszet kéri, és eldobta a kést. A kenyér héjas darabja is a földön koppant. - Így még sosem jártam. - Visszafordult, bal kezével a jobb csuklóját szorította.

Ő már a baljós kiáltás pillanatában behunyta az iszonyattól a szemét, most is csak a hentes fájdalomtól eltorzult és méltatlankodó arcát nézte görcsösen, nehogy látóterébe essen a két összefogott kéz.

- Csinálok vele valamit - mondta kicsit magához térve a férfi. - Azonnal jövök...

Várt. Görcsberándult idegekkel nézte a szürke, fűrészporos követ. Nem látta ugyan a sebesült ujját, de képzeletét állandóan az foglalkoztatta. Vajon tényleg levágta az egészszet? Vagy csak belevágott? Esetleg csak felszínesen megsértette a körömágyat? Itt történt az orra előtt, lehet, hogy egy életre megcsonkította magát valaki, miközben ő nem látott semmit, mert nem akart, nem mert vagy nem tudott odanézni. Átvillant az agyán, hogy ő ilyen dolgokat valószínű sosem lát majd, kerülhet akár a legszörnyűbb katasztrófa közelébe is, mert ha egy mód van rá, hogy behunyja a szemét, be fogja hunyni.

És valószínű így a legrosszabb. Mert a valóságosan levágott ujjhegy egyszeri látványa helyett képzeletében számtalan szörnyűség váltja egymást. Tíz-húsz lehetséges szerencsétlenség iszonyától rándul görcsbe a gyomra, dermed zsibbadttá az arca.

Nem tudta volna megmondani, mennyi idő telt el, mire visszajött a hentes. Ujján világosbarna ragtapasz-gömb. A pulton maradt kenyérszeletet a kolbász mellé rakta és hét forint húszat kért. Közben egyre csóválta a fejét, és a ragtapasz leváló végét simogatta.

- Ilyesmi még sosem történt velem.

Jól sejtette, a főtt kolbász kihűlt. A fal melletti kerek asztalkához lépett, lepakolt. Épp bele akart harapni a kolbászba, mikor új vendég jött az asztalhoz. Odébb húzta a holmiját, hogy az is elférjen.

- Hagyja csak, van itt hely elég, nem igaz? - nevetett rá. Meztelen ínye elővillant. Csak két oldalt tartóztatta fel szétfutó felsőajkát két jókora szemfog.

- Szatírfogak - gondolta és érezte, hogy képtelen itt az evéssel akárcsak megpróbálkozni is. Igyekezett barátságos pillantást vetni a férfira, miközben felkapta a táskáját, visszahajtogatta papírjába az enivalót és kifelé indult.

- Odakint mégis szebb idő van - mondta búcsúzóul.

- De nagyon fúj a szél - vetette ellene marasztalóan amaz.

Hideg, poros szél támadt rá a Quisell palota árnyékolta utcán. Meggyorsította a lépteit, a ház végén néhány napos pad állt.

A kolbász hideg volt és ízetlen, mint egy darab szivacs. A kenyér, az a bizonyos, bajokozó kenyér meglepően puha. A harmadik falat után visszacsavarta a papírba a maradékot. Az étel rágatlan csomókban émelygett a gyomrában. Elindult hazafelé.

A rakpart odalent néptelen volt, a folyó szürkén, piszkosan hullámozott. A lépcsőnél önkéntelenül leka-

nyarodott. Leült a hajókötelek számára felállított széles, naptól meleg kődobok egyikére. Nézte a vizet és érezte, hogy a gyomra nem hogy nem csillapul, de egyre nyomasztóbban kavarog.

Nem sok ideje maradt, hogy a holmiját letéve előrelépjen a rakpart széléig, és a kavicsos, iszapos, folyómocsokkal teli part fölé hajolva kiszolgáltatottan és erőlködve kiadja magából az egész rosszul sikerült ebédet.

EGY MAGYAR PARLAMENTER

A bunkerben kevés volt a hely. Különösen, mióta a szomszéd öregeket is befogadták.

- Scheiße!* - mondta mérgesen a kis doktornő, valahányszor a földre tett matrac szélén nehezen kuporgó három emberre nézett. A szakállas bácsira, a testes öregasszonyra és középkorú neveltlányukra. Neveltlány! Valójában a cseléd. Örökbe fogadták vagy húsz éve, hogy ne kelljen hazamennie az elcsatolt Vajdaságba. - Scheiße! - mondta a kis, vörös orvosnő jó hangosan. A három betolakodó összebb húzta magát a durva kifejezést hallva. Tudták, hogy nekik szól. A Margitka „orvosi szempontokból” egyáltalán nem is akarta beengedni őket.

Hiszen nem jöttek volna, ha az az ostoba belövés ki nem dönti a ház bejárati falát. Az omladékok között még annyira sem lehettek biztonságban, mint előtte a sekély, békebeli pince aládúcolt üregében.

- Nem baj! - mondta erélyesen az öregasszony, és megrántotta a gondterhelt arcú aggastyán télikabátjának az ujját. - Nem tart már soká. Mát itt vannak az oroszok. - Úgy mondta, hogy a többiek is hallják.

- Hallgass! - förmedt rá a papa. Igazat adott azoknak, akik kinézték őket innen. Vagy legalábbis megértette a dühüket. A bunkernek nem volt szellőzése,

* Scheiße - szar (durva dühkitörés németül)

a háromemeletes ház csaknem harminc lakója is szűken fért el benne. Nem csoda, ha nem vártak vendéget. El is határozta, hogy amint elül az ágyúzás, hazamegy. Majd csak kibírja valahogy a hideget. Ideiglenes szállást készít magának a pincében, amíg helyre nem tudja állítani a falat. Jeges február volt, ilyenkor persze a kőműves munka is nehezebb. Meg hát honnan szerez majd téglát, meszet, homokot, segítséget? – Talán a Schmidt úr – nézett az emeletes ház tagbaszakadt, öreg házmesterére. – Ő biztos segítene. – Addig meg túrni kell a megjegyzéseket. Minek fenyegetődzik anyus ezeknek az oroszokkal? Van bajuk úgyis elég.

Az orvosnő és az édesanyja a harmadikon lakott. A háború kitörése után költöztek be valamelyik közeli faluból a megyeszékhelyre. Birodalmi németnek vallották magukat. Margitka az egyetem után a német tábori kórházban dolgozott. Kevéssel a harcok megindulása előtt kisírt szemmel jött haza. Hagyta egyedül elvonulni azt a német tisztet, aki mindig kísergette. Az öregasszony makacsul kitartott amellett, hogy ő innen sehova sem megy.

Csizmás, kemény lépések kopogtak végig az udvaron. A bunkerhoz közeledtek. A bentiekben meghűlt a vér. Pedig tudták, hogy előbb-utóbb az ő ajtajukhoz is elérkezik a katonacsizmás háború. Behallatszott a pattogó, idegen beszéd. Aztán dörömböltek és valaki magyarul bekiáltott: – Kinyitni! Ruszki katonáság!

Bent mindenki mozdulatlaná dermedt. A házmester kétségbeesett tekintettel nézett a magasföldszinti műszaki tanácsosra, dr. Sárhátira, a ház legmértékadóbb lakójára. A második, még erélyesebb felszólí-

tásra a tanácsos felemelte hosszúkás, vastag redőkbe gyűrődött ábrázatát és szemével intett Schmidtnak, hogy húzza el az ajtó vasreteszét. Legtöbb félnivalója neki volt, hiszen negyvenes, életerős férfi létére csak magas hivatali beosztása miatt sikerült elkerülnie a katonaságot.

Schmidt úr bátortalanul motoszkált az ajtónál, ami egy erőteljes rántástól hirtelen feltárult. Két orosz katona állt odakint, egyiken tiszti tányérsapka. Kutatón néztek be a sötét helyiségbe, mellükön mint a gitár, keresztben feküdt a géppisztoly. Az egymáshoz lapuló emberek és az ajtónyílás között szokatlan, tágas úr keletkezett.

- Tudjá váláki beszélni pányemec? - kérdezte a katona. A tiszt türelmetlenül lépett be a betonpadló megvilágított félkörébe.

- Gáváryte pá nyemecki? Kto gávári? Nu? Kto?*

Az emberek még összébb húzódtak, még nagyobb lett a csönd.

- Nyemec! Ki nyemec? - ismételte a katona is.

- Nincs itt német, tiszt úr - szólalt meg végre szívélyes hangon Schmidtné. - Hova gondol? Itt csak a ház lakói vannak. Német nincs. Azok elfutottak mind. Elment a német. - Úgy mondta, mintha kisgyerekeknek magyarázna. - Csak magyar van. Mi magyarok vagyunk.

- Dá, dá, Mágyári. Ki beszélni pányemec? Beszélni!

- Jaa - húzta a szót az asszony. - Ki beszél németül?

- Já, já! Te beszéli! Te beszéli! - megfogta az asszony karját.

* Beszélnek németül? Ki beszél? Na, ki? (orosz)

- Nem. Én nem. Nem beszélni - ijedten húzódott vissza az urához. - Mi nem. Egy szót sem.

- Ki? Ki? Gyerünk, gyerünk! - sürgette őket a katoná, a tiszt pedig megpróbálta szemügyre venni a bent ülőket, mintha azt remélte volna, hogy arcról felismeri majd azt, aki tud németül.

- Dáváj, dáváj - ismételte idegesen, és csizmája topogása elárulta türelmetlenségét.

- A tiszt úr lelövi, há senki nem beszéli pányemec! - kiabálta a katoná. - Gyerünk, gyerünk!

- Én tudok németül - szólalt meg a matrac szélén ülő, szomszéd öregember. Végigsimított ősz szakállán, ami az elmúlt napokban ápolatlan bozonttá nemtelenedett.

- Hallgass, Apus - csattant föl ugyanakkor a mellette ülő öregasszony. - Hallgass. Nem tudsz semmit. Hallgass! Ne higgyen neki! Nem tud. Mért pont ő tudna? Ne jelentkezzi!

Az öreg közben fél kézzel a matraca tenyerelve igyekezett alacsony üléséről felemelkedni. De elgémberedett lábai nehezen engedelmeskedtek az izgott iparkodásnak. Ráadásul folyondárként kapaszkodott rá két oldalt a két asszony is.

- Üljön vissza. Maga öreg, beteg, majd pont maga fog a katonákkal menni! - nyelvelt siránkozva a mostohalány. - Ne eressze, Anyus! - kiabált az öregasszonyra, mintha annak tanácsolni kellett volna ilyesmit.

A nehéz helyzetben hátára fordult bogárként kapálódzó öreg tanárnak végül is a két katoná sietett a segítségére. Egy rántással talpra állították, aztán szemmel látható elégedetlenséggel mérték végig.

Nem csak öreg volt, de mind kettőjükénél egy fejjel kisebb is.

- Nu, vot. Tü gavari, gyéduska?

- Te tudsz pányemec? - fordított a katona.

- Igen, beszélek - mondta, miközben a mostohalánytól egy szemvillantással magához kérte a kalapját.

- Beszélek. - Élénk, barna szemét a tisztre emelte. Féloldalt fordult, kalapjával intve elbúcsúzott a még mindig hitetlenül és kétségbeesetten rámeredő aszszonyoktól, és megindult a két katona előtt kifelé.

A tiszt, aki habozni látszott, hogy beérje-e az önkéntes jelentkezővel vagy próbáljon keresni a céljainak megfelelőbbet, nagyot káromkodott. Kiköpött a betonra. Legyintett és megindult az öreg után. A kiskatona még minden meggyőződés nélkül rákiabált a pincebeliekre:

- Más nem tudsz? Nagypapa tudsz, más nem tudsz?

- aztán maga is kisietett.

Schmidt úr a nyitva maradt ajtóhoz ment, óvatosan kilesett, és szinte maga elé suttogta:

- Ne menjen, Somogyi úr!

De Somogyi úr és az oroszok akkor már a kertkapunál álltak. A tiszt magyarázott valamit, amit aztán a katona heves mozdulatokkal igyekezett magyarrá lefordítani. A sötét télikabátos, kalapos aggastyán szinte vidáman állt a szeles, napos téli levegőn. Látszott rajta, hogy minden igyekezetével szeretné megérteni, amit a másik kettő magyaráz. De az is nyilvánvaló volt, hogy ez nem nagyon sikerül neki.

A katona karon fogta. Somogyi úr egy pillantást vetett még a mögötte elmaradó házra, és látta, hogy

a bunker félig nyílt ajtaja mögül Schmidt úr és Anna, a neveltány aggódó tekintete követi.

- Ott a nyemec - mutatott a sarkon túl, a főtéren álló templomra az orosz. A templom karzati ablaka ki volt törve és valóban, valamiféle fegyvercső nézett ki a nyíláson. - Mondod neki, kapitulácia! Szovjet nem löni öreg templom. Szép város, szép öreg templom. Érted, papa? - megsimogatta a vállát. A tiszt gyors szavakkal, tárgyilagosan parancsolt valamit.

Kezével úgy tett, mintha zászlót vinne. Türelmetlenség, sürgetés volt minden mozdulatában, feszültség ült az arcán.

A katona a zsebében kotorászott, aztán kérdezett valamit oroszul a tiszttől. Az megrázta a fejét.

- Tenálad fehér zászló - nyúlt az öreg nyakához a tolmács. A régi divatú fehér sálát kihúzta a kabátja alól. Somogyi úr ösztönösen a belső zsebébe kotort, amelyből valamikorról, még a front előtti időkből, most úgy tetszett, egy teljesen másik világból, élére vasalt, fehér zsebkendő került elő. A sálát visszadugta a kabátja alá, mert süvített a szél, és a pincebeli, bunkerbeli napok amúgyis meghűtötték a tüdejét, csúnyán köhögött.

A tiszt a kibomló nagy zsebkendőt megforgatta a szeme előtt, aztán megcsóválta a fejét, és rosszállóan adta vissza. Ez a fényes csíkozású fehér batiszt zsebkendő olyan volt a kormos, romos, vérmocskos városban, mint egy bűnjel. A béke és a jólét bűnjele. Hátra taszította az öreget, mozdulatában egyszerre érződött biztatás és kételkedés.

- Nu, tak. Büsztro, büsztro. Tü nas parlamenter. Gavari nyemcam: Nye sztrelej, szvinyál!* - nevetett, káromkodott. Aztán intett a katonának, és várakozón a kerítéshez húzódott.

A katona közben egy letört, csupasz orgonagally-ra csomózta rá a zsebkendőt, és az öreg kezébe nyomta.

- Te mész ki, mondod: kapitulácija! Konyec! Vége a háború! Ende! Város, minden szovjet. Kapitulácija, vagy löni szovjet... kaput! Löni nyemec kaput, löni templom kaput! Mi itt áll, nyemec löni szovjet, magyar nem löni. Téged nem löni! Te parlamenter, te menni. Büsztro, büsztro!

Az utolsó szavakat olyan hangsúllyal mondta, ahogy egy kiskgyereket szoktak bátorítani. Az öreg arcán mindenesetre bizonytalanság tükröződött.

Pedig nem is az ijedtség készítette megtorpanásra Somogyi urat. Az egész vállalkozás értelmetlensége villant át az agyán. Sejtette, kik lehetnek a templomba befészkeltek. Németek! Kölykök. Hiszen a várost megszálló reguláris csapatok egy nappal az oroszok előtt eltakarodtak. Elvittek mindent, amit csak mozdtítani tudtak, és elpucoltak. Este azonban, mikor már a keleti és a nyugati ég alján is fel-fellobbantak a torkolatfények, és úgy dörgött körben a távol, mintha szeszélyes nyári zivatar örvénylene a városon kívül, zörgettek a kertfelőli ablakon. Épp készültek le a pincébe, nyugalomra térni, amennyire ilyen körülmények között nyugalomról egyáltalán szó

* No, jó. Gyorsan, gyorsan. A mi parlamenterünk vagy. Mondd a németeknek: Ne lőj, disznó! (orosz)

lehetett, amikor Anna meghallotta, hogy verik oda-
kint az ablaktáblát. Somogyi út kisietett megnézni, ki
lehet az? A hóban a nagy, csizmás lábnyomok három
vékonyan öltözött német suhancból származtak. Ba-
tyujuk kisebb volt a szokásos katonabornynál, csak
jókora géppisztolyuk és a vállukra vetett páncélököl
mutatta, hogy nem kirándulni jöttek.

Vizet kértek, ami ebben a hidegben különös volt.
Amíg ittak, az öregember kikérdezte őket, honnan
jönnek, mit akarnak itt? Valami újonnan érkezett csa-
pathoz tartoztak. Aznap reggel tette le őket a vonat
a nyílt pályán, messze a várostól. Onnan gyalogoltak
be, szerencsésen elkerülve a kétfelől közeledő szov-
jeteket.

- Vége a háborúnak. Itt vannak az oroszok. Menje-
tek haza! - mondta nekik Somogyi. Nem lehettek töb-
bek tizenöt évesnél.

- Dehogyan - tiltakoztak magabiztosan. - Még sem-
mi sincs elveszve. A Führer most készül bevetni a cso-
dafegyvert.

A csodafegyvert!

Miattuk került egyáltalán lövöldözésre sor a város-
ban. Az oroszok nem számítottak ellenállásra, tudták,
hogy a várost a németek kiürítették. De amikor heves
fegyvertűz fogadta őket, visszavonultak, majd hadi
gyűrűt alakítottak ki, amely sokszoros erőket mozgó-
sított a város kulcspontjain befészkelte 100-200 „né-
met partizán” ellen. A fiúkat viszont nem érdekelte,
ha miattuk romba dől is a fél város. Csupán az lebe-
gett a szemük előtt, amiért ideküldték őket: feltartani
az oroszokat a végső győzelemig. A csodafegyver
beindításáig, ami bármely pillanatban bekövetkezhet.

Ez villant át az öregember agyán, de ugyanabban a percben azt is belátta, hogy akármilyen reménytelen is, fel kell szólítani őket a megadásra. Hiszen a végsőig kiéhezhettek és a lőszerük is fogytán lehet.

Bólintott hát és kézbe vette az alkalmi parlamenti zászlót. Megindult az úttest közepén a főtér irányába. A két katona a sarok fedezékébe húzódott.

Ahogy előbbre-előbbre haladt az annyiszor megjárt utcán, lassanként megértette, hogy mi történik vele. A megszokott életéből vitték kifelé ezek a lépések. Hiába igyekezett elűzni magától a gondolatot, egyre szaporább szívverése, egyre hevesebb légszomja tudatta vele, hogy szervezete mindenképpen felfogta a helyzet komolyságát.

- Nem kell izgulni. Csak nem lőnek civilre! Isten házára fogok hivatkozni. Valamit a legvadabb kamasz is tisztel. Kell, hogy tiszteljen. Hát nem ők a hit védelmezői a kommunistákkal szemben? - De nem nyugtatta meg a saját okoskodása. Felemelte a tekintetét. Százötven méterre tőle, a sarkon túl, a kopasz faágak között már jól látszott a templomablak. Mintha mozgólódás támadt volna benne! Észrevették! De még korai lett volna kiabálnia.

- „In Namen des Jesus Christus”, így fogom kezdeni - gondolta. - Keresztény ember nem lő, ha Krisztus nevében közelednek hozzá.

A vér egyre szaporábban keringett benne, a kámforos hidegség mégis elzsibbasztotta a végtagjait. Úgy szorította a botocskát, hogy fájtak bele az ujjai. A járása lelassult, alig haladt valamit. „In Namen des

Jesus Christus” ismételve magában, mintha attól félt volna, hogy elfelejti.

És ekkor az egyik fekete géppuskácsó a templom karzati ablakában elfordult a térről és egyenesen az ő irányába nézett. Kicsit mozgott még föl-le, ahogy pontosan becélozták, aztán megállt. Meredten bámulta az öreg fekete alakját a bátran lobogó fehér zsebkendő mögött.

Ő is nézte a vak félszemet. Nézte és tudta, hogy bármely pillanatban egy kis füstfolt homályosíthatja el előle, és a lövedék, amit ez a füst jelez átlyukasztva a kopott szövetkabátot, kiolthatja az életét. Most, most. Mindjárt lönek. És bár tudta, hogy még mindig nincs hallótávolságban, kinyitotta a száját és kiáltani akart: „Schiess nicht! Schiess nicht!”* De a torkán csak erőtlen, kétségbeesett hörgés jött ki.

Ugyanabban a pillanatban a fejéhez és a szívéhez kellett kapnia.

Először azt hitte, hogy meglőtték. De az ólmos zsibbadtság és a nyilalló fájdalom, ami a halántékától a szívéhez majd a bal kezéhez és lábához vezetett, valami másra utalt.

- Istenem! - sóhajtott, és megérezte kopasz feje alatt a jeges utcakövet. A kalap elgurulhatott, amikor összeesett. Kérdések suhogtak végig az emlékezetén, de aztán mindent elnyomott a fáradtság, a vágy, hogy csak feküdjön és aludjon. És az újra és újra belényilalló fájdalom. - Beteg vagyok - gondolta.

Nem tudta, mennyi idő telt el így. Egyszer csak felriadt. Rádöbbsent, hogy az utcán fekszik, hogy a ko-

* Ne löjtek! Ne löjtek! (német)

ponyáját hideg latyak fogja körül. Erős félelem fogta el, menekülni, menekülni akart. Megkísérelte, hogy felálljon. – Megúsztam – motyogta – Nem lőttek le. Élek. Gyorsan, gyorsan. – Valahogy az oldalára fordult, majd a hasára. Felhúzta az egyik lábát. A másik nem engedelmeskedett. Érezte, hogy nem tud felállni, hát négykézláb vonszolta magát a járdaszegélyig. Fölkapaszkodott a járdára. Kétségbeesetten próbált a kerítésbe fogódzva talpra állni. Ereje végső megfeszítésével sikerült. A jobb lábán állt, a jobb kezével pedig a vasrácsot markolta. Bal keze és bal lába zsibbadtan, élettelenül lógott. A bal arca is egészen hideg volt, és a mellkasa görcsbe szorult.

– Szélütés – mormolta, és megint egészen elgyengült. Már-már újra összeesett volna, de aztán sikerült megkeményítenie az akaratát. Nem látott, nem hallott semmit. Minden maradék erejét az állva-maradásra összpontosította.

Ruha suhogott mellette, izgatott lépések, halk beszélgetés. Egy kéz a hóna alá nyúlt, valaki el akarta húzni a kerítésrácstól. Nem hagyta magát. Ujjai szinte eggyé váltak a hideg vassal.

Anna és Schmidt úr fogta kétoldalt, a felesége pedig megszokott, veszekedős hangján kérlete, hogy eressze el a kerítést. Aztán sziszegve igyekezett lefejtetni a fehérre gémberedett ujjakat. Közben egyre mondta a magáét, szidta az öreget, amiért vállalkozott erre a „kalandra”. Arcán megállás nélkül patakzottak a könnyek. Schmidt úr sűrgetően nézte a küzdelmet, amit a két öreg kéz vívott egymással, majd aggódva fordította a fejét a templom felé. A géppus-

ka csöve sötét egykedvűséggel meredt rájuk. – Induljunk, mert idepörkölnék – mondta.

Végre sikerült az örget elvonszolni a kerítéstől. Megindultak vele a biztonságot jelentő utcasarok felé. Az öregasszony az úttestről fölszedte az átázott kalapot, a sárbaragadt zsebkendőt. Nem törődött a józan ésszel, a fájdalom rég bejáratott pályán mindent elborító kétségbeeséssé alakult át benne. Ment sírva, jajgatva a nyomorultul vergődő kis csoport után.

Somogyi úr feje a mellére bukott, lábai erőtlenül botladoztak a földön. Bal felől Schmidt úr emelte magasra, jobbról alig bírt vele lépést tartani szegény Anna. Így haladtak a sarokig, és onnan már a házmeszterné segítségével is a házig.

Mikor beléptek a kapun, akkor tűnt fel az utca végén a szovjet tanksor. Fenyegető morajjal, lassan vonult a főtér felé.

II. RÉSZ
RÉGI NAPOK RENDJE
(2014-2019)

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

12-3

100-25-10000-0-50

100-25-10000-0-50

A KECSKÉK

Mélyen homlokába húzta sildes katonasapkáját, amelyről tegnap, mielőtt kiszálltak volna a tehervagonból, leparancsolták a koronás címert. Bicskájával feszegette ki a réztüskéket a tartását veszített, megkopott szövetből. Fején a kilyukadt sapkával állt be a sínek mellett a sorba. Harmincan, ha voltak, akik hosszas várakoztatás, vontatott, kelletlen ügyintézés után végre hazatérhettek Németországból, az amerikai hadifogságból.

Egy hónapja már, hogy behozatták őt a gazdaságból a München melletti kaszárnyába, megkapta az elbocsátó levelet is, de még pár napja sem merte elhinni, hogy valóban sor kerül a hazaszállításukra. Olyan hírek terjengtek, hogy vonatjuk meg sem áll majd Budapesten, viszik őket egyenest Szibériába. Nem egy katona gondolta meg emiatt a hazatérést, és kért engedélyt a maradásra, vagy valamely más országba településre.

Ő mindenáron haza akart jönni a családjához: a feleségéhez, két kicsi gyerekéhez, akikről másfél éve semmit sem tudott. Nem talált velük kapcsolatot sem a Vörös Kereszt útján, sem a hadifogságból hamarabb hazaindított unokatestvérei révén. Ki tudja, hol akadtak el az információk? Egyáltalán hazaérték-e a most ismét Csehszlovákiához tartozó mátyusföldi szülőfalujukba unokafivérei? Meglehet, azonnal de-

portálták őket, amiért a magyar hadseregben szolgáltak. Az is lehet, hogy Budapestre nem viheti el levelüket a posta. Ha eljutott volna a feleségéhez a címe, biztos, hogy azonnal írt volna neki. Mi történhetett velük az ostrom hosszú hónapjai alatt a magányos kis kerti házban? Hányszor hallotta, hogy a szovjetek megerőszakolták az asszonyokat, kifosztották, agyonlőtték a családokat. Gyötörték a megválaszolatlan kérdések, aludni sem tudott. Azért is kérte ki magát a tanyára, paraszti munkára, mert ha ottmarad a táborban, megőrült volna tehetetlenségében. A gondolatai mindig otthon jártak, emlékezetében világítottak az utolsó képek: a felesége, amint lázasan pakol, többször átcsomagolja a hátizsákját, újrahajtogatja a fehérneműket, ingeket, gyapjúzoknikat, pulóvereket. Jaj, sehogy sem akarnak beférni, pedig a komisz téli időben ennél is sokkal többre lenne szükség. És a kislány. Áll a huga kiságya mellett, komolyan néz rá, ahogy fényképet készít róluk.

A bevonulás első percétől a hazaérkezésre készült. Ezért tartott ki öreg ezredese mellett, és lépte át nyugat felé a magyar határt, hogy ne fusson bele a pár kilométerrel mögöttük járó szovjet hadsereg karjaiba. Amerikai fogságba akart esni, hogy hamarabb és biztosabban hazajöhessen. Tudta, mi várna rá különben, hiszen a háború évei alatt alaposan megismerte a Szovjetuniót. Sok fiatal honvédot megbolondítottak a repülőkről szórt röplapok, amik azt ígérték, hogy a szovjetek megszabadítják a magyar parasztot kizsákmányolóitól, és becsületes munkáért jó fizetést kapnak majd. Őt ilyesmivel nem lehetett becsapni: négyszer volt odakint, Orjoltól Minszkig, a brjanszki

erdőtől Kijeveg, még a Dont is megjárta. A maga szemével látta odakint a siralmas életkörülményeket, amelyben az emberek éltek, látta a nyomorult viskókban, fabarakkokban összezsúfolt lakókat, akik vásárnapi pihenésképpen tetvésték egymást a konyhasztal körül. Még az orvosnő lábára is csak cementes papír és jutazsák került télvíz idején, nem cipő vagy csizma. Élete végéig nem felejtí el az éhes gyerek-szemeket, akik miatt nem tudta rendesen megenni a saját kenyerét sem, bicskahegyen, falatonként osztotta szét köztük. A kondér alján mindig hagytak nekik egy kis tarhonyát, pörköltet, majd megölték egymást a kormos, nagy vasedény körül. Nem pár ezer kilométerre, de legalább egy évszázadnyira volt az a világ Magyarországtól.

Felsorakoztak a régről ismerős pályaudvaron. Sok gyermekkori délután várta itt anyja mellett álldogálva a Papát, aki kovácsként dolgozott Kőbányán, az Északi Járműjavítóban, és mint vasuti alkalmazott, naponta ingyen vonatozott el a munkahelyére meg vissza. Mikor megérkezett, Mama őt bízatta, hogy fogja meg nagy, kérges kezét, és vezesse haza. Különben még áttévedne a Gólya utcába, ahol a testvérbátyja lakik, és ahol a nevezetes kocsmában fizetésnapok estéjén alig fér el a sok vendég az asztalok mellett. Milyen távoliak voltak most ezek az emlékek is, noha a bedeszkázott ablakokkal éktelenkedő, kormos állomásépület minden szögletét jól ismerte. Csak épp akik miatt emlékezetébe belevésődtek ezek a hajdan aranysárgára festett falak, a Mama és a Papa nincs már sehol. Fiatalon meghaltak, Mama a spanyol nátha áldozata lett, Papát a tuberkulózis vitte el negy-

venkét évesen. Árván, minden támasz nélkül hagyták itt öt gyermeküket az éppen háborút, gazdasági válságot élő világban, ráadásul nagyszülők, segíteni tudó, meggyökeresedett rokonság nélkül. Isten segítségével és a Ganz-koloniának hála, mégis felnőttek és megkezdték saját életüket, mire aztán újból kitört a háború.

Ettől kezdve ez határozott meg mindent, vitte, so-dorta magával őket is, immár felnőtt állampolgárokat, vitte a családjukat is. Ezért megtörténhetett az is akár, hogy mára senki sem maradt életben a szerettei közül. Hugai talán a szétlőtt, kifosztott, elszegényedett városban lelték halálukat, vagy elhurcolták őket málenkij robotra. Milyen kicsinek érezte most az esélyét annak, hogy vár még itt rá valaki. Tegnap éjszaka, miközben hol itt, hol ott vesztegeltek a nyílt pályán, és csak nagy sokára zötyögött be velük a vonat a pályaudvarra, majd egy évvel a háború után, alig-alig látott égő utcai lámpát. A házak a szitáló holdfényben sötétek és romosak voltak, belövések, bombák nyomait viselték a gyéren megvilágított állomásépületek. Mély megindultsággal imádkozott magában, mint annyiszor a fogság hosszú hónapjaiban, hogy adjá meg nekik végre az Úristen a viszontlátás örömét, ha a szerencsés hazaérkezés kegyelmét már megadta.

De még egy egész napba beletellett, amíg a szükséges papírokkal ellátva hazaindulhatott. Megkeresni a családját.

Mikor a villamos befordult végre az ismerős kanyarba és nagyot csikordulva jót rántott rajta, ahogy ezen a helyen mindig is szokta, úgy szorította a ka-

paszkodót, hogy a szanaszét dülöngő utasok között szinte csak ő maradt egyenesen állva. A bajor gazdánál végigdolgozott hónapok karbantartották amúgyis fizikai munkához szokott izomzatát. Egész nap szénát forgatott, villázta a kazlakat, tornyozta a szekereket, pakolta a hatalmas pajta padlását. Ellátta a marhákat, hordta a vizet, etette a sok jószágot. Arcát feketére cserzette a hegyoldalakon élesen tűző nap, a sok eső, a hideg, a szél, de soványsága ellenére talán soha ennyi erőt nem érzett magában. Mellkasa összeszorult az izgalomtól, tudta, hogy most, a kanyar után néhány másodperccel meg kell látnia a kerítésüket.

Először az utcájuk sarkát pillantotta meg. A, széles, két szárnyú vaskapu helyét öreg deszkákból készített kerítés foglalta el, mellette keskeny, fatáblás ajtó, amit alkalmilag állított két félfá közé valaki. A bejáratí út fái között látszódott a kis irodaépület tetete, de nem volt rajta a megszokott, szürke palaborítás, talán kátránypapírral fedték be, furcsán feketélt. Az elvadult sövény eltakarta előle az udvart. A szervíz út és a fasor közötti gyepes térségen hatalmas gödrök és magas földhányások éktelenkedtek. A mélyedések nyilván bombatölcsérek voltak, némelyik a mélyben folydogáló, befedett patakig, az Ördögárokig is leért, boltozatát több helyen is átszakították a lövedékek. Látszott, hogy erős ágyútűz érte a vidéket, harcok színhelye volt a környék. Míg az először megpillantott, új kerítésszakasz és bejáratí ajtó, a kátránypapírral megjavított tető reménységet ébresztett benne, és a bizakodás felváltani készült a bénító aggodalmat, most kegyetlen gyanúval tört fel benne

a kérdés: – Vajon ki használja a kertészetet? Lehet, hogy nem is a felesége, ha...

Sok válasz nélkül maradt levelét, eredménytelen tudakozódását mindig igyekezett a háborús viszonyok zűrzavarának betudni. Mégis mást jelentettek volna? Itthon van, sikerült hazatérnie, de hiába, mert ők nincsenek már?... Azért maradt életben, hogy ezt meg kelljen tudnia? Egyetlen másodperc alatt ömlött el rajta a kétségbeesés. A villamos a megállóhoz közeledett, de hirtelen úgy érezte, nincs értelme a kijárat-hoz furakodnia, nincs értelme, hogy leszálljon. Hogy közelebb menjen saját tragédiájához.

Mikor elfordult az ablaktól, és mégis beállt a leszállni készülő sorába, szeme egy percre összetalálkozott az ablak mellett ülő idős férfi tekintetével. A sűrű, ősz szemöldök alól részvéttel teli barna szempár nézett rá. Ez az öreg mindent tud róla. Sőt, többet tud nála. Talán valahonnan régről ismeri őt, és tudja, hogy hiába érkezett haza. Szívesen megkérdezte volna tőle, hogy mit tud az övéiről?... De mire visszanézett, már csak az arcélét látta, amint érdeklődve tekint ki az ablakon. Követte a pillantását, és a megállóval egyvonalban, a kertészetük végében emelkedő füves dombon meglátott egy vígan ugrándo-zó, fehér kecskegidát.

– Kecske! – a szíve akkorát dobbant az örömtől, hogy beleszédült. Hangos zokogás tört fel a mellkasából, sovány ábrázatát elöntötte a könny, és a feléje forduló, ijedt arcok sorfala közt szinte kiugrott a leszállóktól megüresedett peronra, le a villamos rácsos lépcsőin az egyenetlen kockakövekkel borított megállóba. Nem érezte teli hátizsákja súlyát, sem a bal-

kezében nehézkedő csomagét, a zokogástól zihálva futott le a villamossínek töltéséről, át az üres autóúton, át a bombatölcsérekkel, földhányásokkal éktelelt réten. Nem a bejárat felé, hanem a telekvégi kis domb irányába szaladt, amelyen az előbb ott ugrott a gida. Innen már nem látta, de ahogy közelebb ért, kihallotta a kerítés sűrű zöldje közül az anyakecske mekegését és a nyughatatlan kis paták dobaját.

– Ha a kertészetben kecskék vannak, akkor tej kell, akkor él a család, élnek a gyerekek!

Annak idején együtt tervezték el, hogy kecskét fognak tartani, ha a front miatt majd nem lehet tejet kapni. Mérföldetlen hála ömlött el a lelkén, miközben fuldokolva kapkodta a levegőt. Még mindig folytak a könnyei, de már jólesett a sírás, még ha elviselhetetlenül fájt is a mellkasa. Nekidőlt a kerítésnek, azt se bánta volna, ha a súlyától berogy.

Aztán összeszedte magát, felvette az átkötözött, szegényes ajándékokkal teli papírcsomagot, és elindult a bejárat felé. Lassan, hogy mire odaér, elmúlják tüdejéből a zihálás, ne látszódjék az arcán a zokogás nyoma.

RÉGI NAPOK RENDJE

Nagyanyám és nagynéném pontosan hajnali 5 óra-kor keltek. Megmosakodtak, felöltöztek, ágyuk szé-lén ülve elmondták a rózsafüzért, és hat órakor talál-koztak a konyhában. Megbeszélték, hogy mit főzzenek aznap, és hogy ennek fényében mit kell vásárolni? Ancsúr felírta egy papírra, hogy miből hány deka vagy hány darab kell, és hogy az mennyibe is kerül, Nagymama pedig a ruhája zsebéből elővette a pénz-tárcáját, és leszámolta az asztalra a vásárolni valók árát. Forintra-fillérre pontosan, ahogy összeadta az egyes tételeket.

Hogy tudhatta egy hatvanöt évvel ezelőtti házi-asszony, hogy mi mennyibe fog kerülni aznap a bolt-ban vagy a piacon? Nem csak, hogy ezt tudhatta és tudta is, de Nagyanyám még arra is pontosan emlé-kezett, hogy jó harminc évvel korábban – az első vi-lágháború előtti boldog békeidőkben – mennyi volt a tojás darabja (6 fillér), mennyibe került a kenyér vagy a tej? Nyilván azokban az időkben nem volt tíz féle kenyér a pékségek polcain, és az is biztos, hogy az árak sem lefelé, sem felfelé nem ingadoztak olyan megszokottan, mint manapság. Ki lehetett számolni akár fillérre pontosan, hogy egy hónapban mennyi kell majd élelemre? Ez jótékony hatással lehetett a háziasszonyok idegzetére, ezért ébred sokszor nosztalgia manapság is például a hatvanas évek há-

rom forint hatvanfilléres kenyere iránt. Az éveken át változatlan árak a létbiztonság – végül mindig hamisnak bizonyuló – illúzióját keltették.

Fél hétkor Ancsur nénénk elindult bevásárolni: legtöbbször a budagyöngyei piacon kezdte, ahol a zöldséges sátrakban a kiskereskedők ilyenkor már friss áruval várták a háziasszonyokat. Sátrakat mondok, de valójában a régi piacokon szokásos, utacskákkal szabdalt bódesorokról volt szó, amelyek talán abban hasonlítottak a sátrakhoz, hogy nem vetették egymásnak deszkából ácsolt oldalait, valamennyi körbejárható volt. Így a bodék három oldalán sorakozhattak a zöldséges-, gyümölcsös ládával megrakott polcok, és az eladók az U alakú pult mögül három felé szolgálták ki a vásárlókat.

Nagymama megfőzte a reggeli kávé, és megterítette a konyhaasztalt. Ehhez hat teríték: hat kistányér, hat bögre, hat kiskanál, hat villa és kés kellett, no meg hat szalvéta a kistányérok bal oldalára, mindenkinek a magáé. Az emeleten felhangzó, egyre szaporább lábdübögés jelezte, hogy ott is megindult az élet. Édesapánk kelt elsőnek, megmosakodott, megborotválkozott, felöltözött, és negyed hétkor ébresztgetni kezdett minket. Mi, gyerekek nehezen másztunk ki az ágy szélére, és ott még hosszú percekig kornyadoztunk, „vakaródtunk” apánk szerint, míg ki lehetett terelni minket egymás után a fürdőszobába. Anyánk, aki közben már szintén felöltözött, átvett minket Aputól, kirakosgatta az ágy melletti székre aznapi ruháinkat, és párhuzamosan a szülői háló rendbetételével, ellenőrizte öltözködésbeli előrehaladásunkat. Szinte percenként olvasta fejünkre az időt,

mondván, hogy ha ez így megy tovább, ma biztos el fogunk késni az iskolából.

Édesapánk elköszönt, aktatáskáját cipelve levonult reggelizni. Lépteit hallva Nagyanyánk felemelte a sparhertről a kávéskannát, töltött Apu bögréjébe. Nem sokára már ketten kavargatták nagy egyetértésben és csendben a tejeskávéjukat, hogy maradéktalanul felolvadjon az alján a kristálycukor. Apánknak hét órakor kellett kilépnie a ház kapuján, hogy a postaládából magához véve a Népsport aznapi számát, elinduljon a Nagyajtai utcai villamosmegálló felé. Útközben legtöbbször összefutott Ancsur nénénkkel, aki teli kosárral jött már a piacról hazafelé.

Ancsúr nénénk reggeli bevásárlásának végállomása az utcánk sarkán lévő tejcsarnok volt. Itt vett friss kiflit, kenyeret, esetleg sajtot, túrót, vaját. Tejet nem kellett vásárolnia: Anyánk 1945 tavaszától fogva a kertészetben kecskéket is tartott, mivel a harcok idején és a hadseregek átvonulása következtében drámaian lecsökkent a hazai tehénállomány, így Budapesten szinte megszűnt a tejellátás. Mire pedig újra beindult, a bolti tej megbízhatatlannak bizonyult: sokkal több víz volt az alumínium tejes kannákban, mint amennyit a tehén beleadott. Erre a kétes eredetű, híg löttyre Anyánk sajnálta volna kiadni a pénzt. De tudta, hogy a növekedéshez gyermekeinek igazi, fehérjében és kalciumban gazdag tejre van szükségük, így hát beszerzett néhány anyakecskét. Első útja minden reggel a három utcával arrébb található kertészetünkbe vezetett, ahol megfejte, ellátta tejelő jószágait, majd ahogy érkezett, kerékpárján, a kis kézi kannát a kor-

mányra akasztva, hazahozta, és mindjárt fel is forralta a kecsketejet.

Akkoriban minden gondos háziasszony tudta, hogy a forralatlan tej sokféle betegséget terjeszt, a fertőzött állatállománynak köszönhetően még tüdővéaszt is, ezért a megvásárolt vagy akár a frissen fejt tejet sem töltötte egyenest a kicsik bögréjébe. A tejforralás fontos házi szertartás volt, érteni kellett a módját: sem túl heves tűzön, sem túl sokáig nem szabad főzni ezt a finom italt, épp csak addig, amíg a felszálló buborékok gyenge habot nem képeznek a tetején. Ha valaki kifuttatta, ne adj Isten, odakozmálta a tejet, azzal ki is állította magáról a „szegénységi bizonyítványt”. Egy bérházban például nehezen lehetett az ilyesmit eltitkolni, hiszen az odaégett tej szaga a szellőztetésre kitárt konyhaablakon át kiáramolva képes volt hosszú ideig betölteni az udvar légterét, széles körben hírül adva a sajnálatos balesetet.

Anyánk reggeli után visszakerekedett a kertészetbe, hogy ha már az állatokat időben ellátta, a növényeknek is gondját viselje, és persze kiszolgálja a környékből érkező vásárlókat. Elsősorban facsemetéket, cserjéket, dísnövényeket termesztettek, és a legkülönbözőbb, idényjellegű cserepes és vágott virágot nevelték a melegágyakban. Zöldekből csak egyes primőröket, tavaszi fejes salátát például, de saját nevelésű paradicsompalántát is, majd nagy ágyásokban sokfajta, különféle alakú és színű paradicsomot, kezdve a korai fajtákon, a hatalmasra megnövő, szabálytalan formájú „ökörszíveken” és az egyforma, kerek befőzési paradicsomokon át a bőven termő lucullusig és tovább. Csak olyasmit, ami kicsiben is gazdasá-

gosan termesztethető volt, hiszen a szántóföldi vetemények, sárgarépák, uborkák, káposztaféleségek, burgonyák ára akkor is sokkal kedvezőbb volt, mint a kertészetben termetteké. Május végétől egész nyáron árusították Pilisvörösvár határában lévő gyümölcsösünk terményeit: a ropogós, nagy szemű „germersdorfi” cseresznyét, a sötétpiros pándi meggyet, hamvas őszibarackot, sokféle almát, körtét és szőlőt.

Azokban a régi időkben késő ősztől egész télen át, minden hónapnak megvolt a maga, éppen beérő almája, körtéje. Az utóbbiak voltak gyümölcsösünk büszkeségei: a Clapp kedveltje, a Hardy vajkörte, a Hardenpont vagy anyánk kedvence., a tavaszig elálló Serres Olivér. Meghálálták, ha valaki értett a fajták kiválasztásához és a termés tárolásához, volt is hozzá megfelelő helye, szakértő figyelme. Apánk a ma is gyakori Alexander, más néven Bosc kobak vagy rozsdás körte híve volt, úgy gondolta, ez akár el is tudja majd tartani a családot. Csaknem egy holdon termelte, és rendszerint pontosan szeptember 19-étől jó két héten át szüreteltük. Aztán december-től apánk a pince és a fészter polcain sorakozó számtalan ládából, folyamatos, gondos válogatás után „piacra dobta”, azaz kívánat szerint két-három naponta a kerékpár csomagtartójára tett ládákban kihordta a piacra, az ismerős kereskedőkhöz az épp karácsonyra legszebben megérő, sárga-barna, édes és leveses gyümölcsöket.

Nagymama és Ancsur nénénk a reggelizést és a hat fős család reggeliző edényeinek elmosogatását befejezve, nyolc órakor hozzálátott a takarításhoz: nem azért, mintha felgyűlt volna a szobák sarkában

vagy a konyha, a fürdőszoba kövén a piszok, hanem azért, mert ez volt napirendjünkben – minden délelőtt nyolctól tízig – a takarítás ideje.

A takarításnak a porszívó-korszak előtt is megvolt a maga rendje. A háziasszonyok először a portörölővel vagy az úgynevezett tollazóval végigtöröltek a szobában minden felületet, minden széket, asztalt, szekrényt, szekrénytetőt, ablakpárkányt. Közben a rongyot többször is kirázták a sarkig tárt ablakokon. Ezután következett a söprés. A partvissal minden zeg-zugot, asztal-, ágy- és szekrényalját gondosan felkerestek. Majd padlótöreléssel fejezték be a napi takarítást: a partvist puha feltörő ronggyal beborítva ismét végigsiklatták a parketta felületén, amitől szép, fényes és maradéktalanul pormentes lett.

Ezeket a műveleteket persze megelőzte az, hogy összehengerítették, felszedték a szőnyeget, és kiakasztották őket az udvari porolóállványra. Nálunk nem volt ilyen állvány, ezért a kerti hinta rúdjaára került minden, amit porolni kellett. Itt aztán a vesszőből font porolóval, más szóval: prakkerral addig püfölték a szőnyeget vagy az ágytakarót, vagy más egyebet, amíg az ütések nyomán már a legcsekélyebb porfelhőt sem bocsátotta ki magából. Hozzákészülésként, persze a takarítást végző asszonyok a fejüket fejkenődővel jól bekötötték, nehogy megülje a hajukat a fel szálló por.

Amikor nagyszüleim házába beköltöztünk, anyám a házimunka mennyiségének csökkentése végett felszedte az összes szőnyeget, leszedte a bársony sötétítő-függönyöket, szóval, ahogy ő mondta, megsza-

badította a lakást az összes porfogótól. De nem csak praktikus oka volt ennek, hanem keserves tapasztalat és ebből táplálkozó előrelátás is vezette: Anyám 16 éves volt, amikor kitört Pesten a sokszor máig Tanácsköztársaság néven emlegetett 1919-es Kommün. Az öt hónapon át tartó terror idején megélte, hogy ártatlan embereket hurcoltak el és végeztek ki statáriális módszerekkel, azonnali agyonlövással, esetleg lent az utcán, falhoz állítva vagy a Dunába löve, mert így tudták leggyorsabban rátenni a kezüket a lakásokban található értékekre. És 1944 őszén, telén is megélte ugyanezt, akkor nem Kun Béla terror-különítményei, nem a Lenin-fiúk, hanem a nyilasok járták csapatostul a várost és az országot, szedték össze hasonló módon az értékeket és áldozataikat. Az üldözötteket, elhurcoltakat – mint tudjuk – haláltáborokba hajtották vagy belelőtték a Dunába, az érték tárgyakat pedig a nyilasházakba szállították, ahol aztán a tiszték, de a keretlegények is részesültek az összerabolt javakból.

Anyánk édesapánk katonáskodása során szerzett tapasztalataiból azt is tudta, hogy a kommunista hatalom a magántulajdont bűnnek tekinti, igyekezett hát a „bűnjeleket” eltüntetni, megfosztva a nagyszülői házat díszeitől. Nagypám nagy gonddal és izléssel összevásárolt, kedves szőnyegeit, függőnyeit, a megrendelésére hímzett ágyterítőket, abroszokat, de porcellánjait is, és a pályakezdő, később hírnevet szerzett magyar művészektől vásárolt festményeit is elcsomagolta.

Így hát Nagymamának és Ancsur nénémnek egyszerűbb lett a dolguk a takarítással. Miután mindent

portalanítottak és kifényesítettek, tisztára suolták a konyhát, a fürdőszobát is, eltették a takarítóeszközöket, és délelőtt tíz órakor elvonultak főzni.

Mielőtt azonban hozzáláttak volna, tejet és pót-kávét melegítettek, leültek a konyhaasztalhoz, bögréjükbe beleaprítottak egy-egy karéj kenyeret, és mikor az egyes falatokat jól átjárta már a kávé zamata, olyan jóízűen kanalzták be, mintha valami süteménykülönlegességet fogyasztanának a Zserbóban.

EGY SZÉP CSALÁD A MI IDŐNKBEN

Matematika tanárunk – tanár létére – iskolás koru lányával és fiával együtt minden vasárnap ott énekelt a templom kórusában, a szentmisén. Ez egy tanártól nagyon szép volt az ötvenes években, amikor ilyenmiért gyakran rájárt a rúd a pozíciót vállalt hívekre, hivatalnokokra is.

Ha elkéstünk és nagyon tele volt a templom, mi is felmentünk a kórusba családostul, mert a feljárata mindjárt a templomkapu mellett volt, így nem kellett a zsúfolt templomhajóba befurakodni. Nem énekelünk, mert Apu kivételével egyikünknek sem volt jó a hallása, sem a hangja, csak álltunk a karzat mellvédjénél. Ott figyelt fel Apu a gyermekeivel együtt lelkesen éneklő matematika tanárra.

– Milyen szép család! – Talán azt akarta mondani ezzel, hogy szebb család a mienknél, mivel mi nem éneklünk a templom kórusán? Én mindjárt irigyelni kezdtem őket, és lelkiismeretfurdalást éreztem, amiért nem tudok énekelni. Ráadásul bátyámmal együtt vasárnaponként is mindig az utolsó pillanatban ébredtünk fel, még ha bevettek volna is minket a kórusba, akkor sem lettünk volna képesek időben megérkezni a tízórás mise előtti próbákra.

Erősítette bennem „a szép család” képét az is, hogy egyszer ötödikben, óra közben bekopogott az

osztályunkba tanárunk kislánya. Fehér vászon szalvétában kalácsot hozott az apjának.

- Zsófiكا sütötte. Ügyes kislány - dicsekedett a tanár úr. Én bezzeg nem tudtam kalácsot sütni, Zsófiكا pedig még be is hozta az édesapjának. Valóban, különleges, meghitt családi viszonyokról árulkodott ez is.

Pedig a diákság körében nem volt jó hire a tanár úrnak. Két dologgal tette nevezetessé magát: egyrészt, hogy nála hússzor húszig kellett tudni az szorozótáblát. Az alsótagozatban csak tízszer-tízíg tanultuk, de ő már az első óráján kérdezte a tizenegyet is. Másrészt, ha valaki rosszul felelt, annak alaposan megcsavargatta a pajeszát. A tizenegyszer tizenegy még könnyű volt, de a tizenkettő, tizenhárom és a többi már nehezen fért a fejünkbe. Tanárunk pedig azonnal büntetett: felradírozta a tarkónkon a haját (a zakózsebében mindig tartott egy radírt), csavargatta a kezünket, mindent megtett, ami csak eszébe jutott, és amivel csak fájdalmat tudott okozni. A templomkórusban éneklő tanárunknak a tanóránkon tagadhatatlanul szadista módszerei voltak.

Első gyermekünk születése és nagyanyám halála ugyanarra az esztendőre esett. Anyám addig győzködött, hogy jobb helyünk lenne a nagyszülői, kertes családiházban, míg rászántuk magunkat, hogy eladjuk negyedik emeleti garzonunkat. Átköltöztünk a szintén nem túl nagy, de legalább két szobás, tágas konyhával bíró, öreg házba.

Visszakerültem tehát gyermekkorom környékére, ahol még sokan éltek a régi ismerősök közül. Baba-

kocsi-tologatás közben sokszor megálltam velük egy szóra. Ilyenkor felemlegették a már eltávozott családtagjaimat, és én szívesen hallgattam az elhunyt édesapámról, nagyszüleimről, nagynénémről szóló történeteket. Érdekes volt mások szemével látnom őket.

Így álltam meg beszélgetni egyszer egy, a szomszéd utcában élő idős asszonnyal is, akinek a férje fiatal fogorvos volt, amikor a környékre költöztek. Jól ismerték nagyapát és nagymamát, gyakran jártak hozzájuk „vizitbe”. Nagyapám tanácsaival, kapcsolataival segítette fiatal kollégáját. Álltam a babakocsi ringatózásától mély álomba merült kisfiunk felett, és hallgattam az asszony panaszkodását. Mert persze panaszkodott, ahogy mindenki panaszkodott abban az időben, annyi titkolni való vesztesége és fájdalma volt a hetvenes évek elején is az idősebb korosztály minden tagjának, hogy ritkán lehetett boldogan mosolygó arcokkal találkozni.

Kiderült, hogy nemrég halt meg a férje, akit csaknem húsz éven át ápolt, de úgy, hogy az utolsó években már fel sem tudott kelni az ágyból.

– Valamilyen degeneratív betegség támadta meg... Már úgy jött haza... – itt rövid szünetet tartott, körbeforgatta a fejét, aztán suttogva tette hozzá: – az internálásból.

Kérdő tekintetemre, lehalkított hangon elsuttogta, hogy azért került Kistarcsára, mert a sógora feljelentette.

– Pedig beszüntette a rendelést, felszámolta a praxist ötvenben. Ahogy kijöttek a rendeletek. Nem is lett volna, hol folytassa. Be kellett költöznünk a ren-

delőbe, az lett a hálósobánk, a korábbi hall pedig a gyerekszoba és egyben nappali és konyha, amikor társbérletbe betettek a lakásunkba egy idegen családot.

De nem ez volt a lényeg, hanem, hogy a férje a rokonoknak, de úgy higgyem el, ahogy mondja, csak a rokonoknak megcsinálta nagy néha, titokban a műfogsorát. Fogfúrást, csiszolást dehogy vállalt volna, az kihallatszott volna, és akkoriban már szigorúan büntették a magánpraxist! Csak egy-két protekciós tarthatta meg. De néha, ha szükség volt rá, egy-egy fogsorjavításhoz mintát vett, és megcsináltatta, persze feketén, az állami rendelőben, ahol dolgozott. Mert hát az ötvenes évek elején olyan alacsonyok voltak a fizetések, hogy jól jött az a kis mellékes.

– És tessék, a saját sógora jelentette fel. Igen, szegény húgom férje. De nem csoda, mert az egy olyan ember volt... állandó rettegésben tartotta a családját is.

Szegény felesége kénytelen volt varrással keresni a kenyerüket, csendes, félénk asszony, mégis rendszeresen megverte. Képzelmem el az életüket: két gyerek, a férj általános iskolában tanárként dolgozott, de a fizetését nem adta haza, csak „kiegészítésként”, ha az asszony keresete nem volt elég a háztartásra. – Nem is bírta soká szegény húgom, alig negyven évesen halt meg. Akkorra már teljesen megtört, megöszült, mintha legalább hatvan lenne. A kis lányuk épp hogy leérettségizett, a fiú még gimnazista volt. Máig sem fejezte be az iskolát.

– A húgom arra gyanakodott, rákérdeztek az orvosok is... a férje ütéseitől kapta a betegséget. A mellrákot. Nem egyszer kellett a gyerekekkel együtt átme-

nekülniük az apjuk elől a szomszédokhoz. Ha dührohamot kapott, széklábbal verte ki az ablaküvegeket.

Szó szót követett és kiderült, hogy az idős asszony sógora a mi matematika tanárunk volt. Eredetileg annak is tanult, de aztán gazdasági ember, kereskedő lett. – A gyerekeivel is kemény volt. Egyszer a vandál munkája nyomán egész télen ki volt törve a kis Zsófi ablakában az üveg.

Az apa szándékosan nem csináltatta meg, és azal fenyegetőzött, hogy ha a felesége üvegest hív, újra betöri. Így akarta megbüntetni a lányát, amiért felköltözött a padlásszobába. A tizenéves kislány hónapokon át nagykabátban, fogvacogva töltötte az éjszakákat, de nem ment le. Nem csoda, ha már gimnazista korában rendszeresen reumás fájdalmai voltak.

– Azt meg a gyerekkorában elszenvedett balesettel magyarázták. Mert a visszacsatolást követően Pestről a felvidéki Lónyára költöztek, ahonnan az apa családja 1920-ban a csehek elől el kellett, hogy meneküljön. Sikerült most ott egy főtéri élelmiszerüzletet igényelnie. Amikor aztán 44-ben közelgett a front, jöttek az oroszok meg a szlovák partizánok, ismét szedni kellett szegényeknek a sátorfájukat. Az autójukat alaposan megpakolták, és a legnagyobb télben indultak vissza Magyarországra. Valószínű, hogy túl későn szánták rá magukat, és túl sok csomaggal utaztak. Amikor egy patak hídján hajtottak keresztül, az autó a nagy sietségben megcsúszott, és mindeztől a jégre borult. Sekély volt, szerencsére a víz, ki tudtak kecmeregni a kocsiból, de még a gyerekek, a kétéves kislány és az alig egy esztendősi fiúcska is

csuromvizes lett. Így töltöttek el egy éjszakát a híd alatt, a ruha rájuk fagyott, csoda, hogy túléltek...

Hajnalban, amikor megindult a forgalom, valaki felvette a kocsijába a szerencsétlen csöppségeket és a se élő, se holt fiatal anyukát. A családfő egy ideig még kitartott a kocsija mellett, de végül ott kellett minden holmijukkal együtt hagynia, ha legalább még az utolsó percben épp bőrrel el akart menekülni a közlegő felszabadítók elől. Mindenük odaveszett.

- A hugom szerint azon az éjszakán történt valami a férfival, akkor lett ilyen örvöngő, borzalmas természete.

Negyvenöt után ugyan nem érte utol őt a csehszlovák hatóságok keze, pedig vadásztak azokra, akik a magyar időkben bármilyen szerepet vállaltak odaát. Annyit azért mégiscsak tudtak róla, hogy ne kerülhesse el a beszervezést. De lehet, hogy nem is akarta elkerülni. A múltja fedezésére jó volt, biztonságot nyújtott ez a titkos szerepvállalás.

- Büszkén mesélgette nekünk, hogy ki mindenki került börtönbe körülötte, és hogy milyen „ostobák” is az emberek. Persze azt nem említette meg, hogy ő jelentette fel a póruhártakat.

Sok piszkos ügyben vállalt piszkos szerepet, remélte, hogy az elvesztett vagyonát így visszaszerezheti.

- Vasárnaponként pedig lelkesen énekelt a templom kórusának első sorában. Mellette két iskolás gyermek, szintén, mint a madárfiókák, úgy tátogatták sárga csőrüket - gondoltam magamban fejcsóválva.

- Ismertem, engem is tanított - vallottam be végül.
- Elég szadista volt velünk is. Minden hibát szigorúan megbüntettetett... Pedig milyen lelkesen énekelt a két

gyerekkel a templomi kórusban. A tízórás misén mindig ott voltak...

- Ugyan... Nehogy azt hidd, hogy hívő ember volt. Szegény hugom, ő fiatal korában valóban hitt. De úgy meggyötörte az az ember... azért is nem járt el velük misére.

És ekkor hirtelen megérteni véltem valamit: lehet, hogy a tanár úr nem is áhitatból járt fel a kórusra, hanem a kitűnő kilátás miatt? Be lehetett látni onnan az egész templomhajót. Még gyanút sem keltett senkiben, ha egyszer gyerekestül olyan szépen tudták énekelni a Mennyből az angyalt!

SZÁZ ÉVE, SZEPTEMBER KÖZEPÉN

Augusztus végi hőségnapok, a közelgő lehűlés ígéretével. A Ganz Mávag Kolónia tisztasági fürdőjét néhány hónapja szükségkórházzá alakították, mert nem volt elég kórházi hely a frontról hazatért sebesült vagy spanyolnáthában szenvedő katonák számára.

Korábban takarítónőként dolgozott itt, de gyors átképzés után, ápolónői feladatokat kapott. Heti bérre szerződött, de az egyre elvetemültebb infláció miatt, mire a keresetét kézhez vette, az már szinte semmit sem ért. Tizenöt éves fia, aki a nyári iskolai szünet idején a Népliget kertészetében dolgozott, örömmel állapította meg, hogy az ő napibére több, mint a mama heti keresete. Csodálkozott, hogy erre viszont az édesanyja sírva fakadt: – Mégsem járja, hogy betegek melletti, egész hetes munkájának annyi értéke se legyen, mint amennyit a kamaszfia egy nap alatt gereblyézéssel megkeres!

Legszívesebben felmondott volna, mert amúgy is rettenetesen félt, hogy hazaviszi gyermekeinek a gyilkos nyavalyát, amely két-három nap alatt végzett a szegény, csontra soványodott katonákkal. Alig volt a betegek között, aki le tudta volna küzdeni a magas lázat, a hidegrázást, a torokfájást, a köhögési rohamokat, a tüdőgyulladást. Úgy tartották, hogy aki bekerül a kórházba, annak biztosan vége. És ez így is volt. Mégis egyre több lett a beteg, egyre sűrűbbre

kellett állítani az ágyakat, és egyre kevesebb volt az ágynemű, amit a piszkos, szakadt katonaruhákban, váltás fehérnemű vagy pizsama nélkül érkezők ágyaira felhúzhattak volna. A zsúfoltság és a romló ellátás is növelte a veszélyt, nehezítette a helyzetet.

Nagyon szeretett volna megválni az ápolónői munkától, csak hogy a lakásukat a Ganz Mávagtól kapták. Félő volt, hogy ha kilépne, elvesztené a negyedik emeleti, szoba-konyhát is, amelyet még férje jogán kapott a gyártól 1914 őszén. Pedig többet kereshetett volna, ha egész napját varrással tölti, mert a háborús években a ruhaneműk ára tízszeresére, húszszorosára nőtt. Egyre többen jöttek hozzá, aki a még az ura által rendbetett, kézi hajtású varrógépével mindent el tudott készíteni. A lánykori szoknyák, a jó állapotban megőrzött, ünnepi stafírungdarabok új blúzokká, ingekké alakultak, mert a gyermekek a háború éveiben is elnyűtték, kinőtték a ruháikat.

Amikor este a kórházból hazatért, épp csak ettek valamit, aztán a szobában lefektette a kicsiket, ő maga pedig a konyhai lámpa beteg fényénél varrt még néha éjfélig is.

De a hajnal akkor is benéz az ablakon, ha valaki épp csak az előbb hunyta is be a szemét. Fel kell kelni, kelteni kell a nagyfiút, hogy időben odaérjen a kertet-szetbe, a legnagyobb lányt, hogy megbeszélje vele, mit főzzön, mit tud enni adni aznap a testvéreinek? Na mit is? Krumplit. Mindennap. Főként sóval, de a féltve őrzött bődönből egy kevés zsírt is kiad neki hozzá. A krumpli a legolcsóbb, a kolónia vezetősége beszerzi a családoknak, tárolni is tudják a pincéjükben. És hogy mit csináljanak egész nap itthon a lá-

nyok, mikor mindenki örömeire szünetel az iskola? Gyermekzsivalytól hangos a kolónia kertje, ahogy esős időben a lépcsőházak széles folyosói is. Már nem meri mondani a nagylányának, hogy délben látogassák meg őt. Azelőtt kijött az udvarra, ha a lányok ebédet hoztak neki. Legalább annyi ideig láthatta őket, amíg megette a kenyerét és a főtt krumpliját. De mióta a járvány terjed, rájuk parancsolt, hogy kerüljék el a kórháznak még a környékét is.

Kis keresztet rajzol sorra az öt gyermek homlokára, és sosem csillapodó aggodalommal a szívében munkába indul.

Nagy szennyesbatyut cipel a mosoda irányába. Megtántorodik, hogy majdnem elesik. Egy cseppet a falnak dől, próbálja leküzdeni a szédülést, amikor szembejön a főorvos két ápoló kíséretében. Nem is ápolók tulajdonképpen, hanem rakodók, ők cipelik be a szekerekről a már járni sem tudó betegeket, és ők takarítják el a halottakat. – Valamelyik kórteremben meghalt valaki – gondolja, de arra már nincs ideje, hogy rájöjjön, ki lehet az, mert hozzá lép a főorvos úr, és megfogja a bal csuklóját, amivel a szennyes batyut tartja a vállán. Figyelmes arccal számolja a pulzusát. Délelőtt már tapogatta ő is, mert nagyon gyors volt, de megszámolni nem tudta, mert nincs órája. A főorvos úr is először csak úgy olvassa, óra nélkül, aztán elengedi a csuklóját, előveszi a mellényszébéből a zsebóráját, int, hogy tegye le a folyosó kövére a batyut, és nyújtsa a kezét.

– Hidegrázás? – kérdezi.

Bólint.

– ...reggel óta... pedig jól felöltöztem...

Szeptember 15-ike van. Hajnalban már ködfoltos volt a bokrok teteje, és nem lángolt az ég alján a felkelő nap. Minden fénytelen és szürkés-kék volt, és már akkor is rázta a hideg. Talán már az éjszaka is, többször felriadt arra, hogy fázik a vékony, nyári takaró alatt. Elő kell venni a dunyhákat, pedig még messze van a tél. A főorvos elengedi az asszony kezét.

- Maga beteg... elkapta ezt a nyavalyát... Hol lakik?... Itt a kolónián? Hét órakor jöjjön be az irodába. Megméri a lázát. Valószínű ma nem mehet haza... Még csak az kéne, hogy... itt is elterjedjen a fertőzés. Jól van, jól van... este megbeszéljük.

Nem mehet haza? Neki is egész nap ez járt a fejében. Hogyha a járványt elkapta, mit csinál majd fájrontkor? Nem viheti haza a gyermekeknek. De hol töltsen az éjszakát, ha nem otthon? Itt a kórházban csak férfit betegek vannak, közöttük nem adhatnak ágyat neki. A főorvos úr biztos tud majd valamit. Szólni akart egy lépcsőházbeli asszonynak, Sárikának, hogy amikor hazamegy, nézzen be a gyermekekhez. Mondja meg nekik, hogy ő kicsit rosszul érzi magát, de kap ágyat itt a kórházban, kialussza holnapra az egészet és hazajön. Talán itt maradhat, amíg meggyógyul.

Nem maradhat. Hét órakor az iroda külső bejárata előtt ott áll a lovaskocsi. A nővér megméri a lázát. Nem mondja meg, hogy mennyi. Felírja egy lázlapra, aztán gyorsan lerázza a hőmérőt, és visszateszi az alkoholos vattával bélelt pohárba.

- Van itt hálóruhája, szappanja, törülközője? - kérdezi részvétellel.

- Nincs... csak az utcai ruhám a köpenyem alatt, le sem vettem ma, annyira fáztam. - Szappan, törülköző

és a kenyeresruha – és felemeli a vászontáskát, ami-
ben a holmiját hordja.

A kenyér és kislevelekben a déli krumpli is benne
van még, mert nem tudta megenni, a láztól olyan
szűk lett a torka. Reggel óta csak vizet meg teát ivott.

– Jól van, üljön csak vissza, mert ha összeesik, én
nem tudom felemelni. Ki kell töltenem a kísérlapját.
Neve?

– Özvegy Mezey Antalné, született Juhos Mária.

– Szülőhelye és ideje?

– Nászszeg, Pozsony vármegye, 1887. november 13.

– Gyermek?

– Öt... egy fiú, Ferenc, 15 éves, és négy leányka: Ág-
nes, Mária, Ilonka és... Katóka. Ő csak hat éves – ki-
csordultak a könnyei.

– Ha kórházba kerül, ki fog gondoskodni róluk?

– Csak... a Jóisten... A férjem két testvére itt lakik
a városban... de régóta nem beszéltünk...

– Lakcíme?

– Kolónia, Delej utca... Nyolcadik lépcsőház, ne-
gyedik emelet 29.

Odakint, az ablak előtt a főorvos úr a kocsissal be-
szél. Mikor bejön, felveszi a lázlapot, megnézi, aztán
megkérdezi, hol van a táskája? A lába mellé ejtette,
most felemeli.

– Nem maradhatnék itt? – kérleli halkán a főorvost.

– ...ellennék akárhol, csak ne vigyenek el innen...

– Itt nincs női osztály. Sajnos, nem maradhat...

– Ellennék egy matracra a kazánház előterében.
Ha kialszom magam, holnapra meggyógyulok... Közel
lehetnék a gyermekekhez.

– A gyermekek úgysem jöhetnek ide...

- Nem, nem, a Jóisten mentsen meg attól... csak, ha meggyógyulok... innen könnyen hazamegyek...

- Az István Kórház sincs messze, onnan is hazatalál...

- Óh, az István Kórház... Ott halt meg az uram...

- Ott sem hal meg mindenki. Jönnek mindjárt magáért... Isten áldja!

Az a kevés ereje, ami volt még, most kiszállt belőle. Ültében is reszket a lába. Nekidönti a fejét a falnak. Sír.

A nővér idős és nagyon sovány. Ha leesne a székről, bármi csont-bőr is, nem tudná őt felemelni. - Nem fogok leesni - gondolja, aztán a gyermekek járnak az eszében. Hogy még el sem búcsúzhatott tőlük. Hogy értik ezt meg? Ferkó kis korától olyan anyás, mint minden legidősebb fiú. Ha ő elszomorodik, sírásba kezd a többi is. Megígérte az egyik szomszédaszony, hogy este eljön az ágyneműért, amit megfoltozott neki, és hoz cserébe egy kiló lisztet. Ferkó szokta levinni a Zsuzsi ágyinak a földszintre, akitől rendszeresen veszik a kenyeret. A rokona süti és hordja be a kolóniára. Csak eszébe jut a fiúnak, hogy levigye a lisztet, különben holnapra nem lesz kenyérük.

- Istenem, Istenem, csak minél előbb hazajussak - és megjelenik előtte a kis konyha, ahogy esténként belép az ajtón az ember, a tűzhely, amelybe jókor be kell gyújtani, nem csak a vacsora miatt, de fel kell rá tenni egy fazékban az esti mosdóvizet is. Ezeket Ferkó mind megcsinálja, tudja, mit és hogyan kell. De vajon eszébe jut-e ma is, amikor hiába várják haza édesanyát?

Maga előtt látja a fiát, ahogy lehajtott fejjel ül az ágy szélén, hogy a kislányok ne vegyék észre a könnyeit.

Lüktet a homloka, a magasan fehérlő mennyezetet nézi, aztán lecsukódik a szeme.

A két ápoló felemeli a székről, a nővér aláterít egy lepedőt. Beletakarják, kiviszik és felteszik a lovakocsira.

A KERTÉSZSEGÉD

- Neked a Somogyi az anyád? Hozzáment ahhoz a kertészsegédhez? - kérdezte éles hangon, szinte felháborodva a nyugdíjas tanárnő, aki egyik tanítványomat korrepetálta számtanból, és bejött az iskolába, megtudni, miért kapott a legutóbbi feleletére egyest a kislány? Január volt, a féléves bizonyítványosztás közeledett, ezekben a hetekben megszapordtak az efféle látogatások. Az idős kolléganő végül csak belátta, hogy sokra nem megy a számonkéréssemmel, sőt, nagy nehezen azt is elismerte, hogy a törtek távol esnek tanítványa érdeklődési körétől.

A korán besötétedett téli délután hidegében így hát együtt indultunk haza. Kiderült ugyanis, hogy szomszédos utcákban lakunk. A fagyos szél most is hordta a port - az épülő lakótelepen az anyagszállító nehézjárművek: teherautók, daruskocsik, betonkeverők hatalmas kerekei sarat hordtak az úttestekre. A sár odafagyott a megviselt aszfaltra, aztán a mindennapi gépkocsiforgalom porrá törte, a port pedig felkapta és az egész városra ráterítette a szél. Mind egy volt, milyen évszakban járunk, ahogy a szél is mindig fúj, a kavargó por is mindig mindenütt jelen volt. Dőlt a korom, permetezett a savas pára is a gyárak kéményeiből, a frissen lehullott hó reggelre már szürke volt, májusban az alig kibújt gyep, a fák friss levelei is pár nap alatt elszürkültek.

- Igen, hozzáment - feleltem zavart mosollyal. Elvégre a szüleimről volt szó.

- A Lovashoz? - értetlen és ellenséges lett az arca. Ősz haja rendetlenül kunkorodott ki horgolt sapkája alól. - Sose hittem volna. De miért?

Megvontam a vállam.

- Gondolom azért, mert szerette. Az a kertészsegéd az édesapám - ezzel kívántam lezárni a témát. De az asszony abból a régivágású, sokat látott, határozott emberfajtából való volt, akit nem lehet ilyen érzelmes kijelentésekkel visszatántorítani.

- Anyáddal egy házban laktunk, ugyanabba a gimnáziumba jártunk. Egy évvel vagyok idősebb nála. Nahát, erre volt jó a nagy okossága? Anyád volt a gimnázium legjobb tanulója - ezt szinte csúfolódva mondta.

Valószínű túl sokat példálóztak a szülei édesanyámmal. Tudtam, hogy anyám színjelesre érettségizett, és hogy erre az egész család, nagyapám, még a dédapám is nagyon büszke volt.

- És hogy-hogy itt élsz? - Ez a kérdés a nyugdíjas tanárnővel kapcsolatosan már bennem is megfogalmazódott. A budapesti Nagymező utca elég távol esett innen, és a gőgös megjegyzés, hogy apám csak egy „kertészsegéd”, nem sejtetett valami nagy, szocialista öntudatot, ami idehozta volna őt az újonnan felépült bányászvárosba.

- Itt kaptam állást.

- Mi is így kerültünk ide. Még 53-ban. Egy ismerős segített - közelhajolt, lehalkította a hangját: - Azután, hogy a férjemet hazaengedték az oroszok... Szibériából. Amikor összeházasodtunk, 36-ban ő volt

a Weiss-Manfréd egyik vezető főmérnöke... gondolhatod. Tervezőmérnök. Aztán jött a háború, meg a többi. Örültünk, hogy legalább ide felvették... De a hét év alatt... odakint... egészen tönkre ment a szervezte. Állandóan betegeskedett, 58-ban aztán meghalt...

Mindezt szinte suttogva mondta. Egy ilyen szocialista meggyeszékhelyen még a falnak is füle van. Talán még a szélnek is.

- Hat éve egyedül vagyok... a két fiam kint él Amerikában... Valamivel ki kell egészíteni a nyomorúságos kis nyugdíjamat. Hát ilyen reménytelen esetekkel kínlódom. Más el se vállalná... Legalább rám légy tekintettel... A buktatás semmin sem segít. Rajtam végképp nem. Érted, ugye? Ha már családirag is... ismerősök vagyunk... Anyád mit csinál? Ő is nyugdíjas?

- Apu nyugdíjas, Anya még dolgozik... brigádvezető egy téészenben.

- Egy téészenben? Brigádvezető! Nahát! A Somogyi Jucika! Az a nagy okos... Mondd meg neki, hogy üdvözlöm... - megszorította a karomat, és sietősen befordult az utcájukba.

Eszembe jutott, hogy még a nevét se tudom. Be-mutatkozott ugyan, de nagy mérgesen, számonkérőn, még ha értettem is, nem jegyeztem meg, mit mond. Egy pillanatig utána akartam menni, de aztán kedvemem szegte a „téliesített” ballonkabátban sietősen távolodó alakja.

Számon furcsálkodó mosollyal indultam haza al-bérleti szobámba, menetközben önkénytelenül meg-megcsóváltam a fejem. Íme, itt és most egy nagy és

valaha veszélyes közhely kellős közepén találom magamat. Jó másfél évtizeddel azután, hogy kihúzták alóla a szőnyeget, nyugdíjas kolléganőm ma is lenézi apámat, mert nem számított jó partinak annak idején. Sőt. Csak éppen megszerették egymást édesanyámmal. Csak éppen fel merték tenni erre a szerelemre az életüket. Anyám családjában ezt senki sem kifogásolta. Hiszen csak megismétlődött nagyanyám és nagyapám története. Apám pedig nem csak hőtszegény fiatalember, de tizenöt éves korától árva is volt. Legfeljebb a hugai kritizálták a választását, de nem sokáig, többé-kevésbé őket is levette a lábukról a „nagyokos Somogyi”.

Tudtam, hogy joggal megsértődhettem volna, de éreztem, hogy ez valamiért nevetséges lenne. Feltettem magamnak a kérdést, hogy megbántott-e engem ez az asszony? A válasz nyilvánvaló volt: meg, persze, hiszen egy történelmileg már hatástalanított – akkor így hittem – előítélet jegyében lenézte, megbélyegezte az apámat.

Eszembe jutott, hogy voltam már hasonló helyzetben: egyszer anyai nagyanyámtól hallottam valami hasonlót. Furcsa, hogy épp nagyanyám esete rémlett fel, talán mert ő is ahhoz a szép és előkelő lakásokkal teli Nagymező utcai házhoz kötődött, amelyhez a sietősen távozó tanárnő.

Szüleim pilisvörösvári tanyája előtt, a már csak parázsló tűz mellett ültünk a gyepra leterített pokrócokon. A tűzhelyként szolgáló, téglákra helyezett pléhlapon fazék állt, benne az új krumpliból, fiatal zöldségekből főtt leves maradéka. Apánkra várt, akinek már meg kellett volna érkeznie, de hogy, hogy nem, késett.

Mindannyian a ház falának háttal, arccal az országút felé fordulva ültünk, és vártuk, hogy a motor lámpájának fénye feltűnjék a cseresznyefasor melletti kis földúton, amely az országútról bekanyarodót a házig vezette. 1951 júniusát írta a naptár, én a másodikat, bátyám a harmadik osztályt végezte el. (Tudom, mert ez volt az a nyár, amikor már a kertészetünket államosították, de a tanyát és a gyümölcsöst szüleim még nem vitték be a téeszbe. Őszre ennek is eljött az ideje, amikor beszolgáltatásként drága pénzért vett, sok mázsa búzát kellett beadniuk, noha cseresznyét, meggyet, őszibarackot és körtét termesztettek.)

- Szegény Feri... Csak nehogy valami baleset érje. Már csak az hiányoznék. Mindig olyan rosszkedvű - sóhajtott Anyám.

- De miért? Ahhoz képest, hogy másokat kitelepítettek, ő még egész jól járt. Egy szót sem szólhat... - vetette ellene Nagymama.

- Hogy-hogy? - ütődött meg szavain Anyám.

- Mikor dolgozhatna egy főiskolán a maga hadi érettségijével, ha ezek nincsenek... ha nincs ez a prolivilág? - kérdezte Nagymama.

- Tudod jól, Anyus, hogy... Neki soha eszébe sem jutott volna! Ő a maga erejéből akart megélni, soha nem akart alkalmazott lenni. Még egy főiskolán sem - sértődött meg Apu helyett anyánk. - Ehhez az kellett, hogy elvegyenek tőlünk mindent, amiért eddig dolgoztunk... - felugrott a helyéről, felment a tornáclépcsőn, be a házba. Túlságosan elkeseredett volt ahhoz, hogy még az anyjával is vitatkozzék.

Apu végül baj nélkül megérkezett. Addigra mi - öregek és gyerekek - már régen aludtunk a szoba padló-

jára vetett alkalmi fekhelyeinken, a sajátkezűleg degeszre tömött szalmazsákokon.

Hogy miért ragadt meg bennem ilyen élesen ez a párbeszéd, noha annak idején alig, hogy nyolcéves voltam? Amiért a nyugdíjas tanárnővel folytatott beszélgetés is, amely ma is, valahányszor csak eszembe jut, fejcsóválásra késztet. Énemnek azon a részén talál el, ahol apám feledhetetlen személyisége rejtőzik bennem.

A tanítványt persze sem félévkor, sem évvégén nem buktattam meg számtanból, amin valószínű, ő csodálkozott a legjobban.

VIZSGAELŐKÉSZÜLETEK

Zsuzsi a Thököly út és Dózsa György út kereszteződésében várt a zöld jelzésre, amikor egy ismerős öregember ment át előtte a zebrán. Nem kellett gondolkodnia, azonnal tudta, hogy ez Doktor Fater, vagy csak egyszerűen Fater elvtárs, harminc évvel ezelőtti hivatali főnöke. Nem a kisleányok egyike, hanem a hivatal alelnöke, aki a főosztályukat és osztályukat felügyelte.

Zsuzsi számára valójában ő volt A Főnök, mert az osztályvezető és a főosztályvezető elvárta, hogy a friss diplomás munkatársnő haverként kezelje őket. De Fater a felsőbb régiókhoz tartozott, és nem jelentett semmi jót, ha például összetalálkozott vele valaki a folyosójukon. Azon el kellett gondolkodni, hogy vajon mit keres felénk, hiszen valamennyi nagyfőnök irodája az első emeleten volt. Ha egy nagykutya fellátogatott ide, annak mindig fontos oka volt, és már a puszta felbukkanása is izgalmas beszédtema lett az irodákban.

Dr. Skoda Elemérre a Fater fedőnevet állítólag még a legendás illegalitásban – az illegális kommunista időkben – akasztották. Zsuzsi korábbi főnökasszonya szerint – aki szintén azokban az években szerezte a tekintélyét – azért hívták így, mert már fiatal fiúként is pont olyan volt, mint manapság. Nagy füle, sovány és alacsony termetéhez képest nagy feje volt, amit

még a gondosan letapasztott, olajos fésűnyomokat őrző hajzata sem tudott kisfiússá tenni. Fejét előre lógatva, bólogatva járt.

Úgy ráragadt a fedőneve, hogy állítólag az egyik sofőr, amikor először szolgálatra jelentkezett a titkárságán, „Fater alelnök elvtársat” kereste. Vissza is küldték garázsszolgálatra.

Fater külseje nem sokat változott az elmúlt harminc esztendőben. Legfeljebb, hogy a híres rókabar-na, vastag bőrtáska helyett most egy üres textil bevásárlószatyor lifegett a jobb kezében. Lehet, hogy elszegényedett, mióta nem találkoztak? A derekán övvel összefogott, elegáns, hosszú bőrkabát nem erre vallott. Sovány és hajlott figurája, jellegzetes, bólogató járása most mégis azt sugározta, hogy már nem ő a nagyfőnök, már nem egy országos hivatal alelnöke.

- Egy jogász nem adja ki kezéből az aktatáskáját - mondta hajdan, ha a nagy táskát valaki udvarias-ságból át akarta venni tőle.

- Attól függ, hogy mi van benne - mondta Lelesz Jóska, a Sajtó Osztály vezetője, és durván röhögött. Talán tudta, hogy mi húzza le annyira Fater elvtárs jobb kezét?

Szeretett a féltett táskák tartalmáról személyesen meggyőződni. Úgy, hogy azért ne érhesse szó a ház elejét. És ennél a megállapításnál abból, aki ismerte ezt a köpcösnél jóval terebélyesebb, hasban hordó méretűre szélesedett, szőke férfit, az egykori NB1-es futballistát, abból önkénytelenül is kipukkadt a nevetés.

Már Zsuzsi főnöke volt, amikor a nagy röhögésre okot adó esemény történt, sőt, a lány is szemtanúja

volt a dolognak. Ezért sem tudott olyan felszabadultan nevetni rajta.

Kissné Kertes Angéla magas, filmszínésznő-külsejű, negyvenes asszony volt. – Olyan, mint Gréta Garbó a Krisztina királynőből – gondolta Zsuzsi. Fater titkárságáról helyezték át hozzájuk. Tehát az elnökségről, az első emeletről, a Sajtó és Propaganda Osztályra, a negyedikre. Csak átmenetileg, mert úgy hírllett, hogy jogi doktorátusának küszöbön álló, sikeres letétele után a Jogi Főosztály vezetése vár rá.

– Meg rám – röhögött a mende-mondán a kisleány, Jóska, mert ő mindig mindent jobban tudott. – Nekem még le sem kell doktorálnom hozzá.

Újságot sem kellett írnia ahhoz, hogy a Sajtó Osztályt vezesse. Zsuzsi érezte, hogy túl kritikus vele szemben, pedig nem lehetett panasz rá, nagyvonalú, mindig vidám főnök volt.

Angéla fényes, hullámos frizuráját elegánsan hátra-hátra rázta, mindenkre felülről lefelé nézett. Nem foglalkozott velük. Reggel felakasztotta a kabátját és hosszú, fehér sálját a titkárság fogasára, aztán egész napra eltűnt. Ha érdeklődtek utána, azt mondta, nagyon sokat kell tanulnia a vizsgára, és az alelnök elvtárostól engedélyt kapott, hogy a hatodik emeleten, az egyik kistanácskozóban biflázza az anyagot.

Így ment ez heteken át, mígnem elérkezett az első vizsganap.

Angéla tíz óra felé idegesen jött be az osztályra, a titkárnői asztalra – ami elvileg most az övé volt – lefektette bőröndöt formázó, kis, fekete lakktáskáját, aztán mielőtt elindult volna a vizsgára, még gyorsan kiszaladt a mosdóba. Ekkor a főnöki szoba félig nyitott

ajtájában megjelent Jóska, odalépett és szinte szóra-
kozott mozdulattal matatott valamit a kis lakkbőrön-
dön. Majd elnyomott vigyorral az arcán Zsuzsihoz
fordult, és rákérdezett arra a munkaanyagra, amin
a lány éppen dolgozott. Épp belépni készült a szobá-
jába, amikor visszaérkezett Angéla. Szokása szerint
nem nézett senkire, gyorsan a fogashoz ment, csinos,
fekete selyemblúzára felvette fehér kosztümkabátká-
ját, fehér selyem sálját, majd elkínzott mosollyal, foj-
tott izgalommal az arcán intett búcsút a kislányoknak:

- Próba-szerencse - mondta. - Ha elsőre nem, má-
sodikra biztos menni fog.

Azzal fel akarta kapni az asztalról a kis lakkbőrön-
döt, ám ahogy a fogantyújánál fogva felrántotta, az
kinyílt, és a hirtelen mozdulat lendületével kiborult
a földre a vizsgafelszerelés a következő sorrendben:
egy kis, fehér frotírtörülköző, egy fekete csipke bugyi,
egy pár fekete csipke harisnya, egy kicsi, üveges
parfümdesodor, egy kagylóformájú, rózsaszín szap-
pantartó, és néhány színes apróság, arckrém, fésű,
kenőcsös tubus, pár további pipereeszköz.

Angéla sikított egyet, aztán leguggolt, letette a tás-
kát a földre, és ideges csuklást hallatva, elhessentve a
segítségére siető Zsuzsit, összekapkodta a holmijait.

Jóska álszent, komoly képpel állt szobája ajtajában.

- Fog az menni elsőre is, ha ilyen jól felkészültél -
mondta. Angéla tűzvörös arccal dobta hátra a haját,
és gyilkos tekintetet villantott a röhögését elfojtani
alig képes osztályvezetőre.

- Te csak tudod... - majd az összedobált holmikkal
teli táskát bekattintva, alig hallhatóan sziszegte: - Nem
mindent gólra játszanak...

Jóska persze meghallotta, és most már felszabaldultan nevetett. – Hát, sajnos, nem. Pedig az lenne az igazi! – azzal bement a szobájába. – Sok sikert neked, kisanyám! – kiabált ki onnan, és hallatszott, ahogy jókedvűen beledobta magát a karosszékebe, felvette a telefont és tárcsázni kezdett.

Angéla karra kapta a táskát és a nyakából lecsúszott selyemsálat, kirohant a szobából, bevágta maga mögött az ajtót.

Mintha csak erre várt volna, kirobbant a kispárnából a harsány röhögés. Kihallatszott, ahogy a kiborult vizsgatáska történetét mesélte a főosztályvezetőnek.

– Nem jegyzetek, index, tolltartó vagy mi... csipkebugyi meg fehér frotírtörülköző, parfüm, szappan, fekete harisnya... Ki hinné, hogy ilyen fickós még a Fater. És ki ad ezért a mi Angélánknak jogi doktorátust?... Nem, persze, nem zárom ki, hogy megérdemli... Bár engem sosem izgattak fel az ilyen lécmariskák... A Faternak is székre kell hozzá állnia... Persze, hogy... az ő baja ... Azt mondta, hogy nem gólra játsszák... Pedig azt hittem. Gól!!! Egyszer kétszer meg háromszor... Na, ő nem... de biztos többen is vizsgáztatnak...

Angéla többet nem jelentkezett az osztályon. Néhány hét múlva Zsuzsi is állást változtatott. Így nem tudta, hogy ledoktorált-e valaha is az asszony? De ahogy Fater elvtárs retro bőrkabátos, távolodó alakját elnézte, nem tűnt a dolog teljesen lehetetlennek.

ILONKA

Hazaindulóban, a kukasor előtt, a folyosói lengőajtónál találkoztak össze. Szemetet hozott ki, felnyitotta, lecsukta a tároló zöld műanyag fedelét.

- Régen láttam - mondta.

- Valóban... Mostanában ritkábban járok be.

Rábólintott, mint aki tudja. Lehet, hogy tudja is, hiszen az udvari ablakokban mindig gyanítható egy-két kíváncsi szempár. Télen, ha korán sötétedik, vagy este, mikor a függönyök mögött világít a lámpa, valahol mindig kivehető egy-egy fej árnyéka. Persze nem akar egyenest és hosszan odabámulni, de azért futópillantással is észlelhető a mozgás. Az udvar visszhangos, hallani, amikor kinyitja vagy bezárja az iroda ajtaját. Hallják a zajt, kikukkantanak, ellenőrzik, hogy jól hallották-e? Nyugdíjas asszonyok, van belőlük kettő-három az irodaajtóra néző, szemközti gangokon, de a földszinti lakásokban is. Egyedül élnek, ritkán jön hozzájuk vendég. Néha kiállnak a gangajtóba, beszelgetni.

Kellemes zöld, mondhatni tengerzöld színe volt az újatlan, műanyag nyári ruhának, amely a két vállára keskenyen futott fel. A szellős viselet alatt kidomborodott széles melle, hasa, csípője. Fehér zokni és papucs volt a lábán, szóval a hőségnek megfelelően volt felöltözve. Nézte a szabályos vonású, kellemes, kerek arcot, a két keskeny szemet, amely csillog,

mintha mosolyogna, és ez a csillogás összhangban van apró fülbevalóival. Fejéhez simuló, hátul csutkába összefogott, őszülő haj. Akárhogy nézte is, nem volt kellemetlen jelenség a terebélyes szomszéd-asszony.

Eszébe jutott valami.

- Régen meg akartam kérdezni valakitől: hogy hívták szegény Ilonkát... Aki füstmérgezést kapott... tudja, a sarki lakásban...

- Tudom, persze - bólintott töprengő arckifejezéssel. - Tudom, csak...

- Azt hiszem, „s”-sel kezdődött a neve. Többször beszélgettünk, de csak egyszer, épp a gyászjelentésen olvastam a teljes nevét.

- Igen... igen, hogy ne tudnám, csak...

- Nem jut az eszébe... ismerős.

- Nahát, illet...

- Nagyon sajnáltam szegényt. Nem tudja, mitől keletkezett a tűz?

- Régóta el akart ő menni. Pont ötödik évfordulója volt... a férje halálának.

- Gondolja, hogy szándékosan?

- Nem, nem... De már régóta láttam rajta. Annyira kisápadt az arca.

Kisápadt - gondolta magában. Mi az, hogy kisápadt? Keresettnek találta. Fontoskodik ez az asszony.

- Én mindig olyan szép pirosnak láttam.

- A szeme is egyre romlott, már alig látott, szegény... azért húzta mindig azt a kocsit.

Látta maga előtt a gondosan öltözködő, füle alá érő ősz haján fehér tányérsapkát viselő, fürge járású idős asszonyt. Felrémlett, hogy amikor a könyvtárban ősz-

szetalálkoztak, felismerte és nevén szólította az egyik író. Együtt dolgoztak valaha. Titkárnő volt valamelyik minisztériumban, az író pedig vezető hivatalnok. Hogy-hogy nem látott? A könyvtárban rendszeres látogató volt, akkor minek kellett neki a sok könyv? Fehér bot helyett húzta volna magával a bevásárló kocsit?

- A lakása, és nem kis lakásról van szó... teljesen tele volt dobozokkal, lim-lommal. Előbb az édesanyja hagyatéka, aztán hozzákerült a húga hagyatéka is. Minden tele volt dobozzal, csak egy keskeny, szabad ösvény vezetett az ágyáig. Volt olyan asztalféléje, egy olyan tükrös, amit a férje emlékére oltárnak rendezett be. Azon égetett gyertyát a férje fotója előtt... nem jól látott, nem vette észre, hogy eldőlt és leesett a földre. A sok lim-lom pedig meggyulladt.

- Azt mondta az egyik rendőr, hogy aludt, amikor a tűz keletkezett.

- Már napok óta nem jött ki a lakásából. Az ágyán kucorgott...

- Ha ébren lett volna, csak észreveszi a füstöt, és kiszalad az udvarra...

- Nem akart. Behúzódott az ágyra és onnan nézte... Mondom, nem volt már kedve élni...

- Szegény...

- Nem volt gyerekük, a férje volt a mindene... A férje régóta betegeskedett, leszázalékolták. Ő járt el dolgozni. Bevásárolt, az édesanyja meg főzött. Az édesanyja volt a háziasszony. Az apja meg bolgár volt... már az Ilonkának. Mióta meghalt az édesanyja, azóta ugye, nem volt, aki a háztartást vezesse... Amikor nyugdíjba ment, aztán már ő csinálta. Volt egy

nagy szőlőjük a Balatonnál. Csónakjuk is volt, együtt csónakáztak vagy mi... De öt éve, hogy a férje is meghalt, a szeme meg egyre romlott. Még leszüretelt idén is, leszedték a szőlőt neki. Nem tudom, mit csinált a szőlővel... Egyre kevesebbet lehetett látni... Az utolsó hetekben egyáltalán nem járt ki...

- Nagyon sajnálom. Néha bejött az irodánkba. Ha találkoztunk, mindig beszélgettünk. Az ajtóban, hosszasan beszélgettünk. Elmondta, hogy sokszor megy vigyázni a bátyja unokáira, meg hogy jár segítőnek a Kolping családba is. Igyekezett elfoglalni magát...

- Egyszer mondtam neki, hogy elviszem a Nagy-csarnokba... Mikor kijöttünk, észrevettem, hogy kell még valami, vissza kell mennem... Mondtam, hogy várjon meg... Kijövök, nincs ott, látom aztán, hogy ott áll egy villanyoszlop mellett... Ugye nem látott, hát a villanyoszlopba kapaszkodott... Így még messzebb-ről kellett hazavinnem...

Elbúcsúztunk.

Ilonka. Valószínű egy ugyanolyan lakásban lakott, amilyen az ő irodájuk. Csaknem száz négyzetméter, három szoba, előszoba, konyha, fürdőszoba. A fürdő kicsi, nincs ablaka se. Az Ilonkáé tele dobozokkal. Akárcsak otthon, náluk a garázs. Az utcán áll a kocsija, a helyét a teli dobozok foglalják el. Nem csomagolta ki őket, mert így is tele van már minden szekrény. A felújítás előtt mindenüket be kellett dobozolni. Több, mint háromszáz doboz, bennük az édesanyja és az anyósa holmija is. Most meg hozzá jött a két éve elhunyt nagynéni háztartása. Csak a ruháitól sikerült megszabadulnia. Elvitte egy asszony a romániai szegényeknek, három kofferjét adta oda vele. Azokat

sem hozta vissza. Érthető, mert az egész ruhatár nem ért annyit, mint a kofferek. Elképzelte Ilonka lakását. A több mint száz éve épült ház földszinti, méter-széles falaival, a magas mennyezetekkel. Szinte kitört a nyaka, ha felnézett a plafonra. És mégsem kerül sokba a fűtés, ahogy mondani szokták, nyáron hűvös, télen meleg volt a vastag falaknak köszönhetően. Sajnáljuk a tudatlan, régi embereket, pedig nem voltak tudatlanok. Egyszer kellett csak megfizetni az árát, és a jól megépített házak nem tették pokollá az életet, ahogy a mostaniak teszik. Tetőtérbe épített lakásban lakott, szinte sajnált a hűvös irodából hazamenni izzó levegőjű otthonába. Kellene a légkondicionáló, de akkor nyáron is magas lenne a villanyszámlája.

Beleborzongott, ahogy megjelent képzeletében a lakástűz. Óhatatlanul is az iroda helyiségeit látta. Úristen, a jó négy méter magas, telezsúfolt szobákban a terjedő lángok, a gomolygó, fekete füst. Mintha a poklot látná maga előtt. Ha ébren lett volna, biztos, hogy kimenekült volna Ilonka.

Négyen vitték futólépésben az udvaron át a hordágyat. Nem látszott, ki fekszik rajta, letakarták a könnyű kis testet. Sokáig állt a ház előtt a rohamkocsi, megpróbálták újraéleszteni.

Napokon át nem nyitottak ablakot – ezt egy rendőrnő tanácsolta nekik –, az orrfacsaró, csípős fűstszag mégis bejött az udvarról, talán az ajtók rései alatt, és megülte az irodákat.

A következő héten a ház előtt megjelent két hatalmas konténer. Púposan telehordták a feketére üszkösödött vagy elázott holmikkal. A tűz, majd a víz is

- ami órákon át ömlött a tűzoltófecskenedőkből a lakásba - megtette a magáét. Volt ott minden, régi divatú, félig elégett, fekete korom borította bútorok, átázott kárpitú karosszékek, összeolvadt műanyag lavór, táskák, cipők, könyvek. Némelyiken olvasható volt a cím: *Az elmés, nemes Don Quijote de la Mancha...* foltos, agyonázott selyemkötésben hevert a romhalmaz oldalában. Akár ki is vehette volna.

Balatoni szőlőjük és csónakjuk volt. Mint nekik. Találkozhattak volna a Balatonnál is. De itt találkoztak. Mikor ideköltözött az iroda, Ilonka szeretettel üdvözölte őket. Érdeklődött, mivel foglalkoznak? Megsúgta, hogy fél a szomszédasszonyától. Ügyel rá, hogy ne találkozzanak. Nem a tengerzöld ruhástól, hanem attól, aki mellettük lakott, és korábban házmester volt. Apró termetű, kellemetlen, szigorú öregasszony. Becsöngetett, ha valami nem tetszett neki. Például, amikor az egyik vendégük rossz helyre támasztotta a biciklijét. Ilonkához is becsöngetett. Valaki rossz kukába tette a hullámpapír-szemetét. Biztos Ilonka volt. Nem ő volt. Ők sem. Ment tovább, föl az emeletekre. Nem nyugodott bele a kezdeti kudarcba, figyelmeztetni kell a rosszul szemetelőt. A hullámpapír a kék tárolóba való, nem a zöld színű hulladékgyűjtőbe. A hat emeleten hetvenkét lakás volt.

- Mi köze hozzá? - gondolta. - Már nem ő a házmester. A közös képviselőjük nem szólt bele ilyesmi-be, három házzal arrébb, a fogadóóráin lehetett csak felkeresni.

Az ő férje is megbetegedett és meghalt. Az ő asztalán is ott áll a fényképe. Virág midig van előtte. Gyertyát ritkán szokott gyújtani. Egy alkalomra biz-

tosan emlékszik: a kislányával imádkoztak érte. Ki tudja, hogy majd az ötödik halálévfordulóján nem jut-e eszébe neki is gyertyát gyújtani? Náluk nem kellene órákig oltani a tüzet. A könnyűszerkezetes, alacsony belmagasságú lakás egy-kettő kiégne.

A DIÓFA

Lelépkedett a kerti lépcsőn. Lehajtott fejjel bújt át a diófa lelógó ágai között, amelyek zöld boltozatot képeztek fölötte. A napról napra súlyosodó, zöld diócsokrok mind lejjebb és lejjebb húzták ezt a zöld boltozatot.

A diófa a szomszédék kertjében nőtt, csak északi oldalának ágai nyúltak át hozzájuk, de ezek felértek egy közepes méretű fával. Annyi diójuk termett, hogy minden évben el kellett belőle ajándékozni. A szomszédék levághatták volna fájukról az átnyúló ágakat, de nem tették, mert a hatalmas ágak lefűrszeléséhez emeletes létra kellett volna. A kertjük az övéknél vagy másfél méterrel lejjebb volt, mert mind a két telket a domboldalba vágták.

Amikor ideköltöztek, felújították a köztük lévő kerítést. Lehet már vagy negyven éve. A szomszéd is fiatalasszony volt még, a kislánya meg talán hatéves. Ő is ott állt az anyja mellett, amikor a kerítés lábazatába beépített csövek miatt kitört a veszekedés. A részüben meggyűlő víz levezetésére ugyanis több sor műanyagcsövet tett a betonba a kőműves, amelyek túlsó vége a lábazat túlsó oldalán, az ő oldalukon kandikált ki.

- Mit akarnak átvezetni hozzánk? - kiáltozta a szomszédasszony.

A kőműves már nem volt ott, így ők futottak le a kiabálásra, és igyekeztek megmagyarázni neki, hogy

ez csak az ő rézsűjükön összegyűlt vizet vezeti majd át, és engedi ki a másik oldalon, egyszerű csapadékvívről van szó, amely majd locsolja a kertjüket, például az akkor még negyven évvel fiatalabb és több méterrel alacsonyabb diófát.

- Könnyű azt mondani, hogy csapadékvizet! Aztán, ki tudja mit fognak átcsorgatni. Lehet, hogy a pocéjukat kötik rá a csövekre, mi meg szagolhatjuk. Akár meg is mérgezhetik a kertünket.

- Már hogy kötnénk a pocét? Fönt van, a felső udvarban, mért hoznánk le ideig? Kibetonozták, rendszeren szigeteltették. Még szivárogni sem fog. - védekezett ő.

Fiatalasszony volt ő is, mellé is odagyültek a gyerekei, a férje is ott állt a rézsű tetején, csóválta a fejét, de nem szólalt meg, női perpatvarokba nem szerette beleártani magát.

- A kőműves tett a lábazatba csöveket, hogy ne faggyjon szét a beton - magyarázta, és ránézett a férjére, mert az ő szavának biztos nagyobb lenne a súlya.

- Persze, megmondták neki. Hogy ne kelljen hívni a szippantót, ide akarják folytatni a kertünkbe a szarjukat... De abból nem lesz semmi... Följelentem magukat a tanácsnál...

Ennél a mondatnál a férje hátafordított és elindult a házuk felé. A szomszédasszony ettől szárnyakat kapott.

- Na, úgye, hogy kitaláltam... Elsomfordált a szomszéd... neki még van bőr a pofáján, nem bír úgy hazudozni, mint maga! - ujjongott a sikerén.

Ő megmérgeződött. Valójában a férjére haragudott, hogy egy szó nélkül itt hagyja.

- Jelentsen fel, majd jól kiröhögik. Ki hazudik itt? Jön holnap a kőműves, őt faggassa ki. Megkérdezhet-e volna eddig is.

- Nem is láttam még, én dolgozni járok, nem nyaralok itthon, mint sokan! Majd elmagyarázhatja a tanács ellenőrnek... ha ide mer még egyszer jönni. Piszkos feketemunka az egész, jól megbüntetik magukat...

- Jelentsen föl, csak jelentsen föl - kiabált már ő is, és megvetése jeléül félreköpött. - Mást úgy sem tudnak az ilyenek, csak feljelentgetni... - hátatfordított.

A kislánya húzta a karját, sürgette, hogy azt üzeni apa, jöjjön már fel.

Közben az asszony visítózni kezdett: „Leköpött, leköpött, a saját udvaromban leköpött...” - ez már a többi szomszédnak szólt.

- Nem is köptem le - szólt vissza a lépcsőről -, bár lehet, hogy azt kellett volna...

- Mért állsz szóba egy ilyen idiótával? - kérdezte a férje. A teraszon ült, előtte, az asztalon egy üveg sör. - Ennek úgysem magyarázol meg semmit... Hívja ki a tanácsot... majd azt mondjuk, hogy én falaztam a kerítéslábat. Kár volt emlegetned a kőművest.

Még ez is. Amúgyis el volt keseredve. Noha nem az asszony felé köpött, de mégis csak kiköpött egy ilyen jelentéktelen ügy miatt. Sose hitte volna magáról. Tényleg, el kellett volna jönnie onnan hamarabb, többre akkor sem jutott volna, mint, hogy feljelentí öket. Hát jelentse föl. Csak nincs olyan marha, aki elhinné, hogy levezették a pocét, nyílt kifolyással a szomszéd kertjébe?

Kibújt az ágak alól, a hatalmasra nőtt fa, amely nem csak dióval látta el őket, de három emelet magasan zöldelt előttük, nyáron elfogta a kilátást, télen feketén érezte az eget, száraz leveleket zörgetett.

- Katonák lovagolnak a diófa ágain, látjátok? - mondta a férje, amikor betegágyából hosszú hónapokon át nézte a teraszablakon túli világot. Nem akartak rákérdezni, hogy mire gondol?

Kis körtefát ültetett az alsókertbe, arra a részre, amit nem árnyékolt be a diófa. A földtányérba, a tövéhez, meg egy-két bokor sütőtököt is. Azt jött meg nézni, mutatkozik-e már rajtuk valami? Egy virág már megkötött, gömbölyödött az első termés. De a körtefácska lombja szomorkásan lógott, és körülötte is száraz volt a föld.

- Ezt bizony locsolni kell - gondolta rosszkedvűen, mert nehezebbre esett minden új feladat.

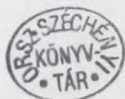
TARTALOM

I. BONYOLULT TÖRTÉNET (1987)

Bonyolult történet	7
Álom az ifjúságról	40
Kontyos mariska	56
Lopás	68
Véres szunyogírtás	74
Sikerületlen ebéd	80
Egy magyar parlamberter	87

II. RÉGI NAPOK RENDJE (2014-2019)

A kecskék	101
Régi napok rendje	108
Egy szép család a mi időnkben	116
Száz éve, szeptember közepén	123
A kertészsegéd	130
Vizsgaelőkészületek	136
Ilonka	141
A diófa	148

*A Magyar Napló Kiadó
az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének,
valamint az 1999-ben alapított
Könyves Szövetségnek a tagja
www.konyves-szovetseg.hu*

Kiadja a Magyar Napló Kiadó Kft.
1062 Budapest, Bajza u. 18.
www.magyarnaplo.hu
Felelős kiadó a Kft. ügyvezetője
Felelős szerkesztő Zsiga Kristóf
Tördelőszerkesztő Bornemissza Ádám
A borítót Oláh Mátyás László tervezte
Készült a Pannónia Nyomdában, Budapesten

3063/20

Fotó: Czimbal Gyula

Mezey Katalin (Budapest, 1943), Kossuth-díjas író, költő, szerkesztő. 1963 óta publikál, az *Elérhetetlen föld* című antológiában (1969) is szerepelt. Első verseskönyve 1970-ben jelent meg (*Amíg a buszra várunk*, Magvető). Első elbeszéléskötetét, a *Zöld vadont* 1979-ben adta ki a Szépirodalmi Könyvkiadó. 2004 óta a Magyar Művészeti Akadémia tagja. Férje, Oláh János költő, író volt.

A *Régi napok rendje* című elbeszéléskötet két részből áll: az első fejezet (*Bonyolult történet*) hét elbeszélése 1987-ben született, de Illés Endre igazgató halálát követően a Szépirodalmi Könyvkiadó

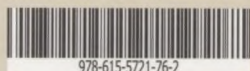
– az érvényes szerződést felbontva – elutasította kiadásukat. A második rész nyolc novellája Mezey Katalin legutóbbi elbeszéléskötetének (*Ismernek téged*, 2014) megjelenése óta íródott.

„Hosszú idő után ismét elolvastam annak idején a kiadó által elutasított novelláimat, és úgy láttam, hogy a több évtizedes pihentetés nem ártott meg nekik, írói eszköztáruk nem különbözik lényegesen mai eszköztáramtól, a témaválasztás és a humorral, iróniával színezett elbeszélésmód is hasonló. Fogalmazhatok úgy is, hogy az elmúlt években írt elbeszélések szólították ki fióksírkukból a három évtizeddel korábbi, kiadatlan írásokat. Úgy gondolom, hogy ha minden javítás nélkül vállalni tudom ma is őket, akkor jól teszem, ha publikálásukkal elégtételt szolgáltatok nekik és hajdani önmagamnak” – írja a kötet keletkezéséről a szerző.

A Magyar Napló Kiadónál
Mezey Katalin életműsorozatában
megjelent kötetek:

Ismernek téged (elbeszélések és kisregények), 2014,
Ajánlott énekek (összegyűjtött versek), 2016,
Levelek haza (regény, harmadik kiadás), 2017,
Élőfilm (regény, második kiadás), 2018

Ára: 3000 Ft

978-615-5721-76-2

MEZEY KATALIN RÉGI NAPOK RENDJE

M
23